

România literară

OMAGIU

Din toate

inimile

A 26 ianuarie se înscrie în istoria națională, în conștiința întregului popor strălucita aniversare a îndelungatei activități revoluționare, a zilei de naștere a secretarului general al Partidului Comunist Român și președinte al României, tovarășul Nicolae Ceaușescu. E un moment înălțător, un prilej de a aduce omagiul de recunoștință conducătorului nostru de partid și de stat, proeminentei sale personalități de revoluționar și patriot înflăcărat, militant de frunte al mișcării comuniste și muncitorești, neobosit luptător pentru cauza libertății și independenței popoarelor, pentru progres social, colaborare și pace în lume.

Întreaga noastră țară și, odată cu ea, prietenii de pe toate meridianele, dau glas în această zi de popas sărbătoresc prețuirea deosebită față de făuritorul României socialiste, moderne, prospere, cu o pondere tot mai prestigioasă în viața internațională. Sărbătorim, astfel, pe cel care intruchipează cele mai alese însușiri ale poporului român din rindurile căruia s-a ridicat și s-a format : dirzenia și îndrăzneala, realismul, capacitatea vizionară, demnitatea și puterea de angajare totală în slujba marilor idealuri ale socialismului și comunismului pe pământul românesc. Revoluționar prin cetezanța gândului și puterea faptelor, prin citorile care-l poartă sigiliul de la Mare în Carpați, de la Dunăre în Țara de sus, în Transilvania și în Bucovina, în Moldova și în Muntenia, în Banat și în Maramureș, în Oltenia și în Dobrogea, caracter pătruns de spiritul veacului, reverberind perspectiva luminoasă a făuririi noului destin al patriei și poporului său —, iată chintesenta profilului celui mai iubit fiu al națiunii, a trăsăturilor sale definitive.

Totți fiii acestui pământ sînt deplin conștienți de rolul hotărîtor pe care-l are tovarășul Nicolae Ceaușescu în elaborarea și înfăptuirea mărețelor obiective ale edificării noii societăți în cuprinsul României, decisivei sale contribuții la fundamentarea Programului partidului, a planurilor de dezvoltare a țării, în lumina documentelor celui de-al XIII-lea Congres, pină dincolo de fruntariile mileniului trei. Am intrat în anul 20 al deschiderii Epocii Ceaușescu, al noului timp în care marele strateg al prezentului și viitorului României socialiste a sculptat-o într-o nemuritoare efigie. Deschiderea a generat avîntul creator, datorat celui de-al IX-lea Congres al partidului, cînd s-a inaugurat o perioadă de dinamism fără precedent în dezvoltarea orînduirii socialiste românești, de forță creatoare a maselor, înscriindu-se drept epoca cea mai fertilă în împliniri din întreaga istorie a patriei.

Cu fremătătoare mîndrie, întreaga națiune trăiește astăzi bucuria înscrisă de bogatul bilanț al realizărilor dobîndite în aceste două decenii, sub conducerea partidului, a secretarului său general, un bilanț în care apare mai evident ca oricînd că, prin geniul creator și voința revoluționară ale tovarășului Nicolae Ceaușescu, s-au produs transformări radicale, atît în baza materială, în nivelul și calitatea forțelor de producție, cit și în structura socială, asigurînd consolidarea și perfecționarea continuă a modului de dezvoltare socialist, ridicarea substanțială a gradului de civilizație și cultură, într-un orizont de pregnantă înflorire spirituală a științei, literaturii și artelor.

Impresionantele manifestări omagiale de pe întregul cuprins al patriei, acum, în ajunul sărbătoririi acestei scumpe aniversări, se constituie, în fapt, într-o cuprinzătoare, semnificativă carte a unității și frăției oamenilor muncii români și cei aparținînd naționalităților conlocuitoare, în jurul partidului, al secretarului său general, al omului hărăzit de Istorie întru înfăptuirea celor mai nobile idealuri prin popor și pentru popor. Promotor consecvent al umanismului revoluționar, tovarășul Nicolae Ceaușescu manifestă o exemplară preocupare ca în centrul întregii opere de construcție pașnică să se afle omul, condiția sa de viață, afirmarea plenară a personalității umane. Generalizarea trăsăturilor morale înaintate întru ridicarea conștiinței revoluționare, documentele celui de-al XIII-lea Congres marcînd prin imperativele lor avîntul capacității creatoare a poporului român constructor al socialismului.

Cu sporită încredere în potențialul revoluționar de făuritor al propriei istorii, întregul popor, cu nemărginită dragoste și stimă, își omagiază conducătorul ce-l intruchipează năzuințele de mai bine, voința de a străbate cu noi și trainice înfăptuiri drumul victorios sub soarele viitorului.

Întru a cărui cheazăsle, din toate inimile se îndreaptă acum către tovarășul Nicolae Ceaușescu vibranta urare : „Întru mulți ani !”.

„România literară”

Aceeași năzuință

Aceeași năzuință mereu, aceeași vrere unificate-n spațiul unui statornic cerc, pe care-n orice oră și clipă le încerc : străluminata patriei putere.

Mereu un răsărit o inconjoară, căci aurora țării nu apune, iar cel ce-nalță zilnica-i minune e de partid ales și-ales de țară.

Un om care-i al țării și-a nației mîndrie spre-a făuri o lume mai dreaptă și mai bună, cirmaciul care biruie-n furtună intruchipînd a patriei tărie.

Acest poem al meu de sărbătoare îi e-nchinat în semn de mulțumire pentru înaripata lui gîndire și pentru faptele-i nemuritoare !

Virgil Teodorescu

Viața literară

România literară

Director: George Ivașcu. Redactor
șef adjunct: Ion Horea. Secretar
responsabil de redacție: Roger Câmpeanu

Revista revistelor

„Magazin istoric” nr. 1/1985

■ „În orizontul epocii pe care îl integrează nostru popor o numește cu legitimitate min-drie Epoca Ceaușescu, istoria poporului român și-a regăsit adevărata dimensiune”. Am citat din articolul Sub semnul marilor idei noi, publicat în deschiderea acestui prim număr din 1985 al revistei, articol în care sunt relevate orientările și indicațiile novatoare ale secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, privind cercetarea istorică din patria noastră, rolul important ce revine istoriei în procesul politico-ideologic educativ, de formare a conștiinței revoluționare, înaintate. „Opera președintelui României socialiste — subliniază autorul articolului, Ștefan Ștefănescu — a reunit într-un tot dialectic ideea de trecut, prezent și viitor și i-a conferit rolul de factor indispensabil în a ne regindi pe noi înșine ca popor în istorie și rostul nostru în umanitate”.

Strălucită afirmare a prestigiului științei și culturii românești contemporane. Opera științifică a tovarășului academician doctor inginer Elena Ceaușescu, strălucit om politic și savant de renume mondial, este astăzi urmărită cu viu interes în cercurile științifice de specialitate, având un larg ecou internațional. Ecoul evidențiat și de recenta apariție în China a volumelor Polimerizarea stereospecifică a izoprenului și Noi cercetări în domeniul compușilor macromoleculari, prefațate de acad. prof. dr. Lu Jiaxi, președintele Academiei de Științe a Chinei, apariție care, după cum subliniază omul de știință chinez în interviul acordat revistei, „reprezintă un important eveniment sârbătoresc în cadrul relațiilor științifice chino-române”.

Unirii din 1859, „cheia de boltă a echilibrului european”, după expresia unor contemporani, îi sunt dedicate paginile semnate de Ioana Ursu și Alexandru Cernatoni. Sunt relevante e-courile acestei mari izbni și politici românești din urmă cu 126 ani în istoriografia străină, ilustrate a interesului deosebit suscitată de istoria românească în contextul internațional.

Un moment semnificativ din cronică unității românești este prezentat de Gh. David: căsătoria, în 1587, la Tecuci, a nepotului domnului Moldovei, Petru Șchiopul, Vlad, cu Velica, fiica logofătului Ivan Noroce, din Țara Românească, ea însăși descendentă dintr-o familie domnitoare, nepoată a lui Mircea Ciobanu și a doamnei Chiazina. Sora Velicăi, Zamfira, a fost căsătorită, la rândul ei, cu Petru Răz, ambasadorul Transilvaniei la Poartă, iar urmașii lor, printr-o întortocheată succesiune de generații, se

numără printre strămoșii prințului William, primul vâstar al prințului și prințesei de Wales. Este astfel îndreptățită aprecierea lui Ștefan Iancu, autorul unui album tipărit în 1982 la Londra — semnalat în acest număr al revistei — și în care este prezentat modul în care diferite case prințare din Anglia și din întreaga lume s-au înrudit cu familia regală britanică: „A.S. Regală (britanică) are deopotrivă singe prințare valah și moldovean, din strămoși deosebit de apreciați în istoria românilor”.

Un incitant reportaj istoric, din care nu lipsesc elementele senzaționalului și neprevăzutului, îl constituie însemnările lui Virgil Cândea privitoare la descoperirea, la arhivele Universității Harvard din S.U.A., a manuscrisului original al celei mai vestite scrieri a lui Dimitrie Cantemir, Istoria Imperiului Otoman. După 250 de ani, după odissea peregrinărilor sale prin Europa și pe continentul nord-american, manuscrisul celebrei cărți reapare și revine în atenția cercetătorilor, atestând, și pe această cale, ecoul deosebit pe care opera savantului principe român a avut-o în lumea științifică și politico-diplomatică din urmă cu două secole și jumătate.

În continuarea ciclului de articole — semnate de Gh. Zaharia, Ion Cupșa și Traian Popescu-Tracișone, consacrate contribuției României la înfrângerea fascismului, sunt evocate în acest număr al revistei impresionanțele pagini de vitejie înscrise de armata română pentru eliberarea Budapestei și a întregii Ungarii, lupte în care au fost angajați 210.000 ostași români, dintre care 42.700 și-au dat viața, au fost răniți sau dați dispăruți. Două pagini cu planșe color ale revistei reproduc — în premieră — lucrări ale unor pictori care în acele zile s-au aflat pe cimpurile de bătălie împotriva forțelor hitleriste.

Continuă, de asemenea, seria revistei: însemnările memorialistice din a doua jumătate a veacului trecut ale istoricului V. A. Urechi, precum și noi episoade din istoria duelului secret. De Gaulle-Churchill din timpul celui de-al doilea război mondial. Este reluat, totodată, rubrica „În București, acum 50 ani”, începută în urmă cu patru ani și care a fost primită cu deosebit interes de cititorii revistei.

Cititorul mai poate găsi în acest număr o prezentare a „Cazului Colbert”, controversat dregător omnipotent al lui Ludovic XIV, precum și o incursiune în istoria Califatului de Cordoba, supranumit „Bizanțul spaniol”.

R. V.

Manifestare dedicată Unirii.

■ Muzeul Literaturii Române organizează la clubul Uzinelor „Grivița Roșie” din Capitală o manifestare dedicată marelui act al Unirii. Despre istoricul eveniment reflectat în literatura deosebită vor lua cuvântul Elena Ene și Aureliu Goci, cercetători ai Muzeului.

Acțiunea se va desfășura azi, 24 ianuarie, orele 14, la clubul Uzinelor „Grivița Roșie”.

Un Studio de poezie

■ Asociația scriitorilor din Timișoara, în cadrul cenaclului său, a inaugurat, la sediul din Calea Bogdăneștilor nr. 19, un „Studio de poezie”, la prima sedință fiind prezentat un recital din creația lui Petru Stelea.

La a doua sedință a cenaclului Asociației a citit un ciclu de poeme-scenarii intitulat „Primele tablouri vivante”, Marcel Telega. Au luat cuvântul Cornel Ungureanu, Marian Odagiu, Mircea Mihăilescu, Aurel Turcu, Vasile Popovici, Carmen Odagiu, Eugen Buzaru și Liviu Ciocărlie, conducătorul sedinței.

„Argeșule, plai de dor”

■ La cea de-a XIV-a ediție a festivalului-concurs de creație „Argeșule, plai de dor”, organizat de Comitetul pentru cultură și educație socialistă al județului Argeș, au fost acordate următoarele premii: I. Ion Tufană — București și Ozolin Dupa (Botosani). II: Ion Toma Ionescu (Pitești). III: Dan Diaconescu (Slatina). IV: Ion Manole (Suceava).

Premiul special al juriului: Nicolae Ionel Petrică (Baia Mare). Premiul revistei „Argeș” a revenit lui Chiriac Samoilă din Birlad, iar premiul ziarului „Secera și ciocanul” lui Gheorghe Jigărea, din Florești, jud. Prahova.

Recital de poezie

■ La „Căminul Artei” din Capitală s-a desfășurat, în cadrul expoziției de pictură și grafică deschisă de Vasile Dobrian, un recital de poezie din versurile acestuia.

Manifestarea omagială a fost susținută de studenți din anul întâi al profesoarei Olga Tudorache de la I.A.T.C., prezentați de Florian Pittig.

Au participat Pericle Martinescu, Franz Johannes Buhardt, Ernest Verzea, Const. Blivolaru, alți iubitori ai poeziei și artelor plastice.

În spiritul colaborării

■ Joi, 17 ianuarie a.e., Alina Gheorghiev, consilier al Ambasadei R.P. Bulgaria la București, a fost primit de Ion Hobana, secretar al Uniunii Scriitorilor din Republica Socialistă România.

A avut loc o discuție privind aspecte ale colaborării româno-bulgare pe tărîm literar.

Manifestări omagiale Eminescu

■ Sub genericul „Orfeul poeziei românești”, Cenaclul literar „G. Călinescu” din cadrul Academiei R.S. România a organizat o seară omagială dedicată lui Mihai Eminescu, cu prilejul aniversării zilei sale de naștere.

Au luat cuvântul: Constantin Stihl Boos, Valentin Degliu, Gh. Marinescu-Dinlavor, Mircea Nesfintu, Marcel Ulitu, iar poezii Valeria Deleanu, C. Ibrăileanu, Viorica Nania și Florian Saiea au citit versuri dedicate luceafărului poeziei românești. În concluzie, a luat cuvântul scriitorul Ion Potopiu, conducătorul cenaclului, care a subliniat inestimabila valoare a personalității eminesciene.

În cadrul atelierului de creație literară au fost prezentați poetul Mihai Costescu și prozatorul Marcel Ulitu, ale căror texte au fost supuse discuțiilor critice.

■ Muzeul Literaturii Române, în colaborare cu Comitetul de cultură și educație socialistă al județului Iași, a inițiat, la Casa de cultură din Slobozia, simpozionul „135 de ani de la nașterea lui Eminescu”.

A conferențiat Radu Bagdasar („Cosmogonia eminesciană”), Aureliu Goci („Eminescu citit prin Nichita Stănescu”).

Au fost prezenți Ion Animescu, președintele Comitetului județean de cultură și educație socialistă Iași, și A. Marinescu, directorul Bibliotecii județene.

■ Sub genericul „Omăgiu Luceafărului spiritualității românești”, la cenaclul „Cezar Petrescu” (apartinand de Biblioteca „M. Sadoveanu” din Capitală, s-a desfășurat o manifestare literară în cadrul căreia au citit versuri dedicate lui Eminescu sau au recitat din lirica Luceafărului de la Ipotești: Petru Marinescu, Ana Lungu, Daniel Iacob Verona, D.C. Mazilu, Nicolae Ghiteșcu, Gabriela Simion, Mariana Anghel, la-

cob Voichițoniu. Și-a dat concursul actorul Manea Enache, de la Teatrul Național.

■ Cu prilejul împlinirii a 135 de ani de la nașterea Luceafărului poeziei românești, Asociația scriitorilor din Iași și Comitetul de cultură și educație socialistă al județului Botoșani au organizat și o manifestare omagială la Ipotești, unde au participat Lazăr Băciuc, secretar cu probleme de propagandă al Comitetului județean de partid, Adrian Păunescu, Dumitru Țiganuș.

În acest cadru, a fost prezentat noul volum de versuri „Manifest pentru mileniul trei” de Adrian Păunescu.

De asemenea, la Biblioteca județeană din Galați s-a desfășurat simpozionul „Eminescu — poet național”, la care au participat Nedelcu Oprea, președintele Comitetului județean de cultură și educație socialistă, Doina Radu, Valentina Onei, Elena Ștefan, numeroase cadre didactice, elevi și studenți.

Au fost audiate, pe bandă de magnetofon, vocile lui G. Călinescu, Tudor Argeș, Tudor Vianu, vorbind despre viața și opera lui Eminescu. Totodată, a fost organizată o expoziție de carte ce a reunit primele ediții ilustrate ale poeziei de la Ipotești, scrierile sale social-politice, numeroase volume de studii eminesciene apărute de-a lungul anilor.

■ Sub genericul „Omăgiu lui Eminescu”, la clubul Întreprinderii de rumenți din Birlad, cu sprijinul cenaclului literar „M. Sadoveanu”, a avut loc o dezbatere cu privire la problemele poeziei eminesciene. A urmat un florilegiu de poezie la care și-au dat concursul Chiriac Samoilă, Gheorghe Irava, Mihail Sultana Vicol, Ion Petrea, ca și alți membri ai cenaclului, care au citit versuri.

Întilniri cu cititorii

BUCUREȘTI

■ Cezar Ivănescu, Alexandru Protopopescu, Aurel Dumitrescu, Vasile Mihăilescu, Maria Cerchez, George Mina, Alex. Horia, George Corbea, — la cenaclul literar „Numele poetului” de la revista „Luceafărul”, a cărei viitoare sedință are loc miercuri, 25 ianuarie, la sediul redacției revistei, la orele 19.

■ Viniciu Gafița și Mircea Novac, la Biblioteca județeană Vrancea (cu prilejul prezentării volumului de proză „Copiii mării” de Mircea Novac); Ana Ionă, Octav Sărețiu, Petre Paulescu, Dinu Rocco, Ana Teică, la școala germană din Capitală și la școala generală nr. 187 din comuna Mogosoaia (sectorul agricol Ilfov); Marin Porumbescu, Ștefan Balaci, Sanda Ghinea, Ovidiu Dumăreanu, Elena Botea, Val. Liubici, Aurel Dumitrescu, Șerban Gheorghiu, Al. Pruncea, Hortensia Teodorescu, Geo Vlad (la filiala Bibliotecii județene Constanța, din cartierul „Filimon Sirbu”); Maria Porumbescu, Virgil Bostănuș, Ștefan Balaci, Radu Șuin, Harabagiu Haru,

Nicolae Necula, Geo Vlad, Amelia Doiciu, Anton Găgu, Mircea Lungu, Elena Axinte, Fritz Braun, la Clubul marinarilor din portul Constanța și la Școala de maiștri militari de marină.

CRAIOVA

■ Ioan Alexandru, la Biblioteca județeană „Aman” și la Universitatea din Craiova.

TIRGU MUREȘ

■ Cornel Moraru, Ion Oarăsău, la librăria centrală din Bistrița; Mihai Sin, Lazăr Lădăriu, Grigore Ploesteanu (la librăria din Reghin); Serafim Dulcu, Nicolae Băciuș, Györfi Kálmán, Janoshazi György, Nemes László (la Palatul culturii din Tg. Mureș).

TIMIȘOARA

■ Mircea Șerbănescu, Lidia Tugulan, Brîndușa Armanca, Marian Odagiu, la „Salonul literar” al Bibliotecii județene Timiș; Mircea Șerbănescu, la școala generală nr. 10 și la cenaclul literar „Virstele primăverii” din Timișoara.

Cornea (Pașoptismul și cultura germană) și Mircea Muthu (Haiducul în literaturile sud-est europene), în vreme ce la întrebările „De ce scriu? În ce cred?” răspund, de această dată, Nicolae Breban și Constantin Toiu.

Personalitatea scriitoricească a lui Octavian Paler este abordată în comentariile semnate de Edgar Papu și Dan C. Mihăilescu. Un proiect necunoscut de revistă, de la 1839 — „Economa română” — este semnalat de Marin Bucur, completând astfel tabloul începuturilor ziaristicii românești. Mircea Zăciu glosează pe marginea vol. I-II ale ediției de Opere — Lucian Blaga, alcătuită de G. Gană, iar Șerban Cioculescu și Z.

Ornea opinează asupra variantei Povestii povestilor, publicată într-un număr anterior al revistei. La „Bibliografia critică” sunt comentate volume de Elvira Sorohan (Cornel Regman), Doina Uricariu (Dan Ion Nasta), Gabriel Strempel (Andrei Nestorescu) ș.a.

Începînd cu acest număr, Revista de istorie și teorie literară deschide, sub semnătura lui Pavel Tugui, îndelung-controversatul „dosar” al „Cazului Lucian Blaga” din anii '50, invitînd la această incitantă dezbatere „toți oamenii de cultură, care dețin date privitoare la destinul personalității și opereii lui Blaga în perioada ce face obiectul anchetei”.

L. F.

■ *** — MAREA UNIRE A ROMÂNILOR ÎN ÎZVOARE NARATIVE. Selecție „din creația celor mai autorizați reprezentanți ai spiritualității românești (și citiva autori străini) care [...] au trăit și au scris despre momentele memorabile din incandescența anilor 1916-1918”. Ediția, studiul introductiv și notele de Stelian Neagoe apar sub genericul Istoria românilor în izvoare narrative de sub egida Suplimentului literar-artistic al „Științei tineretului”. (Editura Eminescu, 1984, 788 p., 51 lei).

■ *** — PAGINI DIN CARTEA REZISTENȚEI NAȚIONALE ANTIFASCISTE ȘI ANTIIMPERIALISTE A POPORULUI ROMÂN. I-II. Vol. I (selecție de documente și mărturii — ediție, studiu introductiv și adnotări de Stelian Neagoe) și vol. II („24 de ore pentru destinul României” — reportaj-document de Cornel Brahaș) apar sub genericul Istoria românilor în izvoare narrative de sub egida Suplimentului literar-artistic al „Științei tineretului”. (Editura Eminescu, 1984, 270 + 144 p., 19,50 + 14,50 lei).

■ Dr. Nestor Vorniceșcu — Primele scrieri patriotice în literatura noastră. Sec. IV-XVI (Craiova, 1984, 638 p.).

■ Tudor Mușafescu — SCRIERI, VIII. Ediția îngrijită de Traian Radu se completează acum cu Pagini de jurnal (II). (Editura Minerva, 1981, 496 p., 16 lei).

■ Petre Sălcudeanu — BIBLIOTECA DIN ALEXANDRIA. Roman la cea de-a doua ediție. (Editura Cartea Românească, 1981, 496 p., 25 lei).

■ Mircea Ciobanu — VINTUL AHAB. Versuri în colecția „Poeti români”. (Editura Eminescu, 1984, 96 p., 7,25 lei).

■ Sterian Vicol — LACRIMA ÎNVINGĂTORULUI. Poeme grupate în ciclurile Carte de iedă, Zodarian Aurorae, Patria și litera. (Editura Junimea, 1984, 88 p., 8,75 lei).

■ George Nestor — REGĂSIRE. Roman. (Editura Eminescu, 1984, 130 p., 6,25 lei).

■ Alexandru Petrescu — CALATORIA CONTINUĂ. Roman. (Editura Albatros, 1984, 336 p., 12 lei).

■ Eva Lendvay — UM BRA MUNTELEI. Versuri. (Editura Cartea Românească, 1984, 100 p., 9,50 lei).

■ ARGONAUT. A apărut nr. 7 din „Suplimentul de literatură pentru tineret S.F.” al revistei „Convorbiri literare”. Semnează literatură de călătorii și aventuri: Maria Nicolae-Dumitrescu (Sindromul amazonian), Cicerone Sbanțu (Pastruța spațială-VII), Victor Nănescu (Defaza), Isaac Asimov (Un băț de chibrit, trad. Ștefan Ghidoveanu); redactor responsabil al suplimentului: Daniel Dumitriu. (32 p., 6 lei).

■ Jaroslav Hašek — SUPPLEMENTUL VESEL DUMINICAL. Traducere, selecție și prefață de Jean Grosu. (Editura Univers, 1984, 478 p., 24,50 lei).

■ Paul Ricoeur — METAFORA VIE. (Între retorică și poezie: Aristotel; Declinul retoricii: tropologia; Metafora și semantica discursului; Metafora și semantica cuvîntului; Metafora și noua retorică; Trăvialul asemnării; Metaforă și referință; Metaforă și discurs filosofic). Traducere și Cuvînt înainte de Irina Mavrodin (Editura Univers, 1984, 505 p., 28 lei).

LECTOR

■ Pentru o și mai promptă reflectare în cadrul acestei rubrici a ultimelor apariții, rugăm editurile și autorii să ne trimită exemplare de semnal.

„Revista de istorie și teorie literară”

■ CU un sumar substanțial, penultimul pe anul 1984, a apărut Revista de istorie și teorie literară, publicația trimestrială editată de Institutul G. Călinescu. Aplicîndu-se asupra aspectelor ce țin atât de tradiția, cit și de contemporaneitatea literară, deschisă abordărilor teoretice sau comparatistice, dar și coordonatorilor mai largi ale culturii, acest număr al revistei conține studii dedicate lui Eminescu (Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Roxana Sorescu), G. Garcia Márquez (Donald Leslie Shaw), Panait Istrati (un eseu inedit de Vasile Băncilă, un articol al Vior-

căi Nișcov, alături de observațiile lui C. Popescu-Cadem privind colaborarea scriitorului, în 1924, la „Universul”), Marin Preda (Traian Podgoreanu), texte de teorie literară (Adrian Marino, Monica Spiridon, Marian Papahagi), dar și confesiuni literare (Mihnea Gheorghiu, Michel Butor). Un bogat sector de scrieri inedite este rezervat acum lui Eminescu (rapoarte din perioada revizoratului școlar), Caragiale (un afiș al „Moftului român”, comentat de Stancu Ilin), Odobescu (referatul la Cultul cabirilor în Dacia de Teohari Antonescu), Iacob Negruzzi și

Duiliu Zamfirescu (corespondență), V. Voiculescu (sfîrșitul năvelei Perna de puț), Tudor Vianu (prima parte a unei prelegeri universitare din 1945-46), Mircea Eliade (Teza de doctorat, VII).

Literatura „veche” face obiectul articolelor semnate de D. Velciu (Un izvor nesemnălat al „Anonimului brîncovenesc”) și Cătălina Velculescu (Eustathie Plachida), alături de analiza „alergiei erotice” la Coșbuc, realizată de Marin Sorescu în cadrul „Bibliotecii de poezie românească”.

Comparatismul beneficiază de semnăturile lui Paul

Omagiu aniversar

ANIVERSĂM în aceste zile 126 de ani de la actul istoric al Unirii Moldovei cu Muntenia, precum și ziua de naștere a secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, ctitorul României de azi, eminentul bărbat de stat care ne-a redat demnitatea națională, gloriosul nostru trecut istoric, și ne conduce cu fermitate și clarviziune spre culmile înalte ale socialismului și comunismului, spre continua înflorire a patriei și a vieții noastre socialiste.

„Fără patrie nu se poate închipui existența de națiune — scria Nicolae Iorga — și fără națiune patria e numai un cuvânt deșert”.

Patrie și Națiune sînt două noțiuni complementare care s-au luminat și s-au împlinit reciproc de-a lungul vremii, aflîndu-se astăzi într-o indestructibilă puritate dialectică, menită să le îmbogățească substanțial conținutul și să le dea sensuri noi, în procesul de venerare a eforturilor poporului nostru pentru Unire și de accentuare tot mai puternică a unității marii noastre familii socialiste. „Partidul Comunist Român — spunea tovarășul Nicolae Ceaușescu — consideră că grija pentru dezvoltarea națiunii, a trăsăturilor ei noi care apar în socialism, constituie o parte integrantă a însăși edificării noii orînduirii”.

Acum sfera semantică a conceptului de națiune este mai împlinită și mai bogată ca oricînd, însumînd în ea roadele unui îndelungat proces istoric, în care scriitorii au fost implicați cu toată ființa.

Națiune română liberă, independentă și suverană într-o țară de omenie și de dor, stimată de toate popoarele lumii și mamă bună pentru toți fiii ei.

SCRIITORII noștri au ținut cu poporul, s-au integrat în luptele sale și n-au răstăcit niciodată de la calea lui cea dreaptă. „Frați iubiti, — scria C.A. Rosetti la 25 octombrie 1857 — frați prin singe, frați prin glorie și dureri, frați prin aceleași speranțe și aceeași credință, d-acum — fie-ne soarta cît de contrară — Unirea este făcută pentru noi. Și dacă, ceea ce nu este și nu poate fi, această Unire în care noi credem și spre care alergăm de-atîta timp, ar mai fi încăodată o licurire, de nu vom mai șovăi, ne va da, desigur, o scînteie măcar din flacăra ce ardea în inimile părinților noștri cînd ei își vărsau singele șiroaie pentru dînsa”.

„Unirea — scria Geo Bogza — stă la temelia lumii, ea e cea dintîi poruncă a genezei”. Cît adevăr exprimă această splendidă sentință! Istoria poporului nostru reprezintă un șir neîntrerupt de strădani și lupte pentru unire, pentru libertate națională și dreptate socială, pentru progres și democrație, pentru înflorirea vieții lui materiale și spirituale. La rîndul lor, în tot ce au mai bun și mai înălțător, arta și literatura română sînt o cronică elocventă și concludentă a acestor lupte în care cultura s-a integrat organic, contribuind ca istoria să ne-o făurim nu numai cu sabia, ci și cu condeiul. Fără condeiele inspirate și îndrăznețe ale scriitorilor noștri, istoria ne-ar fi fost mai săracă și mai neîmplinită, ca o poveste pe care a-i spune-o de pe la mijloc și cu pasaje sărite. Scriitorii români, oamenii noștri de cultură, au fost prezenți la toate actele istorice de răscruce ale poporului nostru, ținînd mereu aprinsă flacăra ideii de Unire și Unitate națională. Au fost prezenți fizic sau cu scrisul lor la 1859, la 1877, în Războiul de Independență, la 1918, cînd s-a săvîrșit Marea Unire de la Alba-Iulia, la 23 August 1944, cînd a început revoluția noastră națională, antifascistă și antilmperialistă, iar după această dată memorabilă, așa cum sublinia secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, „cea mai mare și cea mai valoroasă parte a intelectualității, de toate vîrstele și categoriile, s-a alăturat luptei maselor largi, a sprijinit activ politica partidului, participînd nemijlocit la toate marile transformări revoluționare cu care se mîndrește astăzi societatea noastră”. Actul de la 23 August 1944 a deschis largi posibilități pentru consolidarea unirii și întărirea unității noastre naționale.

După Eliberare, națiunea română începe cu ade-

vărat să fie liberă, independentă și suverană, stare care va reverbera îndeosebi după Congresul al IX-lea al P.C.R., cînd tovarășul Nicolae Ceaușescu este ales în înalta funcție de secretar general al partidului. Congresul al IX-lea deschide o epocă nouă în istoria României, o epocă a demnității naționale, a înfloririi economice a tuturor regiunilor țării, a intensificării democrației socialiste, a eticii comuniste și a echității sociale, a dreptății și a respectului față de valorile spirituale, față de trecutul nostru istoric și cultural, a răspunderii față de destinele acestui popor. Este epoca în care s-au creat condițiile cele mai bune pentru înflorirea națiunii române, a marii noastre familii socialiste, pentru asigurarea independenței și suveranității patriei, pentru unitatea de monolit a poporului, pentru promovarea valorilor și afirmarea talentelor în toate sectoarele de activitate.

„Națiunea română socialistă — spunea secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu — unită prin comunitatea telurilor și intereselor tuturor păturilor populației, indiferent de naționalitate — înfloarește și se afirmă tot mai viguros, asigurînd făurirea unei vieți libere și fericite pentru toți cei ce muncesc în patria noastră”.

E o fericire să fi contemporanul unei asemenea personalități istorice, care intruchipează în geniul său politic atributele cele mai de seamă ale națiunii române, consacrindu-și întreaga viață înfloririi patriei și fericirii poporului, progresului și păcii în lume, rostirii demne a adevărului nostru istoric, a năzuințelor multiseculare care ne-au unit. E o mîndrie și-o fericire să fii rapsodul unei asemenea națiuni a cărei viață se constituie într-un inepuizabil izvor de inspirație pentru toate artele. E o șansă să-i poți cînta înfăptuirile, bucuriile și durerile, visurile avîntate și grelele încercări ale istoriei, bogăția și frumusețea morală, umanismul și geniul creator, gestul epopeic cu care durează o țară înfloritoare, o cultură și o civilizație socialiste, prin care afirmă marele adevăr al istoriei noastre, idealurile statornice ale națiunii noastre de a fi pe lume. A fi artistul cetățean, a contribui la întărirea națiunii socialiste și la a patriei cinstire, a-i spori zestrea de **Omenie, Adevăr și Frumos** înseamnă a-ți îndeplini menirea harului cu care ai fost înzestrat. Pe toți fiii acestor pămînturi ne leagă acum mai mult ca oricînd aceleași idealuri comuniste, același dor de împlinire, — aceleași drepturi și aceeași răspundere față de viitorul fericit al patriei și al națiunii noastre socialiste. La cimentarea acestei unități trîlnice, literatura noastră umanist-socialistă „trînd cu țara-ntreagă în ritm accelerat”, cum zice un poet, a avut și are un rol deosebit.

Oglîndind cu realism și spirit revoluționar, în formule artistice variate, viața și munca poporului, frumusețea morală a eroilor acestui timp, chipul omului nou, trecutul istoric, conflictele specifice epocii, realizările întregii națiuni, mobilizată de Programul partidului, proza, poezia, dramaturgia noastră actuală, scenariul de film, eseistica aduc adevăruri noi în orizontul cunoașterii, exprimă un punct de vedere propriu, original, asupra lumii și a omului, subliniind ideea de durată în istorie, de continuitate prin crearea de valori materiale și spirituale. Astfel, esența programului partidului se încorporează în opere literare durabile, reprezentative, care ne exprimă specificul național, experiența noastră istorică în edificarea unei lumi noi, mai bune și mai drepte, felul propriu de a fi și de a gândi al națiunii noastre socialiste, unită, liberă și suverană.

IN aceste zile cînd unirea și unitatea națiunii noastre sînt realități incontestabile, inimile noastre, ale tuturor, sînt alături de conducătorul nostru iubit, care reprezintă chezașia împlinirii visurilor noastre de veacuri, garanția libertății și independenței țării, și îl urăm cu toată căldura sănătate, viață lungă și putere de muncă, spre fericirea și bunăstarea întregului popor.

Ion Dodu Bălan

PORTRET de Ion Jalea

UNIRE — UNITATE

Sărbătorim Unirea în cuget și simțire,
Un ideal pe care în vreme l-am apărât,
Și adunați la Milcov i-au dat temei de faptă
Toți cei ce-n suflet dorul Unirii l-au păstrat.

Unire-Unitate, virtuți de neam și țară,
Purtate drept pecete de cei care muncesc,
Acestea sînt de veacuri și fi-vor pe vecie
Simbolul demnității pe plaiul românesc.

Sărbătorim Unirea în cuget și simțire,
Un ideal pe care în vreme l-am purtat,
Menit să se-implinească acum, în anii noștri,
De cînd în fruntea țării e bravul ei bărbat.

Un fiu al națiunii, de-o vîrstă cu Unirea
Cea Mare-a României sub steagul tricolor,
Iubind măreț trecutul, clădind înalt
prezentul,
Și făurindu-i țării un falnic viitor.

Prin tot ce astăzi țara semeț își poartă-n
lume,
Prin tot ce-n ea se-arată cu chip de
primăvară,
El, ctitorul de eră, a dat adîncă sevă
Supremei unități : partid, popor și țară.

Sărbătorim Unirea, sărbătorim și Omul
Aflat în fruntea noastră, de pace iubitor,
Ce-a înflorit în pace destinul nou al țării
Și patria o-nalță spre comunism în zbor.

Viorel Cozma

■ Numai trăind și scriind împreună cu poporul, pentru popor, participând activ la făurirea prezentului și viitorului patriei noastre, creatorii de literatură și artă pot da opere de înaltă valoare, își pot îndeplini misiunea în formarea conștiinței revoluționare, în promovarea adevăratului umanism revoluționar al societății noastre socialiste, în care tot ce se realizează este destinat înfloririi patriei, omului, bunăstării și fericirii sale.

NICOLAE CEAUȘESCU

„Împreună cu poporul, pentru popor”

CU peste două decenii în urmă, într-una din „cronicile optimiste-lui”, semnate săptăminal în revista „Contemporanul”, G. Călinescu afirma că artistul este dator, prin însuși geniul său creator, să se înroleze printre constructorii timpului de azi, să se identifice cu năzuințele poporului său: „...asupra tuturor chestiunilor profesionale primează o calitate pe care trebuie să o dezvolte orice scriitor — și anume: a fi de folos poporului. Artă e o misiune, rămâne mereu în picioare comanda-mentul poetului «vates», vestitor al izbinzilor vremii lui”.

Un destin comun unește artistul și poporul din mijlocul căruia face parte. Ideea, izvorită dintr-o profundă etică a creației, o va afirma, în aceeași perioadă temporală, tot în „Contemporanul”, Lucian Blaga: „Legătura strinsă, nu numai de orientare, dar oarecum de ființă între creație și viață, înlocuiește în toată adin-cimea ei, a poporului, rămâne învederat cea mai solidă garanție atât pentru conștinutitatea, cit și pentru nouitatea crea-ției. Aceeași legătură asigură, mai mult decit orice și substanța literaturii”.

Conștiința solidarității scriitorului cu existența neamului său are, în literatura română, o îndelungată tradiție. În Lele-pisețul lui, Grigore Ureche își exprimă compasiunea pentru Moldova, țară aflată în „calea războaielor”; din același câld patriotism, Miron Costin a scris De nea-mul moldovenilor, fiindcă a ultragiat dem-nitatea unui popor „nici este săge”, iar întreita exclamație a lui Neculce: „Oh! oh! oh! săracă țară a Moldovei” dezvă-luie vocea autentică a unei lumi aflată sub povara vremurilor.

Toate marile momente ulterioare din istoria noastră culturală și literară au constituit tot atâtea etape generatoare ale unui climat de nobilă tensiune spiri-tuală, consecința elanului constructiv al unei societăți dornice de a-și afirma pro-pria-i identitate. Prin Gh. Sincai, Samuil Micu, Petru Maior, Școala Ardeleană marchează dezvoltarea conștiinței națio-nale în sensul modern al noțiunii. Acti-unile „luministe” ale fraților Golești, ini-tiativele culturale ale lui I. H. Rădulescu și Gh. Asachi rămân revelatoare exem-ple ale adesiunii oamenilor de litere la imperatiile epocii.

Mișcarea revoluționară de la 1848 po-larizează aproape integral coincidența de aspirații a creatorului cu țara, în mersu-i ineluctabil, spre progres. Participanți ac-tivi la evenimentele social-politice, tră-înd intens procesul revoluționar al epo-cii, N. Bălcescu, M. Kogălniceanu, I. H. Rădulescu, V. Alecsandri, Cezar Bolliac, Al. Russo ș.a., au scris opere cu carac-ter patriotic și militant, urmărind con-știentizarea maselor largi, cu sentimentul că se recunosc în dimensiunile fierbinti ale luptei pentru eliberarea națională și socială, în aspirația spre unire a tuturor românilor.

Generația imediat următoare a sesizat și omagiat eroismul înaintașilor. De nu-mele lui Alecsandri, observa Titu Maio-rescu, se asociază momentul omogeniza-rii creației artistice cu idealurile poporu-lui: „Farmecul limbii române în poezia populară — el ni l-a deschis; iubirea o-menească și dorul de patrie în limitele celor mai mulți dintre noi — el le-a în-trupat; frumusețea proprie a pământului nostru natal și a aerului nostru — el a descris-o [...]”; cînd societatea mai cultă a putut avea un teatru în Iași și Bucu-rești — el a răspuns la această dorință, scriindu-i comedii și drame; cînd a fost chemat poporul să-și jertfească viața în războiul din urmă — el singur a încă-lzit ostașii noștri cu raza poeziei”.

În tulburătoarea lirică vizionară și me-sianică a lui Octavian Goga, glasul „pă-timirii noastre” izvorăște din jalea înro-birii sociale și naționale a poporului ro-mân din Transilvania. În versurile cu tonalități de bocet și de rugăciune, de răzvrătire și chemare la demnitate na-țională, pulsează sufletul întregului popor.

IDENTIFICAREA cu interesele poporului a cunoscut o altă treap-tă valorică odată cu crearea miș-cării muncitorești și a partidului său revoluționar. C. Dobrogeanu-Gherea, G. Ibrăileanu, N.D. Cocea s-au simțit datorți să participe la lupta socială, ală-turi de proletariat. Din același sentiment al responsabilității, o întreagă pleiadă ar-tistică, de la mișcarea de avangardă la marii scriitori, în frunte cu Sadoveanu, Arghezi, E. Lovinescu, Perpessicius, Ca-mil Petrescu — și-a manifestat, prin o-pere, articole, atitudini definitorii, ad-eziunea la cauza clasei muncitoare. După cum, nu întâmplător, în aceeași perioadă, un M. Rălea sau un G. Călinescu nu au ezitat să ia atitudine publică împotriva

Tapiserie de Ileana Balotă

fascismului. Și, în acest context, emoțio-nante rămân mărturiile conștiinței româ-nești în anii celui de-al doilea război mondial, pe care ampla antologie Cum-păna cuvintului (alcătuită de George Ivașcu și Antoaneta Tănăsescu) le relie-fează plenar. Scriitori și artiști de recu-noscute prestigiu au simțit că locul lor este nu alături de regimul totalitar anto-nescian, ci de idealurile autentice ale națiunii.

Strinsa conexiune dintre scriitor și po-porul său se concretizează cu deosebită pregnanță și sub implicațiile creatoare ale actului de receptare a operei de artă. Mihai Eminescu, T. Arghezi, Lucian Bla-ga au relevat contemporanilor spațiile nesfârșite ale lumii materiale și semnifi-cațiile profunde ale existenței spirituale, printr-o operă complexă, în care puter-nica încărcătură emoțională se îmbină armonios cu detaliul semnificativ al rea-lului și farmecul desăvîrșit al trăirilor general-umane. Marile teme ale literatu-rii universale își găsesc acum deplina ex-presivitate; dragostea, înfiorarea în fața morții, elogiul adus forței constructive a omului, creația, melancolia ireversibilită-ții temporale sînt tot atâtea trepte ce coboară spre adîncurile vieții lăuntrice, eliberînd sensibilitatea de vechile tipare perceptive.

Frecvența utilizare de către Eminescu a abstracțiilor și conceptelor într-o ex-presie plastic muzicală, dislocările topice ale lui Arghezi, gîndirea metaforică a lui Lucian Blaga, fiecare în parte și toate la un loc au constituit elementele calita-tive decisive ce au determinat prefacerea generală a limbii literare, sub aspectul

capacității sale de a exprima infinitele nuanțe ale gîndirii și sensibilității umane.

Consimilitudinea cu aspirațiile poporu-lui se realizează și prin exercitarea spi-ritului critic, fiindcă funcția interogativă a literaturii joacă un rol esențial în cris-talizarea conștiinței publice, deschide cîmp nelimitat meditației asupra omului și a faptelor sale. Nu este cu puțință a construi durabil, pe o nouă bază, fără a înlătura în prealabil, prin intermediul criticii, prejudecățile și ideile eronate sau învechite, fără a ironiza escrescen-țele parazitare, străine de trăsăturile spi-rituale caracteristice poporului român.

Spiritul critic junimist, de pildă, a contribuit hotărîtor la introducerea în mentalitatea publică a cultului pentru a-devăr. Comediile lui Caragiale: O noapte furtunoasă, O scrisoare pierdută, Cenu Leonida față cu reacțiunea sau, pe o treaptă artistică diferită, piesele lui Au-rel Baranga: Interesul general și Opinia publică dezvăluie prin umorul, ironia și sarcasmul situațiilor conflictuale și ale structurilor caracteriale aspectele nega-tive ale realității: demagogia, incultura, imoralitatea, declanșînd freacățul conștiinței civice, aspirația generală spre a-devăr, dreptate și frumos.

FOARTE adesea, în fața unei ope-re valoroase, caracterizată prin complexitate și aparentă singula-ritate, se produc reacțiile cele mai contradictorii. Romanului Ion de Liviu Rebreanu i s-a reproșat — de că-tre Arghezi! — superficialitatea limbii; volumul Joc secund de Ion Barbu a în-fuzat contemporanilor sentimentul unei

poezii incifrate; lipsa de popularitate, în deceniul al IV-lea, a romanelor lui Ca-mil Petrescu, Ultima noapte de dragoste, iniția noapte de război și Patul lui Pro-cust a fost notorie, împotriva Istoriei li-teraturii române de la origini pînă în prezent de G. Călinescu a fost declan-șată o furibundă campanie; Bietul Ioa-nide a fost întîmpinat, la apariție, de un cor de proteste; „suceala” personajelor imaginate de D.R. Popescu în Umbrela de seară și N. Velea în Sunetele a pro-vocat dezaprobare între anii 1959—1964. Dar nu peste mult timp s-a observat că, de fapt, prin convingerile, idealurile și principiile asumate, toți acești scriitori și numeroși alții, aflați în situații similare, s-au transpus afectiv și efectiv în trăiri-le individualizate ale colectivității națio-nale.

Neaderența inițială se explică nu nu-mai prin neomogenizarea mediului recep-tor, ci prin evoluția literaturii în genere, ce-și improspătează periodic și radical mijloacele de expresie și modifică per-spectiva asupra realității. De la asemă-nări concrete și exterioare cu modelul din viață, marea literatură a ajuns la si-militudini interioare, cu un anumit grad de abstractizare. Planul denotativ este tot mai frecvent dublat de un plan se-mnificativ, scriitorul tinzînd să-l reducă pe cel dintîi în favoarea celui de-al doi-lea. Operei i se infuzează astfel sensuri-multiple, apte a declanșa plurale asocia-ții și interpretări plurivoce.

De aici, putem scoate un precept ele-mentar: încărcătura ideatică a literaturii și proprietățile dinamice ale cuvintului

scris dobîndesc semnificație și, implicit, iradiantă forță de influențare, cu condiția pătrunderii în sfera esteticului. „Nu e nevoie să ne coborîm — avertiza cu un sfert de veac în urmă, G. Călinescu — ci să consolidăm pe fundamente. Multimea trebuie educată spre a-și cultiva nevoia de fericire prin spirit. Muzica lui Bach e accesibilă și țăranilor”. Cu cit un popor este mai cultivat, cu atît creatorii săi îi oferă opere mai profunde, fiindcă astfel dovedesc o solidaritate adîncă cu poporul. Este imoral să oferim maselor o artă și o literatură mediocră, o poezie și o proză minor tradiționalistă, fiindcă banalitatea și platitudinea ucid pe artist și duc la degradarea spirituală a națiunii, la erodarea conștiinței civice.

Precum, cu numeroase prilejuri, a subliniat tovarășul Nicolae Ceaușescu, în fața literaturii se ridică imperativul categoric de a exprima în opere de exemplară valoare artistică năzuințele și întrebările zilei de azi, bucuriile și durerile, pasiunile și elanurile, cutezanțele și eșecurile temporare, nelineștile și ideile-forță ale poporului din mijlocul căruia s-a ivit, deoarece — observa secretarul general al partidului în Raportul la Congresul al XIII-lea —: „eroismul muncitorilor, țăranilor, intelectualilor, întreaga activitate tumultuoasă, de transformare revoluționară a țării oferă minunate posibilități literaturii și artei, creației de toate genurile, dînd subiecte pentru opere nepieritoare care să ridice cultura și artă românească la un nivel mai înalt de dezvoltare, să contribuie la formarea conștiinței socialiste a poporului nostru, să însuflețească în muncă și viață tînăra generație, să înfățișeze perspectiva, viitorul luminos al patriei noastre”.

Toți marii scriitori, de la Tolstoi la Ibsen, de la Faulkner la Gabriel Garcia Marquez, de la Huxley la Liviu Rebreanu au comunicat substanțialitatea timpului lor. Scriem pentru ziua de astăzi, sublinia iarăși G. Călinescu un crez artistic asumat și afirmat: „Trăiește pe pămînt, în cetatea ta, cu oamenii vremii tale, acesta e singurul chip ca mine să fii al tuturor cetăților. Surprinde esența prezentului, singura prin care vei depăși ziua de azi...”.

Ziua de azi își trimite ecourile în poezia contemporană de la Eugen Jebeleanu la Geo Dumitrescu și de la Nichita Stănescu la Ana Blandiana. Realizările prozei și dramaturgiei se proiectează în romanele lui Zaharia Stancu și Laurențiu Fulga, în *Moromeții* și *Intrusul*, în năvălele și *Prințele* lui Eugen Barbu, în tetralogia lui Francisc Păcurariu, în ciclul romanesc al lui Paul Anghel, în *Pumnul și palma*, de Dumitru Popescu, în *Vînătoare regală* și *F*, în *Fețele tăcerii* și *Vocele nopții*, în dramele lui Horia Lovinescu sau Marin Sorescu. Acestea toate și multe altele, neamintite, reprezintă înaltă calitate ai concordanței și armonizării creatorului cu nivelul aspirațiilor valorice ale poporului în ceea ce el respîră mai autentic, mai profund.

A fi în consonanță cu sufletul întregii colectivități înseamnă a imprima creației caracterul național, atribut indispensabil prin care opera accede spre dimensiunile perene ale universalității. Nu întîmplător, îndată după primul mare război, printre „pietrele” adunate pentru edificarea „templului” său, Lucian Blaga introducea tocmai acest gînd de „elevată maturitate intelectuală”: „Fără de o adîncire strălucitoare în mișcările și frîmintările sociale ale timpului, fără de o pătrundere în tînuitele instincte ale neamului, fără de făurirea unor vederi largi despre viață și natură, fără de cunoașterea altor culturi din vremea noastră și vremuri trecute, față de care să ne afirmăm și să ne cristalizăm propriul spirit etnic-cultural, — cum își inchipuiesc artiștii noștri să dea lumii o operă de artă, în care să se concretizeze toate pornirile conștiente și inconștiente ale unui om? Operele de artă pe care le așteptăm, vrom să fie expresia unor personalități, care își au conștiința cristalizată într-o hotărîtă concepție despre ființa și rostul existenței, personalități bogate în viața lăuntrică, în întrebări, în îndoieli, în avînturi și în gînduri”.

Peste timp, cînd decenii mai tîrziu, aceeași idee o întîlnim la Marin Preda: „Astăzi, cînd lumea este dominată de superputeri, militare și nu numai militare, prin ce altceva, dacă nu prin gîndirea filosofică, prin creația literară și artistică, poate să răzbată o țară cum este România? Aici stă forța unei națiuni mai mici”.

Anii trec și ne vor cere seamă. Va trebui să răspundem în fața viitoarelor generații și să nu uităm că, în conștiința umanității, un popor își afirmă distinct identitatea numai prin acele creații spirituale în care s-a cristalizat o fărîmă din eternitatea zilei de azi:

„Numai trăind și scriind împreună cu poporul, pentru popor” — cum, cu atîta vibrație patriotică și umanistă, se adresa spiritualității noastre tovarășul Nicolae Ceaușescu, la cel de-al XIII-lea Congres al partidului!

Ion Bălu

PORTRET de Zamfir Dumitrescu

Ceas de sărbătoare

Visăm o întrupare înaltă și curată
Zvicnindu-ne în pieturi un dor de neînvins
Mai pură pară zarea și mai adevărată,
Curg riuri de lumină pe-al Patriei cuprins

Și o povară dulce în roade se coboară
Cutremurate-adînc de-un anotîmp intens
Trec faldiri tricolore peste întrînga țară
Dînd timpului prezent un nou și unic sens

Cîntîm după o lege străbună și omenească
Bărbatul demn vîllez conducător
Întru mulți ani să ne trăiască
Al luminoasei epoci ziditor!

Ne hotărîm destinul

Nu ne ghicim ci ne darăm
Cu brațul și cu mînea viitorul
Cum pasărea-și durează în vîzduh
Spre întrupare pururi zborul

Și demni ne hotărîm destinul
În ceas sărbătoresc, neînnoptat
Călușii de steaua comunistă
Avînd cîmăci un înțelept bărbat

Să fie veșnic conștiință trează
Acestui neam spre a-și zidi Comuna
Învîlmîntat în mantia iubirii
Astăzi și mîne și întotdeauna!

Viorel Varga

Pentru om, pentru pace

DE secole, marii gînditori ai lumii au meditat asupra condiției umane, asupra drepturilor omului. Cheia, de boltă a oricărei opere de construcție din istoria umanității este generatorul și desăvîrșitorul ei, omul transformator al Planetei. Despre virtuțile omului creator al noilor realități pe care nu le oferă natura primordială, au scris clasicii literaturilor și ai filosofilor, exaltînd virtutea și demnitatea umană, considerînd activitatea continuă, acțiunea, drept măsura echivalenței cu prezența omului în univers.

În România contemporană, prin marile transformări înfăptuite sub conducerea Partidului, există condițiile pentru soluționarea tuturor problemelor națiunii și omului, în spiritul unui înalt umanism, al umanismului revoluționar românesc. Făuritorul acestei concepții, tovarășul Nicolae Ceaușescu, pornește de la necesitatea deplinei egalități între oameni, de la accesul liber la învățămînt, cultură și

știință, de la participarea fiecărui cetățean la conducerea societății.

În concepția umanist-revoluționară a României socialiste, a președintelui său, premisa fundamentală a exercitării efective a drepturilor omului se află în lichidarea inegalității economice și sociale, în crearea condițiilor pentru ca toți oamenii să beneficieze efectiv și plenar de roadele muncii lor, de cuceririle progresului și civilizației.

Președintele României a considerat totdeauna că cel mai fundamental drept al omului este acela de a trăi și de a fi activ, în condiții de pace.

În orice expunere ori scriere a sa, tovarășul Nicolae Ceaușescu a acordat o deosebită atenție problemei fundamentale a prezentului umanității — PACEA. În orice expunere a sa, președintele țării a arătat că cea mai înaltă răspundere și îndatorire a guvernelor, statelor, conducătorilor politici, față de om, față de propriile lor popoare, față de cauza civilizației, o constituie, în momentul de față,

apărarea Păcii, oprirea demențialei curse a înarmărilor.

Sub luminosul semn al umanismului revoluționar românesc, Președintele țării a afirmat repetat că a fi activ în slujba păcii semnifică o permanență de acțiune și de conștiință care angajează pe fiecare om, pe fiecare locuitor al planetei. Nu se poate vorbi despre lupta pentru pace ca despre o campanie vremelnică mai ales astăzi, cînd omenirea se află într-un echilibru instabil. Cauza civilizației umane și a imensului său patrimoniu de valori materiale și spirituale trebuie să fie apărată de raționalitatea tuturor oamenilor. Trebuie eliminat, printr-o hotărîre generală, colosalul tribut pe care umanitatea îl plătește de atîta timp, pentru crearea nefastă a atotdistrugătoarelor arme. În apărarea omului, Președintele României socialiste arată că opinia publică universală trebuie să fie dinamizată permanent, pentru a fi integral conștientă de dramatismul situației internaționale actuale, pentru a fi conștientă de responsabilitatea sa față de destinele păcii, față de primejdia conflagrației mondiale. Toate forțele societății sînt chemate de președintele României pentru a intra hotărît în imensul front al celor care fac din speranța păcii, suprema rațiune a existenței și activității lor creatoare.

Președintele țării a subliniat în repetate rînduri contribuția importantă pe care o pot aduce la cauza păcii, a propășirii omului, a înfloririi personalității sale, a atingerii plenitudinii existenței, intelectualii lumii contemporane, oamenii de cultură, toți cei care, prin arta lor, prin puterea expresivă a cuvîntului transmis în mase, se adresează sufletelor, sentimentelor, convingerilor oamenilor. Și putem afirma că nu a fost acțiune de anvergură în sprijinul Păcii care să nu fi avut drept una din forțele ei motrice contribuția cărturarilor lumii contemporane, aportul lor plin de ardore în clarificarea problemelor, în animarea maselor populare la cele mai nobile idealuri ce se cereau și se cer înfăptuite, fără întîrziere, la instaurarea unui climat de încredere între popoare și oameni. Amplificînd colaborarea pe plan internațional, asigurînd accesul deplin al tuturor oamenilor la cuceririle culturii înaintate, înseamnă a stimula propria creație a fiecărui om, a fiecărui popor, îmbogățînd totodată patrimoniul civilizației universale care se cere eliberat de spectrul războiului.

Președintele țării a cerut totdeauna ca oamenii de cultură să-și pună întreaga lor energie, forță morală, ardore de a înțelege și de a crea, în responsabilul post de slujitori ai cunoașterii, în slujba adevărului, a păcii și a omului.

MARILE aniversări sînt echivalente și cu rememorarea și cu evocarea unui drum străbătut de un întreg popor, în efortul unanim de a transforma, în toate planurile sale, existența complexă a contemporanilor. Oamenii de cultură ai României sînt conștienți de șansa lor primordială de a fi contemporani cu o unanimă operă de creație, sub orientarea partidului, al cărui conducător, tovarășul Nicolae Ceaușescu, semnifică însumarea tuturor energiilor unui popor hotărît și unitar.

Alexandru Balaci

Cînd spunem Ceaușescu

Cînd spunem Ceaușescu ne arborăm stindarde,
Pe care pacea scrie cu slove argintii
Că România-i una, el inima ce orde,
Pe care-l cîntă neamul, prin munți și prin cimpii.

Cînd spunem Ceaușescu ne sprijinim pe fapte,
Ce cresc în ochii noștri înalte cit Carpații.
El retrăiește dorul pe care zi și noapte
L-a încrustat prin fluierul suflarea unei nații.

Cînd spunem Ceaușescu ne împlinim un vis
Ce-a renăscut în ziua întîiului avînt,
Pe care țara-ntregă l-a înălțat deschis
Prin glasul fericirii de pe acest pămînt.

Nicolae Mavrodin

Patria în ianuarie

Pe umerii patriei ghirlande de zăpadă
Însemn de an bogat evaluat în piine
prin zahărul de gheață lasă să se străvadă
dulcețile livezii ce-au să rodească miine

Cînd cercul unui an trupul ușor i-ncinge
Înseamnă împlinirea unui vis nou al țării
spunem că Ceaușescu eroic timpu-nvinge
lăsînd durată-n piatră efigia-nălțării.

Ianuarie e luna omagiilor noastre
Republica-și serbează întîiul președinte
pe brațe îi depunem mare buchet de astre
celui care ne poartă izbinzile-nainte.

Toma Grigorie

Tapiserie de Theodora Moisescu Stendl

Popor-erou, Conducător-erou

Patria

Gură de rai, gură de cosmos, sunet românesc
Timp ridicat de țară, din viitor venind,
Tu ești mulțimea noastră milenară
Visind în harul acestui pământ.

Mai înalt cerul decât lumina
Te arată, Românie, din viitor
Ca pe-un anotimp conjugându-și sevele –
Devenire plurală, zbor unanim și popor !

Frunțile, brațele, uneltele, secundele noastre
Îți gindesc pină și respirația, tot rodul ;
Zborul tău este lumina muncii cîntînd
Inima ta este norodul.

Soră luminii, patria
Ea însăși ni-i soartă și rază întemeiată
Urcînd prin verbul rodirii și-al muncii
În care inimile noastre bat deodată.

Meditație

Deplin, ca un bărbat abrupt și tinăr
Pămîntul își ridică inima spre lună,
Stoluri de cintece și păsări i se rup din umăr,
Iar în catapeteasma primăverii tună.

Spre muncile din țărini caravane lungi
De cosmice semînțe și mașini se-aud
Ca niște-ndepărtate voci prin care să ajungi
Spre fluviul griului arzînd încă din sud.

Toate fîntinile fac flori la guri sub stele,
Se-aud cîntînd pe noaptea imnuri clare,
Căm ugerole sevei de-nflorire grele,
Iar frumusețea urcă pină-n Carul mare.

Acum, sînt oamenii mai lingă viitor,
Ei văd prin verbul muncii pină-n centrul verii
Cînd rodul va lua înfățișarea lor
Și-or medita, sub lună, către toamnă, merii.

Furnalul frunții

Și iată apa-nflorînd
Ca niște mari divizii decolate
Din inima acestui bărbătesc pămînt
În cea mai omenească libertate,

Și iată griul năvălînd spre cer
Ca o armată antică eliberată
De sub armurile de fier
Lăsată din aripi să bată ;

Și iată focurile țării intonînd
Un imn al arderii biruitoare.

Cînd libertatea-și urcă pe pămînt
Cea mai curată și umană zare.

Și iată Fluviul, Munții, biruînța-ntreagă
Și tot ce-i rost înalt, îmbrățișați
Cînd, gînd cu vis într-un destin se leagă
Cu patimă de astru în Corpați...

Și iată firea noastră românească
De mii de ani aici urcînd
Același imn al cinstei, să-nflorească
Uman și-n libertate-acest pămînt.

Furnalul frunții urcă-n infinit
Materia din cosmice furnale ;
Noi, sentimentul libertății îl avem clădit
În tot ce-i luminos pe-a devenirii cale.

Firul cu plumb

O decolare de sevă cu mult mai fierbinte
Decît însuși focul neimblînzit pin-la nor,
Multiplică ritmuri comuniste-naînte
Declanșate omenesc și plural din prezent-viitor !

Firul cu plumb indică pămîntului
Linia gravă a rodului tinăr,
Marea cutezanță românească a gîndului
Pururi luminată cu zborul din umeri.

Nouă ni-i firească frumusețea zborului,
Și cu mult mai firesc ni-i felul de-a pune
Fruntea griului lingă razele dorului
Cînd, construind, imaginăm frumusețea de miine !

Dacă patria-și rodește calm și sigură măreția
Din însăși ființa noastră urcînd omenesc,
Aceasta înseamnă că astăzi, în România
Înseși cetățile viitorului înflorească !

Dacă România cu fiecare zi devine lumină
Și glas planetar, pămînt roditor,
Aceasta înseamnă că Nicolae Ceaușescu poartă în mină
Sceptrul roditorilor, astăzi, încă din viitor.

Cheia de boltă

Azi, tot poporul e partidul demn
Al celor ce muncesc visînd și făuresc muncînd
Imensa demnitate, urcușul patriei solemn
Spre comunism imaginînd, clădînd.

La noi barajele și lanurile sînt
Întemeieri de pace românească și lumină ;
Cum toate inimile pe acest învrednicit pămînt
În ritmuri demne bat, peceți să se cuvîină !

Partidul este astăzi însăși lumea noastră, țara,
Iar patria prin el se-ntemeiază,
De-aceea-n tot ce facem cîntă primăvara
Și munca-i cea mai luminoasă rază.

Cheia de boltă, visul nostru și mindria
Ni-s pacea țării, piinea ei, iubirea
Încît lumina muncii azi în România
Îmbrățișează către pace toată omenirea.

Poporul, Ceaușescu, visul, piinea, versul
Alesul grai al muncii, demnitatea plină
Sînt aripi ce ridică omenesc universul
Spre pace, spre visare și lumină.

Spre viitor

Făuritor de timp prezent, făuritor
De aripi românescului pămînt
Partidul este Timpul nostru viitor,
Destinul nostru-n comunism urcînd.

Puterea ni-i în cuget și-n dreptate
Încît și piinea țării crește gînditoare,
Să lăudăm pămîntul cu fîntini și struguri
Cum din ființa lui – ființa ne răsara.

Mindria, Libertatea noastră-ntreagă
Partidul, Ceaușescu, România-nseamnă
Și tot ce crește-n țara asta, luminos se leagă
De forța viitorului, ce-n zbor clădit ne-ndeamnă.

Ești, Românie, soarta noastră milenară
Spre viitor, ființă și destin ne ești,
Încît și respirația și visul ne sînt țară
Iar libertatea-i pacea lumii românești.

Popor-erou, Conducător-erou

E timpul mai înalt, pămîntu-i mai lumină,
Poporul are în fruntea demnității sale
Pe Nicolae Ceaușescu – încredere deplină
În tot ce-nfăptuim spre-a devenirii cale.

Un om-catarg, un om erou și soartă tuturor !
El, însăși demnitatea noastră românească,
El, din prezent vorbind din viitor
El, Ceaușescu – trăinicie, pace omenească !

E secolul deschis către rodire prin el,
Întreaga biruînță își înalță floarea către vis ;
În cel mai omenesc și plin de vrednicie țel
Stă tricolorul României comuniste scris.

Sîntem, prin el, aici de mii de ani, sîntem
La fel, de mii de ani spre viitor și viață ;
Prin Ceaușescu, România ne-o visăm
Așa cum marele partid, prin el, ne-nvață.

Ion Crînguleanu

■ Unirea a fost incununarea victorioasă a luptei seculare duse de cele mai înaintate forțe ale poporului român din Moldova, Muntenia și Transilvania, de cărturarii și marii gânditori ai neamului, a activității desfășurate de elementele revoluționare, de militanții socialiști, a aspirațiilor și voinței întregului popor român.

NICOLAE CEAUȘESCU

Unire, unitate indestructibilă

UNITATEA poporului român dezvoltată de-a lungul multimilenarei sale existențe a dat trăsături deosebite componentelor sale fundamentale: statului, conștiinței naționale, culturii și civilizației. Ideea de unire a românilor, așa cum o confirmă străvechiul și minunatul nostru folclor prin balade, legende, cintece, este o dimensiune a conștiinței naționale, o esență a spiritului românesc, un ideal la flacăra căruia au năzuit și luptat generații întregi pînă la realizarea ei deplină. Unirea — afirmau unioniștii de la 1848 — nu s-a născut în mintea celor de la 1848; ea a existat cu mult înainte în gîndirea, acțiunea și fapta poporului care i-au dat viață în anul 1600 sub conducerea strălucitului voievod Mihai Viteazul, personalitate proeminentă a evului mediu românesc. Conștiința unității de neam, limba comună, actul unității săvîrșit la 1600 au determinat în secolele ce au urmat o coeziune a românilor din spațiul carpato-danubiano-pontic spre realizarea statului unitar pe pămîntul strămoșesc al Daciei. Ideea unității și-a croit drum în condiții deosebit de vitrege. Țările române în secolele XVII-XIX au fost supuse presiunilor marilor imperii vecine și lăsate de celalalte puteri ale Europei la bunul plac al stăpînilor acestora.

În pofida faptului că românii trăiau în trei țări, gîndurile, legăturile lor sufletești, speranțele nu au putut fi niciodată și de nimeni dezbinat. Românii din Transilvania năzuiau nu numai să fie recenzenți ca a patra națiune, dar, în secolul al XVIII-lea, prin strălucite cărturari, au dovedit legătura lor adîncă în istorie cu românii din întreg bazinul carpato-dunărean. Același ideal au fost dezvoltate la începutul secolului al XIX-lea, după revoluția de la 1821, condusă de Tudor Vladimirescu, de toți marii cărturari care s-au angajat în lupta pentru transformarea revoluționară a societății. La 1848, unirea a fost liantul revoluției române. La Blaj, cel peste 40 000 de români au cerut: „Vrem să ne unim cu țara”.

Bogata moștenire ideologică și culturală a revoluționarilor pașoptiști, puternicele tradiții democratice, idealurile de unitate și libertate națională au fost preluate, amplificate și ridicate pe noi trepte, în deceniul următor, de forțele progresiste ale poporului român. Se verifica în practică adevărul cuvintelor lui Mihail Kogălniceanu care aprecia, în august 1848, în *Dorințele Partidului național în Moldova*, că unirea Moldovei cu Muntenia reprezintă „cheia boltei, fără care s-ar prăbuși tot edificiul național”.

Unirea țărilor române a continuat să fie stînjinită de împotrivirea forțelor retrograde, conservatoare, de politica marilor imperii europene. Relevînd acest aspect al problemei, Karl Marx scria: „Cîcnierea de interese dintre marile puteri în această parte a Europei a făcut ca nici una din ele să nu fie indiferentă față de problema unirii țărilor române”.

Războiul Crimeii — punct culminant al manifestării rivalităților și conflictelor de interese existente între marile puteri la mijlocul secolului al XIX-lea, al luptelor pentru supremație în bazinul Mării Negre, pentru luarea în stăpînire a Strîmtorilor și a gurilor Dunării — a făcut ca soarta țărilor române să intre din nou în combinațiile de culise ale „concertului european”. Congresul de la Paris — avînd ca scop principal încheierea păcii și restabilirea „echilibrului european” — a făcut din cauza moldovenilor și muntenilor o chestiune europeană. Acum, cînd puterile europene discutau soarta națiunii române, lupta pentru unire a intrat într-o fază nouă, antrenînd activ largi părți sociale, masele populare, toate spiritele înaintate ale societății românești, care înțelegeau să acționeze energic, atît pe plan intern, cit și pe plan extern, pentru fructificarea integrală a posibilităților create.

Zeci și zeci de memorii, adrese, petiții — dînd expresie punctelor de vedere și aspirațiilor comune — curgeau literalmente către cabinetele din Londra, Paris, Petersburg, Viena și Constantinopol, cu intenția de a demonstra drepturile istorice ale românilor și de a obține fie o modificare a punctelor de vedere potrivnice sau rezervate ale unor cancelarii diplomatice, fie pentru a obține o expresie mai clară și o acțiune mai hotărîtă din partea acelor cancelarii care erau, în principiu, de acord cu ideea unirii țărilor române. Un rol de deosebită însem-

nătate aveau să joace pașoptiștii români aflați în emigrație, care au înțeles să dea tot ceea ce aveau mai bun pentru afirmarea și cunoașterea de către străinătate a dorințelor națiunii române.

În acele zile, de la un capăt la altul al celor două țări, au răsunat, pentru prima dată, cuvintele „Horei Unirii”, scrisă de Vasile Alecsandri, ca un simbol al voinței poporului român de a da materializare, dincolo de orice obstacole,

Adunările ad-hoc — organisme a căror creare a fost prevăzută în hotărîrile Congresului de la Paris, în scopul de a se pronunța asupra viitoare organizări a țărilor române — au exprimat, în pofida atîtor greutăți și intrigi ale marilor puteri, dorința de unire a moldovenilor și muntenilor. Europa a fost pusă, astfel, în fața unei categorice manifestări de unitate națională. Prin Convenția de la Paris — intrunită în virtutea prevederilor Tratatului de la Paris — încheiată la 7/19 august 1853, se hotăra ca Moldova și Muntenia să poarte numele de Principatele Unite, se constituia o Comisie Centrală pentru pregătirea legilor, se prevedea înființarea unei Curți de Casație, comune, ambele cu sediul la Focșani, măsuri de organizare identice a armatei ș.a. Dar, în același timp, prin Convenția de la Paris se hotăra că fiecare țară va avea domnul ei, guvernul ei, adunarea sa legislativă, administrația sa separată, ceea ce nu mai corespundea aspirațiilor de unitate ale locuitorilor celor două țări române. Prevederile Conferinței de la Paris reliefa încă o dată, cu claritate, poporului român dificultatea, dacă nu imposibilitatea de a-și vedea împlinit idealul prin bunăvoința sau jocul de interese ale puterilor străine, impunînd în mod logic concluzia că numai prin luptă proprie, hotărîtă, aspirația realizării unirii poate primi consacrare.

DESFĂȘURAREA evenimentelor, în anii 1856—1858, în Moldova și Muntenia ca urmare a energiei și voinței unanim exprimate a întregului popor, era împotriva prescripțiilor din tratate și a voinței marilor puteri ale Europei, care, după cum se știe, au sprijinit în 1857 elementele reacționare din Moldova în falsificarea alegerilor, fiind nevoite să convină la anularea lor. Atît era de arzătoare ideea unirii, încît marile probleme de ordin social, cuprinse în programul revoluției de la 1848, au fost acum subordonate unirii. Datorită acestei voințe unanime, în Adunările electivă din Moldova și Muntenia au fost aleși în majoritate deputați unioniști cu o deosebită influență în viața politică. Viile dezbateri din Adunarea electivă a Moldovei au impus un singur candidat: Alexandru Ioan Cuza. Alegerea s-a făcut prin vot deschis. Al. I. Cuza intrînd în unanimitatea voturilor celor prezenți — 49 —, a fost proclamat domn al Moldovei.

La București, ecoul alegerii lui Alexandru Ioan Cuza a produs o deosebită intensificare a acțiunilor politice în vederea desemnării domnitorului. Alegerea lui Al. I. Cuza de către Adunarea electivă din Muntenia a fost considerabil influențată de presiunea efectivă a maseilor de orășeni și țărani care înconjurau la 21 ianuarie 1859 localul Adunării. Veste proclamației lui Al. I. Cuza ca domn și al Munteniei — a străbătut cu lăușala fulgerului peste tot cuprinsul Capitalei. „Mulțimea — scria un martor ocular — cînta și juca la toate rîspîntirile Hora Unirii în sunetul muzicii militare și la lumina torțelor”. Numeroasele manifestări ce au urmat evenimentelor de la 5 și 24 ianuarie au întărit și mai mult alegerea domnitorului.

Succesul obținut în aceste zile a fost posibil datorită devotamentului neclintit al poporului român față de cauza unirii, care a dejucat — prin acțiune energică și unită — deopotrivă manevrele unor cercuri reacționare interne, ca și intențiile unor puteri europene care-și vedeau stînjinite, prin crearea unui stat românesc unitar, intențiile lor expansioniste în această parte a continentului. Ca toate celelalte acte definitorii ale istoriei noastre naționale, Unirea Principatelor — înfăptuită ca expresie a voinței poporului român de unitate și libertate națională — a pus în evidență, încă o dată, în modul cel mai convingător, rolul maselor ca făuritoare ale istoriei, rolul major pe care îl pot juca acele personalități ce se identifică cu aspirațiile maselor largi popu-

lare și înțeleg sensul devenirii istorice. „Unirea, domnilor — avea să spună Mihail Kogălniceanu —, eu nu recunosc nimănui dreptul să zică că Unirea e actul său individual, proprietatea sa exclusivă; Unirea e actul energic al întregii națiuni române, e marea noastră conchistă, și, de aceea, domnilor, nici chiar domnitorului, dar încă unui singur particular nu-i recunosc și nici nu-i voi da vreodată dreptul acesta de a zice că el a făcut, singur, Unirea. Nu, domnilor, Unirea națiunea a făcut-o, națiunea care a ales un domn pentru ambele țări, cu misiunea de a realiza Unirea.”

Unirea Principatelor s-a bucurat de un deosebit ecou și în celelalte provincii românești, aflate încă sub stăpînire străină, care dobindeau noi temelii pentru speranța lor permanentă de a se uni într-un corp comun, identificînd în actul din 1859 coloana de susținere. Alexandru Papiu-Ilarian scria în 1860: „...Românii din Transilvania, în împrejurările de față, numai la principate privesc, numai de aici așteaptă semnul, numai de aici își vîd scăparea. Cînd s-a ales Cuza domn, entuziasmul la românii din Transilvania era poate mai mare decît în Principate...”.

Unirea s-a bucurat de un larg ecou și într-o serie de țări ale Europei în care înfăptuirea unității de stat era o problemă la ordinea zilei.

Unirea în 1859 a Moldovei cu Muntenia, eveniment de însemnătate crucială în istoria poporului român, a marcat intrarea patriei noastre într-o nouă etapă a evoluției istorice, pe calea progresului social-economic și cultural, pe calea luptei pentru cucerirea deplină a independenței, a făuririi statului național unitar.

Relevînd semnificația deosebită a unirii Principatelor Române, secretarul general al partidului, președintele Republicii, tovarășul Nicolae Ceaușescu arată că ea a fost „rod al luptei duse de masele populare, de cărturarii patrioți al timpului, eveniment aplaudat cu simpatie de opinia publică internațională înaintată, care a marcat un moment istoric de importanță crucială în viața poporului român, punctul de plecare în favoarea statului național unitar. Unirea de la 1859 și reformele care i-au urmat au asigurat condiții pentru dezvoltarea industriei naționale, a activității științifice și culturale, pentru accelerarea progresului economic și social al României”.

Unirea din 1859 a marcat intrarea țării noastre în noua etapă a evoluției ei capitaliste, a ridicat pe o treaptă superioară lupta de eliberare națională, mișcarea revoluționară a maselor pentru drepturi și libertăți sociale. La 1859, națiunea română a pus opinia politică europeană în fața unui fapt împlinit; tot așa, în 1877, a fost proclamată independența României, iar în 1918 s-a făurit statul național unitar, cînd s-a împlinit idealul pentru care au luptat și s-au jertfit multe generații.

FACTORUL determinant care a înscris România, odată cu istoria modernă, pe treptele progresului social a fost clasa muncitoare, partidul său politic. Acest rol a fost pe deplin pus în evidență îndeosebi prin lupta desfășurată de clasa muncitoare, începînd cu istoricul congres din 1893, care a creat partidul politic al clasei muncitoare și care a fost apoi ridicat pe o treaptă superioară de Partidul Comunist Român.

Sub conducerea comuniștilor, în perioada Interbelică, muncitorii, țăranii, intelectualii devotați poporului s-au angajat în aprige bătălii de clasă, pentru dreptate și o viață mai bună, pentru apărarea suveranității și independenței țării în fața pericolului ciumei brune și a războiului. În aceste condiții, ale luptei eroice pentru apărarea intereselor poporului, comuniștii au relevat ca pe un exemplu de urmat marea act de la 1859.

Abnegația pentru destinele patriei s-a exprimat în cele mai profunde modalități, începînd cu înfăptuirea revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă care a marcat intrarea României într-o nouă etapă istorică, și procesul marilor transformări revoluționare care au asigurat victoria socialismului în patria noastră.

Sub conducerea Partidului Comunist Român, poporul nostru și-a făurit plenar o patrie nouă. Coordonatele României Socialiste, magistral prefigurate la Congresele al IX-lea, al X-lea, al XI-lea, al

Cuza Vodă (1859)

„Unirea este îndeplinită”

La 11/23 decembrie 1861, Alexandru Ioan Cuza dă această Proclamație către națiune:

Români!

Unirea este îndeplinită! Naționalitatea Română este întemeiată! Acest fapt mare, dorit de generațiunile trecute, aclamat de corpurile Legiuitoare, chemat cu căldură de noi, s-a recunoscut de înalta Poartă, de Puterile garante și s-a înscris în datinile Națiunilor.

Dumnezeu părinților noștri a fost cu Țara, a fost cu noi. El a întărit silințele noastre prin înțelepciunea poporului și a condus Națiunea către un falcic viitor.

În zilele de 5 și 24 ianuarie ați depus toată a noastră încredere în Aleul nației, ați intrunit speranțele voastre într-un singur Domn. Aleul vostru vă dă astăzi o singură Românie.

Vă lubiți Patria, veți ști a o întări. Să trăiască România!

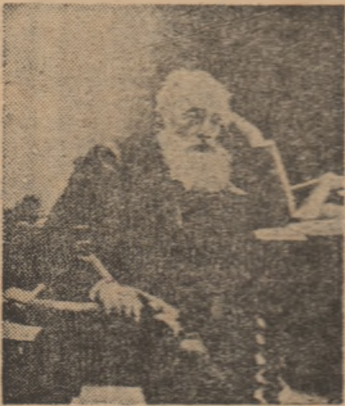
Proclamația aceasta, semnată și de membrii guvernelor celor două Principate — devenite o singură țară: România — a fost publicată în „Monitorul Țării Românești” și apoi tipărită în foi volante care au fost răspîndite în toată țara.

XII-lea și al XIII-lea ale Partidului, se identifică astăzi prin înfăptuiri necunoscute în trecut. Astăzi, România este un stat socialist unitar în care muncesc și trăiesc aproape 23 000 000 de cetățeni, angajați plenar în atingerea obiectivelor Programului făuririi societății socialiste multilaterale dezvoltate, un stat caracterizat printr-o puternică înflorire a economiei, agriculturii, științei, învățămîntului, artei și culturii. Toți cetățenii patriei, fără deosebire de naționalitate, se bucură de aceleași drepturi. Cu un profund și original sistem democratic de conducere, ca urmare a puternicei dezvoltări economico-sociale, România este recunoscută pe plan internațional ca un stat socialist cu un deosebit prestigiu. Independența națională, suveranitatea sînt atribute scumpe ale poporului român, cucerite prin luptă și jertfa atîtor generații care au militat pentru obținerea lor. Rezultă cu limpezime faptul că tot ceea ce poporul român a urmărit de-a lungul istoriei sale astăzi sînt componente ale societății românești care își găsesc exprimarea în unitatea indestructibilă a poporului în jurul Partidului Comunist Român, în frunte cu secretarul său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, militanul revoluționar și patriot a cărui viață și idealuri se identifică cu patria, cu poporul.

Astăzi, la sărbătorirea a 126 de ani de la realizarea actului glorios al unirii, poporul român este angajat plenar în înfăptuirea hotărîrilor istorice ale Congresului al XIII-lea al Partidului Comunist Român, care deschide marea perspectivă ale patriei socialiste pînă la începutul mileniului al treilea.

Ion Ardeleanu

Correspondența lui Hasdeu

CU al III-lea volum al cărții B. P. Hasdeu și contemporanii săi români și străini (Correspondența emisă și primită, text stabilit, traduceri, note și index de Crina Boescu-Ducuraru, Nicolae Mecu, Mihai Mitu, Viorica Nisicov, Al. Săndulescu, coordonator și postfață: Al. Săndulescu, Universitatea din București, Academia de Științe sociale și politice, Institutul de istorie și teorie literară „G. Călinescu”, Editura „Minerva”, București, 1984) se încheie cu brio excelență selecție din vasta corespondență a magului de la Cimpina, până la sfârșitul zilelor lui nemângiat de moartea unei sale fiice, Iulia, sau căutându-și consolația în ședințele cotidiene de spiritism, convins că primește de la ea mesaje tăcute de un grup de fidei amici. A fost o mare pierdere acest doliu patern, nu atât pentru că a pus capăt activității dotatei sale fiice, ci pentru că, odată cu acest trist eveniment familial, pasionatul și multilateralul scriitor și om de știință s-a dedicat exclusiv unei fumegioase filosofii și mai ales spiritismului, în pofida a însuși spiritului său critic și inteligenței sale suverane. Or, știm din amintirile poetului și filosofului Eugen Speranția, fiul lui Theodor, folcloristul și autorul cindva răspinditelor *Anecdote populare*, că memoriile ședințe spiritiste n-au fost altceva decât o pioasă mistificare. Din grupul de prieteni care l-au înconjurat în acei ani, în volumul de față figurează unul singur: profesorul secundar N. Cantuniar. L-am cunoscut pe fiul său, G. Cantuniar, fost șef al Contenciosului Băncii Naționale, care a rămas totuși până la urmă convins de seriozitatea acestor mesaje. Se vede că tatăl său a păstrat mai bine secretul inscenărilor caritabile decât Theodor Speranția. Pe acesta l-am văzut o singură dată, cind bărbatul îmbătrânit, în pragul vârstei de 70 de ani, și-a susținut teza de doctorat, cu o temă folcloristică, sub conducerea lui M. Dragomirescu. În paranteză fie zis, recordul vârstei înaintate pentru obținerea acestui titlu a fost bătut peste câțiva ani (în 1927, la Sorbona) de fostul prefect de poliție și prieten intim al lui Clemenceau, anume Louis Andrieux (1840-1931). Atunci l-am aflat pe „Tigru” identificat în sală și invitat în zadar de președintele juriului să ia loc alături, în prezidiu.

În acest ultim volum, și în cadrul aceleiași mistificări, de altfel, în acea vreme în plină expansiune, m-a uimit scrisoarea talentatului nostru compatriot, N. Vaschide (1847-1907), autorul în limba franceză poate al primei lucrări științifice despre vise. La cererea lui, Hasdeu i-a trimis „documentele” menite să dovedească existența „spiritelor” pe care izbutise sau credea că izbutise să le fotografieze. Vaschide pune această „epocală” inovație pe același plan cu nou descoperitele raze Röntgen având proprietatea de a fotografia trecind prin corpuri opace. Vaschide pomeneste și de experiențele unui savant rus¹⁾, comunicate la Societatea de medicină și relative la „efluviile luminoase”.

IULIA fusese incontestabil o copilă precoce, inteligentă și ambițioasă, care-și pregătea la 18 ani trecerea licenței la Sorbona. Murind de tiflă înainte de a împlini 19 ani, lăsa o cantitate impresionantă de versuri și de încercări dramatice în limba franceză, pe care tatăl ei neconsolat le tipări în trei volume și le trimise unui mare număr de prieteni în străinătate, precum și foștilor ei profesori de liceu și de universitate de la Paris. Dintre aceștia, cunoscutul filosof Emile Boutroux, care-i fusese profesor, se pronunță astfel, în cartea de vizită de condoleanțe: „Emile Boutroux, profesor la Facultatea de Litere (imprimat) are onoarea să mulțumească domnului și doamnei²⁾ Hasdeu pentru trimiterea acestei noi publicații³⁾, în care rețrăiește pentru gândire, cu o fizionomie plină de frumusețe și adincime, un suflet aprins și curat, o imaginație grațioasă

¹⁾ „Nackiewicz” *) „lecțiune incertă”.

²⁾ Se știe că aceasta e, la francezi, ordinea protocolară: întâi domnul, apoi doamna!

³⁾ Al doilea volum din *Oeuvres posthumes*.

și bogată, un talent delicat și personal. Vă reînnoiește asigurarea de împărtășire a durerii d-tră”.

Alți corespondenți, mai puțin iluștri, nu se aștept să rostească cuvintele geniu și genială. Un oarecare Ernest Barutel, consilier de prefectură la Toulouse, scrie la data de 20 octombrie 1895, după primirea cărților:

„Am ținut mai întâi să cunosc amănunțite biografice din fruntea culegerilor și am rămas incremenit (stupefiat) înaintea miracolului ce mi-era relatat. Cînd am răsfoit operele ineseși, surprinderea s-a schimbat în incintare (travissement). Cum a putut o atît de tinărată să ajungă la această elevație de gândire, la această delicateță de sentiment, la această finetă de observație, la această siguranță a stilului? Nu mai cercețez, citesc emoționat, extaziat. Acest minunat geniu ghicește tainele limbii, ca și misterele inimii omenesti, încercările ei sînt capodopere: și rămînem la fel de uimiți de atîta inocență.

Admirabila d-tră fiică a fost un spirit oarec: și nu mă mai mir că a fugit: rîndunica nu poate trăi în colivie, îi trebuie cerul.

Nu as putea să vă mulțumesc îndesul că mi-ați făcut cunoștință cu operele sale și m-ați pus în situația de a o face să figureze în marea antologie feminină⁴⁾.”

Un neidentificat intelectual german, Gobjizycki, probabil de origine poloneză, scrie din Berlin, la 3 aprilie 1889, după primirea versurilor defunctei:

„Vă mulțumesc din inimă pentru binevenitul dar al *Mugurilor din Aprilie* *) al genialei, prea înțelepte d-tre fiice. Mă bucură mult să pot face cunoștință mai apropiată cu această unică, pe cît de amabilă pe atît de uimitoare apariție: și nu voi lipsi să informez într-unul din cele mai răspindite perioade despre opera scumpei d-tre adormite: îmi voi permite la vreme, să vă trimit numărul respectiv.

Durerea d-tră, de a fi pierdut un astfel de inger-copil⁵⁾, e nemărginită: dar și norocul d-tră, de a fi avut această foarte nobilă floare umană ca fiică, era nelimitat. Și amintirea a ceea ce a însemnat pentru d-tră, nu v-o poate răpi nimien. Aceasta să vă fie o mîngiere. Și fiica d-tră trăiește printre noi mai departe spiritualmente — tin în minile mele dovada. Trăiește și va trăi!”.

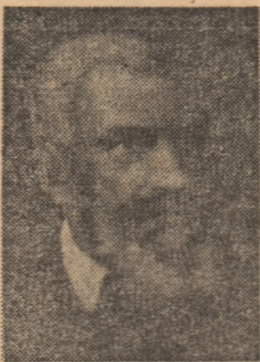
Oprim aci dovezile de prietenie, la acest înalt diapazon ce n-au putut decît să avînzeze durerea tatălui.

EL INSUȘI a primit de la corespondenții săi entuziaște recunoașteri. Chiar unchiul său, Boleslav Hujdeu (1812-1886), care l-a lăsat legatar universal, îi scria, în 1879: „În Viena m-am întîlnit cu un admirator de-al tău, care te-a numit *fala*

⁴⁾ Ca și autorul notei din volum, nu cunoaștem o astfel de antologie. Poate că vrednicul condoleant a făcut doar o hiperbolă!

⁵⁾ *Les bourgeois d'Avril*.

⁶⁾ *Ein solches Engelkind*.

OFERICITĂ inițiativă a avut editura clujeană „Dacia” de a tipări, pentru prima dată, într-un volum, în prestigioasă ei colecție „Restituiți”, discursurile învățatului filolog transilvănean, latinist entuziast, Timotei Cipariu. Volumul *Discursuri*, recent apărut, este o ediție îngrijită, antologie și glosar, de venerabilul profesor Ștefan Măciulea, ajuns acum la vîrsta de nouăzeci de ani, și ucenicul său în cele căruri răstăi, mai tinărul dascăl de liceu Ion Buzăși, care semnează prefața și bibliografia. Cuvîntările lui Timotei Cipariu ni s-au păstrat răspindite prin diverse broșuri, tipărite de asociațiile culturale regionale, în revistele vremii, iar altele au rămas în manuscris. Îngrijitorii ediției menționează, pentru fiecare discurs, proveniența și acordă titluri textelor, pentru că ele nu le aveau inițial, și pentru o mai bună înțelegere a exprimării adoptă regulile ortografiei actuale, păstrînd, în schimb, unele particularități ale stilului ciparian, ca însemne ale epocii și care dau un anume farmec acestor cuvîntări.

Pruni și brazi

NICIODATĂ nu e prea tîrziu pentru o apropiere între chipurile firii. Privind brazii pe care ianuarie a depus din abundență zăpada, mi-au venit în minte — într-un peisaj și în împrejurări care nu îi reaminteau în nici un fel — prunii. Dintre toți copacii pe care îi știu, mi-am dat deodată seama, doar brazii și prunii intră în relație — și intră săracii ca niște hamali — cu noțiunea de încălzitură. Dintre toți, lor le este dat să ducă, un întreg anotimp, ceea ce se numește o povară. Și o duc cu abnegație, adeseori cu sacrificii. Am văzut bărbați și femei care, cu lungi prăjini, băteau brazii din Cișmigiu — o, dacă și sufletul nostru ar fi un copac la fel de îngrijit — să nu li se rupă crențile de prea multă zăpadă. Și mi-am adus aminte ce se întîmplă toamna prin livezi cu generoșii pomi care vor să ne reverse pe masă mai mult rod decît pot duce.

În acel ceas, brazii și prunii s-au așezat în mintea — și în afecțiunea mea — olături, ca unii cărora le este dat să-și rupă brațele de prea marea bogăție pe care o duc.

Pentru cî zăpada — izvoarele ce pornesc din munți și se prefac în riuri — ar putea să o spună — este și ea o bogăție.

Geo Bogza

României. Mie mi-a mers la inimă ce mi-a transmis despre tine”.

Un dr. Zsengen din Budapesta, publicist, îl considera, în 1897, „recunoscut cel mai mare savant al României”. Și nu se înșela! În schimb, șeful școlii literare de la „Revista nouă” greșea, în 1887, scriind soției și fiicei, — celor două Iulii, despre Vlahuță: „ca poet este astăzi cel întâi în România”.

Avea însă dreptate, preferîndu-l-l, în aceeași scrisoare, pe Delavrancea, ca prozator. Profesa o admirație exagerată pentru P. Ispirescu:

„Bietul⁷⁾ Ispirescu este acum foarte apreciat: după moarte; și va fi apreciat din ce în ce mai mult; și din ce în ce mai mult generațiunile viitoare se vor desfăta citindu-l! El va rămîne în mințile și inimile românilor nu numai ca nume, ci ca lucru (sic). Ce rămîne din Roscius sau din Talma? Ce va rămîne din Patti?”.

Hasdeu greșea de două ori. Întîl comparînd subiecte omenesti de altă natură: actorii, cu scriitorii. Evident că cei dinți nu trăiesc post mortem cu aceeași intensitate ca scriitorii, cărora le supraviețuiesc operele. A doua oară s-a înșelat, nedîndu-și seama că un bun culegător de basme nu este un creator decît dacă e dublat de un mare artist (cum a fost Creangă, pe care atît Hasdeu cît și Delavrancea, nu l-au prețuit la adevarata lui valoare!).

Eminescu, subestimat, din dușmănie față de „Junimea” și de Titu Maiorescu, nu figurează în acest volum nici măcar cu o mențiune defavorabilă.

Nici pe Caragiale, cu care pînă la urmă s-a împăcat, recunoscîndu-l, în 1901, ca „Moliere al României”, după ce-l stigmatizase în forul Academiei române, alături de veninosul D. A. Sturdza, nu-l menționează.

În 1904 își revizulește atitudinea față de Nicolae Pătrașcu, care se îndepărtase de Maiorescu, felicitîndu-l că s-a vindecat „de otrăvitul microb maioreșcian”.

Dintre scriitorii, îl aprecia pe Haralamb Lecca, pentru că acesta participa, făcînd pe convinsul, la ședințele spiritiste, care în schimb nu-i păreau serioase lui C. I. Istrate, notoriul chimist.

⁷⁾ De curînd decedat.

Discursurile lui Timotei Cipariu

La finele volumului există un glosar regional și o bibliografie a operei literare a lui T. Cipariu și referințe critice selective despre activitatea cărturarului latinist. Sînt menționate astfel aprecierile lui Sextil Pușcariu, N. Iorga, Gh. Bogdan-Dulcă, Elie Dălanu, Ion Breazu, Ion Muslea, Vasile Netea și alții, care atestă serioasa preocupare a lui Cipariu pentru studiul limbii românești și a vechilor documente literare.

Cum e și firesc, majoritatea acestor cuvîntări se referă la activitatea educativă, aceea a școlilor blăjene, adevărate „fîntine ale darurilor”, cum le-a caracterizat N. Iorga, discursuri rostite la început și sfîrșit de an școlar, cu prilejul aniversării unui secol de la deschiderea acestor institute de învățămînt, cu o strălucită istorie astăzi, texte prin care Timotei Cipariu îndeamnă pe tinerii învățăceli la o neînmurțită dragoste față de studiul literaturii românești și a istoriei naționale. În această privință merită să amintim poziția foarte clară a filologului în ceea ce privește educația fetelor, pentru care cere instrucțiune egală cu a băieților, într-o cuvîntare din anul 1869, dată la care Timotei Cipariu militează pentru emanciparea culturală a femeilor: „Toată cultura unui sex fără de a celuilalt ar fi numai o nedreptate, un privilegiu, un monopol, carele astăzi nu mai sînt după gustul societății contemporane” (pag. 51). Timotei Cipariu este și autor de manuale: *Compendiu de gramatică limbii române* (1855) și *Gramatica limbii latine* (1857), ambele tipărite la Blaj, redactate în interesul învățămîntului, dar care erau utilizate atunci și de filologi.

Alte discursuri sînt legate de luptele românilor din Transilvania pentru emancipare națională, autorul lor fiind un frun-

Un favorit al său a fost istoricul Bucureștilor, G. I. Ionescu-Gion, pe care îlorea să-l înfiez. Autorul notelor se întrebă de ce nu s-a produs acest act. Pur și simplu pentru că istoricul murise cu trei ani înaintea lui Hasdeu. Cînd trăia Iulia, se gîndise să și-l facă gîner. Hasdeu luptase la Academia să-i premieze opera, dar, cum îi raporta, propunerea s-a izbit de „dum-dumul”⁸⁾ Iorga-Sturdza-Bogdan.

Aș încheia cu cîteva precizări asupra unor persoane:

Th. Rădulescu, mai tîrziu directorul-general al Casei de Depuneri, trecut primul la ziar, cu ocazia înmărmării lui Caragiale, fusese membru, în tinerețe, al societății „Românismul”, prezidată de Hasdeu. Caragiale îi pomenise acel moment într-o splendidă scrisoare de mulțumire, din 1912.

M. G. Bălleanu n-a avut numai „preocupări eclectice de istorie”, ci a fost, la primul concurs universitar, un din adversarii lui N. Iorga. Era avocat la Turnu-Severin și i se spunea „Magnus Bălleanu”. Fiul său, George, profesor la Facultatea de drept din Iași, publicase o carte (*Răzmerița bairamului domnesc, București, 1943*), în genul lui Păstorel Teodoreanu, de pastişă cronică-rească.

Voinescu, „șef al poliției de la Siguranța din București”, a fost faimosul Romulus Voinescu, omul Brătienilor, prefectul Poliției Capitalei.

Foarte interesante scrisorile primite de Hasdeu de la tatăl său Alexandru, și de la unchiul lui, Boleslav. Hasdeu au dat patru generații de scriitori, primii doi, Tadeu și Alexandru, în limba polonă și rusă, iar Iulia, în limba franceză. A fost, ce e drept, înzestrată intelectualcește, dar nu un mare talent literar și cu atît mai puțin genială. Nici marea, nici mica antologie franceză n-au luat act de încercările ei. A dat însă ocazie tatălui ei să-și dezvăluie vibrația fibrei paterne.

Șerban Cioculescu

⁸⁾ Gloanțele dum-dum, interzise prin Convenția de la Haga, sfîșind în multe direcții, erau mortale.

Jurnalul“ lui Rebreanu

ÎNTRU Împlinirea a patruzeci de ani de la moartea lui Liviu Rebreanu (1 septembrie 1944) și centenarul nașterii sale (27 noiembrie 1895), a apărut la Editura Minerva al doilea volum al Jurnalului și se află pregătit pentru tipar al treilea și ultimul. Știam de o bună bucată de vreme conținutul acestui jurnal intim (ținut cu destulă regularitate între 1927 și 1944), dar nu și toate peripețiile legate de editarea lui pe carea Nicolae Gheran le sugerează în Cuvintul înalt, lăsând fiicei scriitorului partea leului, dacă îmi este îngăduit să mă exprim astfel, în elucidarea lucrurilor. Într-o lungă convorbire publicată în loc de posfață, Nicolae Gheran o aduce pe Puia-Florica Rebreanu, prin întrebări bine ticluite, și care par să anticipizeze răspunsurile, să atingă toate problemele litigioase. Și nu sînt deloc puține! În ce mă privește, explicațiile mi se par a înălțura majoritatea dubiilor, foarte persistente de cînd s-a decis tipărirea Jurnalului. Nu numai că am urmărit polemica iscată în presă, dar am scris un referat pentru Editura Sport-Turism, ocazie cu care am parcurs un text al Jurnalului și citeva zeci de pagini de note, redactate pe atunci de către altcineva. Aflu acum că Al. Piru și Mircea Zăciu au refuzat să răspundă unei solicitări asemănătoare, probabil bănuind că textul e incomplet și notele tendențioase. În referatul meu am aldat, de asemenea, pentru integralitatea editării, dar nu pot afirma că aveam dovezi că se încearcă manipularea ei. Pledoaria mea se explica prin temerea că unii vor prefera să nu se complice, renunțînd pur și simplu la acele pasaje a căror lămurire ar pretinde prea mare bătaie de cap. Obiectam și la unele formulări din notele ediției. După schimbarea editurii, Nicolae Gheran și-a asumat, ca și în cazul Gorilei și al ediției de opere pe care a întocmit-o, răspunderea încercării critice a absolut tuturor elementelor din Jurnal ori la care textul acestuia trimite și care ar comporta neînțelegeri, așa că, sub acest raport, ediția de față e de-a dreptul „betonată”. Nu sînt deloc adevărate ideile că cititorul trebuie tratat ca un copil, imatur cultural și politic, dar nu pot nega lui Nicolae

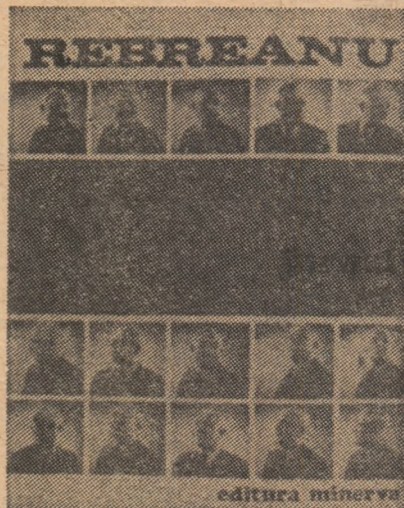
Liviu Rebreanu, Jurnal II. Text ales și stabilit de Puia-Florica Rebreanu. Addenda, note și comentarii de Nicolae Gheran. Editura Minerva, 1984.

Gheran meritul de a fi urnit, prin metoda aleasă, o asemenea mașinărie. Și, în plus, de a ne fi restituit un text necroșetat. În jurul acestei din urmă idei se învîrtește o bună parte din convorbirea cu Puia-Florica Rebreanu, care garantează public onestitatea operației de editare, asigurînd că atît soția scriitorului, cit și ea însăși au păstrat cu devotament, uneori în împrejurări grele, toate caietele manuscrise ale lui Rebreanu, pe care astăzi le vedem tipărite fără omisiuni. Acesta fiind litigiul esențial, restul le putem trece sub tăcere, căci multe din insinuirile făcute de diverși memorialiști, în timpul din urmă, între care și rude ale scriitorului, sînt pur și simplu inacceptabile și ofensatoare pentru editoarea de azi a Jurnalului.

Orice ediție se poate, firește, discuta. Primul volum al Jurnalului a fost în general bine primit, din acest unghi de vedere, minus obiecțiile unor șicanatori de profesie care pretind o competență absolută în materie, dar nu sînt în stare să o probeze decît negativ, căutînd adică altora noduri în papură, nu și prin alcătuirea unor ediții proprii, model de acurateță științifică. Nu vîd de ce al doilea volum ar modifica opinia generală. Nicolae Gheran rămîne cel mai bun cunoscător actual al vieții și operei lui Rebreanu, așa că o ediție căreia i-a fost consilier trebuie privită cu încredere. Volumul de față cuprinde anii 1936—1940, oprindu-se la această însemnare din 8 iunie 1940 : „Ar trebui să revin asupra discursului de recepție de la Academie. Se pare să a avut un răsunet cu siguranță peste valoarea lui. Cred că a impresionat mai mult prin spiritul de frondă sau ici-colo chiar de răzvrătire, neobișnuit într-o adunare atît de liniștită. În afară de ecoul în presă. Interesant e efectul asupra lumii care a ascultat la radio și care continuă să mă coplesească cu felicitări. Dar vremurile sînt prea cumplite ca să te poți bucura de astfel de succese. Evenimentele se precipită vertiginos și amenință să răstoarne fața pămîntului...” Care au fost aceste evenimente, știe toată lumea. Ultimii patru ani de viață ai lui Rebreanu vor coincide cu anii războiului mondial și ei vor fi consemnați în caietele lăsate de editorii pentru volumul al treilea din Jurnal (iunie 1940—august 1944), pe care, sper, îl vom citi în cursul acestui an aniversar 1985.

VOLUMUL al doilea confirmă impresia pe care ne-o lăsase cel dintîi despre natura notațiilor cotidiene ale scriitorului. E vorba de un jurnal cu caracter vădit neliterar, menit să rețină amănuntele vieții de toată ziua a lui Rebreanu, ca un fel de aide-memoire, pe alocuri, cu puține dezvoltări sau aprecieri. Deși în intervalul cuprins în acest volum, Rebreanu a lucrat la Gorila și la Amindoi, nu avem propriu-zis un jurnal de creație al acestor romane. Autorul se referă deseori la ele, dar numai pentru a menționa că a scris sau a transcris un capitol, că a avut sau nu spor, că se află în impas sau pe drumul cel bun. Singura dată cînd ne oferă considerații despre intențiile lui artistice este atunci cînd consemnează proiectul pentru Păcală și Tindală. Episodul se cuvine relevat și încă din două motive. Întîi pentru caracterul lui de excepție. Apoi pentru că, se știe, Rebreanu n-a izbutit să-l realizeze proiectul și romanul respectiv a rămas o promisiune frumoașă și tristă. Ne aflăm în ziua echinocțiului de primăvară 1940 : „...Vreau să mă apuc serios de Păcală și Tindală, care aș dori să fie într-un fel opera mea cea mai reprezentativă, matură, dacă s-ar putea, o epopee a vieții românești într-un sens, cum e d(e) ex(emplu) Don Quijote sau Suflete moarte”. Puterile creatoare îi slăbiseră, Gorila și mai ales Amindoi arătînd destul de clar involuția. Scriitorul era, în plus, bolnav. Răgușeala rebelă care-l chinuia de ani și ani, cu puseuri de febră, pierderea vocii etc. revine în Jurnal, ca un leit-motiv. Simțea Rebreanu că nu va ajunge să se țină de cuvînt în privința lui Păcală și Tindală? Sau o frază ca următoarea izvoră doar din superstiție : „Firește, de la intenție la realizare drumul e mai lung ca de la Ierusalim la Roma, dar lucrul mă pasionează”? Fapt este că nu creația stă în centrul însemnărilor dintre 1936 și 1940, ci realitatea cotidiană.

Iar această realitate este cum este. Pendulînd între București, unde îl cheamau treburile, și Valea Mare, unde avea o casă și unde scria, Rebreanu se împarte, la epoca respectivă, între multe și mărunte indeletniciri. Pare convins că nu poate scrie fiindcă timpul îi este fărîmițat de ocupații banale și inevitabile. De fapt, este evident că aceste ocupații îi oferă prilejul de a evada de la masa de scris unde nimic nu mai merge ca ina-

inte. Singurul text cu adevărat inspirat din toți acești ani este discursul de recepție de la Academie (în paranteză fie zic, editorii fac foarte bine că-l reproduc integral în Addenda, împreună cu Răspunsul lui I. Petrovici, și acesta extrem de interesant și de nuanțat). Nu e deloc reconfortant să vezi din ce se compune, în aceste condiții, ziua (săptămîna, luna, anul) marelui om. Și, în orice caz, această ține de viața însăși, nu de jurnal. De aceea, pentru biograf aceste pagini vor fi o materie primă esențială. Nu împărtășesc opinia unor (exprimată, e drept, mai mult retoric și de Nicolae Gheran în convorbirea cu fiica scriitorului) că jurnalul are, în acești ani, un caracter „prea gospodăresc” („cel puțin în comparație cu evenimentele perioadei în care au fost scrise”, cum zice Nicolae Gheran). Să nu uităm că autorul lui nu-l dădea decît o destinație privată. Ideea unei eventuale publicări nu-l persecuta, chiar dacă, la fel cu oricare dintre cei ce țin jurnale intime, n-o excludea. Scria ce și cum îi venea. Intenția de stil e cu totul absentă. Nota bunăoară date, cifre, sume legate de administrarea micii gospodării de la Valea Mare. Fiind la mijloc mai multe caiete, combinate pe firul cronologiei de către editori, e sigur că unele dintre acestea erau pur și simplu un soi de agende menite să fixeze obligațiile zilnice. Și, apoi, nu mi se pare că lipsesc marile evenimente. De fapt, cam tot ce se petrece important în viața politică și culturală a României dintre 1936 și 1940 este consemnat în Jurnal. În funcție, desigur, de calendarul propriu al autorului, nu ca într-un buletin de știri sau ca într-o gazetă. Am putea specula pe marginea unor însemnări ca acestea, din 20 februarie 1938 : „Rece, ger, senin, frumos. Nimic deosebit”, care, în raport cu menținerea de la subsol a editorului despre instaurarea dictaturii regale, par asemănătoare cu notele din jurnalul unui cunoscut personaj călănescian. Dar nu e cazul! Mi se pare că aici Nicolae Gheran impinge prea departe prudența, pînă la lipsa de umor, comentînd în subsol : „Nimic deosebit în gospodăria de la Valea Mare. În politică se decretează o nouă Constituție, care legitimează instaurarea dictaturii regale și sfîrșitul regimului parlamentar”. Un jurnal ca acesta nu trebuie judecat după promptitudinea cu care reacționează la evenimente exterioare. El e și foarte selectiv, are și scopuri proprii. Și nu cred că în 1938 politizarea vieții era la noi așa de mare încît Rebreanu să se fi simțit seismograf al vieții politice. Dar, cum spuneam, marile întîmplări politice nu trec neobservate. E destul să citim paginile despre asasinarea lui Armand Călinescu. Dar o caracteristică o constituie și aparența lipsa de ierarhie: la un loc cu o crimă politică stă cumpărarea unor puieți pentru livada de la Valea Mare. „La un loc” nu vrea să spună nici că Rebreanu le acorda aceeași însemnătate, nici că urmarea efecte de stil ilar-absurd, cînd scria de exemplu la 30 martie 1938 : „Am fost la pepiniera Hînești pentru meri Ionașan; nu mai are; la toamnă. Am trecut apoi pe la Direcția silvică să-mi dea 2.500 sacmici pentru a planta pe lîngă proprietate de jur împrejur. Iar s-a schimbat guvernul și iar am pierdut timpul ascultînd la radio”. Pur și simplu consemna ca să nu uite. Ar fi să ne facem o idee excesiv (și exclusiv) literară despre un jurnal intim, ca să-i pretindem discriminări subtile între evenimente. Dacă acela al lui Rebreanu este autentic (și este!), faptul se datorează tocmai acestui amestec de banalitate și de senzațional, de intim și de public, de domesticitate și de politică, pe care-l sesizăm de la prima pînă la ultima pagină. Decepționati nu vor fi decît cei care caută aici artă literară sau idei înalte. Dar Rebreanu ține un alt fel de jurnal decît Jules Renard, Gide, Amler, Radu Petrescu sau Tudor Viănu, mai apropiat de formula lui Maiorescu din Însemnări zilnice, și pe care se cuvine să-l citim și judecăm conform cu intențiile evidente.

Oricum ar fi, Jurnalul rămîne un document pentru viața autorului, pentru mentalitatea lui, pentru ce i se întîmplă marelui romancier, în plină glorie, la 50—55 de ani, și pentru cum se reflectă acestea în conștiința lui. Publicarea și a ultimei părți a devenit o obligație de onoare pentru editori și pentru editură.

Laurențiu Ulici

Nicolae Manolescu

PROMOȚIA '70

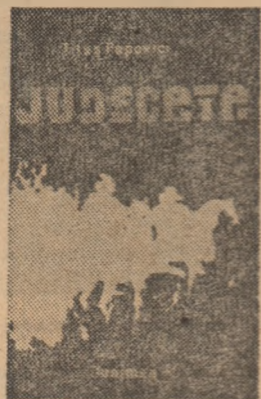
Luntrea și visla

■ O evoluție curioasă a avut ADI CUSIN (n. 26-I-1941), autor al plachetelor de versuri A fi (1968), Umbra punților (1970) și Starea a treia (1974), cufundat apoi într-o tăcere ce durează de mai bine de zece ani; curioasă nu e însă această aparentă abandonare (deși situația nu e dintre cele obișnuite) ci traiectoria lirică propriu-zisă, în declin abrupt, motivabil fie prin scăderea subită a filonului poetic fie printr-o la fel de subită neîncredere în limbaj, dublată de o încercare confuză de abilitare a unei frazeologie care-și bazează eventuala poeticitate pe forțarea semanticii; motivul dintîi, de ordinul creativității, și motivul secund, de ordin psihologic, se revocă reciproc dar, în ciuda unei atare evidențe teoretice, sentimentul la lectura textelor e că amîndouă pot fi simultan valabile; aici e curiozitatea. Poetul a început cu versuri sentimentale, „moldovenești”, melodioase și abundent metaforice, colportînd o atitudine juvenilă nervoasă, cu accente teribiliste pe față și cu un fir de tristă resemnare de învins pe dedesubt : „Să ai curajul să te-ntorci acasă, / Să ai curajul să alegi orez, / Să stringi alături, pe un colț al mesei / Cuvintele în care nu mai crezi // Curajul de-a te duce la culcare / Cu teama diformată în oglindă / Cînd te deschel cu minii tremurătoare / De nasturii la haină suferinzi // Să ai curajul să trimiți scrisori, / Să aburești secretul lor cu gura / Cînd tu în urmă poți de mult să mori / Cum ți-ai greși distrat pleptănătura // Curajul de a nu găsi nimic / Și să n-adormi de golul ce te-ncape; / Adulmecînd o stea pînă la fund / Să scoți în minii nămolul de sub apă // Să ai curajul să te-ntorci acasă, / Cu inimile scuturilor sparte, / Cu-acea mîndrie stra-

nie, aleasă, / Pe care doar învinșii știu s-o poarte”; o tendință narativă se preciza de pe acum, dar acoperită de muzica romănțioasă a confesiunii, sentimentalismul funciar al poetului funcționînd ca generator de energie lirică : „Ne-nțelegînd o frunză, o ridică de jos / Și furisîndu-se o duse lîngă buze; / El ar fi vrut — dar totul rămase de prisos — / Să mulțumească oarecum sau să se scuze // Necutezînd stătea și nedecis, / Un fir de apă-i ocolea piciorul, / Cel ce treceau aveau un țel precis, / De-ar fi zburat, l-ar fi jignit cu zborul; // I se pare deodată inutil / Și mai puțin cu mult decît ce este. / Pentru el însuși mai era copil, / Își mai dorea de undeva vreo veste, // Cum cineva l-așteaptă. «Uite-acum / Cu pașii mari prin curtea mea se plimbă...» / El ar fi plîns, el ar fi spus... Dar cum? / Întraductibil pentru altă limbă”.

Mai apoi, în a doua plachetă, tenta narativă se accentuează concomitent cu retragerea poetului din zona confesiunii și obiectivarea discursului; muzicalitatea versurilor se conservă, numai că imaginația pare să-și fi pierdut busola, orbecăind între elucubrații și prozaisme, între ispita ludicului și naivității arborecente, iar cultul metaforei devine din ce în ce mai mult o cîrjă pentru un trunchi poetic de tot slăbit (mai tirziu, în a treia carte, vom găsi exprimat ca atare acest declin : „Metaforă, vitala mea minciună” sau „Metaforă, iubita mea bolnavă”); din pricina excesului de inadecvare imagistică poeziile capătă un aer criptic, chiar și cele în care se mai simte un tremur al ființei; buna sonoritate și corectitudinea prozodică mai ajută într-o măsură dicțiunea poetică, în placheta din 1974 însă nici

Un roman cinematografic

FIDEL preocupărilor sale din ultimul timp, de a alcătui cuprinzătoare evocări ale marilor momente din istoria națională, Titus Popovici a publicat recent o reconstituire literară a răscoalei lui Horea, Cloșca și Crișan, *Judecata*). Versiune literară, probabil, a scenariului pentru filmul *Horea, Judecata* se subintitulează „roman cinematografic”, autorul motivându-și astfel compoziția și structura discursului. Ca narațiune istorică, textul său are o desfășurare liniară, urmînd cronologia cunoscută a evenimentelor, într-un ritm care respectă, firește, o motivație proprie a faptelor și personajelor, cu accelerări și încetiniri cerute de logica lui internă. Dramaticele întâmplări sînt prin urmare cele dintre audiența lui Horea la împăratul Iosif al II-lea, la 1 aprilie 1784, și execuția din 28 februarie 1785. Lucruri cunoscute, reconstituite sau ușor ficționale, mereu în rama atestării documentare sau a verosimilității. Așa sînt, pe rînd, atacul asupra castelului contelui Dánffy, ocuparea Abrudului, asaltul Devei, armistițiul, interogatoriul etc. Între ele circulă lumea peșterii din satele și tirgurile veacului, soldați și ofițeri, chipuri din înalta nobilime, nobili rurali, secvențe de la curtea imperială.

Din punct de vedere strict istoric, Titus Popovici nu încearcă o privire dintr-un unghi personal — și nu motivează o vi-

*) Titus Popovici, *Judecata*, Editura Junimea, 1994.

ziune. Și tot ca o încercare de obiectivare în plus, adică de pătrundere în atmosfera epocii, e greu de spus că există în *Judecata* un personaj principal; există o psihologie comună, cea a colectivității răscolite, ilustrată prin câteva tipuri de țărani. E adevărat, dacă unele sînt individualizate mai mult psihologic (Urs Petrinca, apoi în alt grad Maria lu' Gligor, bătrînul Petrinca, popa Rotogol), altele își regăsesc relieful în și prin acțiune (Cloșca, Crișan, Ileana lu' Simoca) sau într-una din secvențele finale: Horea, în scena bine scrisă a unei oferte de contele Jancovich, momentul de vîrf al confruntării. Urmărind cu ochiul aparatului de filmat galopul evenimentelor, se va observa că relativă ușurință că încetinirea analitică se adresează prioritar celor câteva figuri sinonime cu autoritatea publică și politică. Venerată mai mult în absența, impenetrabilă aproape la fiecare apariție, figura lui Horea devine statuare în final. Apoi, intră treptat în scenă sub întreaga recuzită convențională a epocii două personaje crepusculare, a căror „decrepititudine” elegantă îmbogățește contrastul: generalul von Dittl, comandantul cetății Deva, și contele Jancovich, conducătorul anchetei. Sînt punctele de construcție cele mai rezistente din acest roman. Cele două personaje au suficientă greutate pentru a evita eventualele schematism, de care orice astfel de narațiune „restituită” este atacată pînă la un punct. Ele se adaugă familiei „ilustrative” a contelui Dánffy Farkas și susțin din interior culoarea politică a epocii, cu nuanțele ei subtile, nu ușor de surprins. Iată-l pe contele Antoniu Jancovich, numit Comisar Imperial și Regal în Transilvania pe perioada anchetei, amestec de severitate și eleganță, de servilism și demnitate, prezentat ca făcînd parte din aceeași lojă cu împăratul. Un bărbat în pragul morții, cu un puternic sentiment al desertăciunii, înfrînt din cînd în cînd de un simț îngust al datoriei și de pudor. Acela podoare supusă care îl face să se fardizeze pentru a nu arăta suveranului „imaginea decrepitudinii sale umane”. N-are nici un fel de importanță dacă „frăția” lui cu Iosif al II-lea corespunde adevărului istoric: literar, amănuntul e coerent și nu lipsit de semnificație, ca și scena „în penumbră” a reu-niunii Marii Loji din Viena.

Centrul de greutate al cărții lui Titus

Popovici se află tocmai în puternica ei coloratură socială. De aceea, *Judecata* este și nu este un roman istoric; mai exact, este un roman istoric doar în măsura în care, dacă o recunoaștem, raportăm existența acestei specii aparte la romanul social. Ideea lui Lukács din *Romanul istoric* se menține valabilă în linii generale și pentru ficțiunea de vîrstă modernă: „Cine nu privește evoluția romanului istoric de pe o poziție minor-psihologică sau mecanic-sociologică, acela va observa că tocmai forma lui clasică rezultă din marele roman social și — îmbogățită printr-un mod conștient de abordare a istoriei — se revarsă din nou în marele roman social.” Pentru romanul istoric modern — pentru acela, insist, de factură realistă — problema se poate păstra în aceiași termeni. El este roman istoric în măsura în care este — și se subordonează unor structuri identificabile — roman social, psihologic, roman politic. Totodată, definind o realitate prin formele ei relative, e greu de evitat dramul de absolutizare al unităților cu care o compari. Paradoxul acesta, un paradox „de suprafață”, este însă necesar.

Cu atît mai mult accentele sociale vor fi primordiale la un subiect cum este cel al romanului lui Titus Popovici. Autorul are o percepție deosebită a mișcării mulțimii, simț vizual, mereu completîndu-se cu înfățișarea de scene tari, tensiunea explodînd în frămîntări aspre, telurice, la fel cum aspre sînt și caracterelor oamenilor ridicați la cuvîntul lui Horea. Violenta e totuși notată sumar, prozatorul solicitînd întotdeauna gestul scurt, tăios, definitiv, acela care, citit, trebuie și văzut, în răscolirea lui pe ecranul imaginat. Textul este, în primul rînd, un scenariu; calități literare veritabile nu lipsesc însă din prezentarea detaliului — în același ton sumbru, evocînd multimea forfotind, răscolind pămîntul, răzbătînd infernal din adîncurile întunecate ale suferinței: „Pusăria subpămînteană răsună ca un clopot de piatră de strigăte; făclii smulg întinericului coridoare joase, pe care trebuie să umbli în patru labe, uși grele, ruginite, zăvorite cu lăcâte mari, odaia părăsită a paznicilor unde arde focul duduind într-o sobă de tuci și pe masă sînt pipe, pahare și cărți de joc; apoi izbiturile acoperă totul, topoarele își strică tăișul în lăcâte, în lanțuri, în pietrele groase, ude ale zidurilor.

Din hrube atît de impuțite încît și țărani, altfel învățați cu mirosurile grele, își astupă nasul și gurile cu cușmele, ies cei definiți, în zdrențe gâlbui, desculți, cu unghiile crescute ca la păsări, cu bărbile mincate de umezeală, buboși, știrbi, înțepeniți de șale, gifiind, cu ochii strălucind verzuși și rotunzi în lumina făclilor care dansează pe pereții scunzi ai coridoarelor...”. Există apoi o permanentă grijă pentru amănuntul natural, în notații succinate dar persistente: toamnă rece, țirze, cu drumuri desfundate și făpturi ridicîndu-se parcă din tină pentru a se mistui în orizontul înnegurat, zăpezi, viscole, coaste de deal și munte cu poteci înfundate, totul într-un peisaj „negru”, pîndit de oriunde de ochi ascunși și de gesturi hotărîte, misterios și instabil tot așa cum, în bună parte, misterioase și schimbătoare păreau vremurile.

Afirmînd continuitatea normală a evenimentului, în planul conținutului, *Judecata*, roman cinematografic, este un text montat din secvențe care se taie și întretaie reciproc. Așadar, din discontinuități. O scenă consumată pe jumătate o lasă pe alta, într-o înălțare care luminează ca un dans de flăcări cele două „lumi” înlestate: a țărănilor răscolăți și a nemesilor, reprezentați de familia Dánffy. Petrecerea acestora, la începutul romanului, ca și devastarea castelului sînt pagini remarcabile. Nu același lucru se poate spune despre episodul execuției. Un personaj plauzibil și rezolvat verosimil ca destin epic este Petru Nichita. Dimpotrivă, trădătorii lui Horea — Ion (Nițu) Măties, Anton Meltzer și bătrînul Petrinca — nu au aproape deloc pregnanță, practic atitudinea și fapta lor fiind lăsate să se subînțeleagă. Să amintim că tocmai psihologia lui Măties, reconstrucția fictivă a biografiei sale, a trădării și, paralel, o istorie a suspiciunii reprezintă materia romanului lui Eugen Uricu din 1784. Vreme în schimbare, apărut în aceeași perioadă. Deși inspirate de aceleși evenimente, cele două romane nu ar putea fi comparate, deosebirea netă nu numai de viziune, ci și ca tip de literatură, punîndu-le pe planuri distincte, cum pe poziții diferite se situează ele și față de romanul lui Liviu Rebreanu, *Crăișorul* (1929).

Costin Tuchilă

Autobiografia ca document

SUB forma unor fidele mărturii, Ionel Săndulescu*) ne oferă un jurnal retrospectiv, egal cu un Bildungsroman, realizat, aparent, fără nici un coeficient de ficțiune. Naratorul, deținut politic comunist, condamnat la zece ani muncă silnică, își re trăiește memorial, claustrat la închisoarea Jilava, viața de elev și student. (În momentul arestării, în primăvara anului 1944, avea 23 de ani.) Spațiul memorial cuprins în acest prim volum al romanului se constituie ca o narațiune episodică, figurînd o articulație dintr-o mai întinsă autobiografie ce va face, probabil, obiectul altui volum.

Ca structură, romanul se deschide cu pronunțarea sentinței de condamnare și se continuă cu filmul retrospectiv biografic, încheindu-se cu o scenă tragică din închisoare: executarea unui tânăr comunist, condamnat la moarte, scenă care-l impresionează pe Dan Ursu (acesta fiind numele naratorului) în mod deosebit, convingîndu-l să meargă cu și mai multă hotărîre pe drumul pe care a pornit.

Formal, romanul memorial propus de narator (recte de Dan Ursu) este o mărturisire declanșată cu sinceritate, dictată ea o necesitate psihologică, de starea de detenție. Re trăirea trecutului nu devine însă o asceză prin care se vindecă o rană sau se explică o dramă, nu devine despărțirea de un trecut ce nu mai trebuie con-

*) Ionel Săndulescu, *Zbor în furtună*, Ed. Cartea Românească, 1994.

servat, ci o comunicare prin care eroul își consolidează prezentul și mai ales viitorul. Narațiunea lui Dan Ursu capătă — pe alocuri — caracterul de comentariu al evenimentelor politice din epocă (1938—1944), fără să devină o frescă sau o cronică evenimentială. Autobiografia nu e un discurs psihologic subiectiv ce conturează o personalitate în formare, ci o narațiune gradată ce urmărește, mai ales, modul prin care eroul se implică în mersul istoriei văzută de aproape.

Dan Ursu, elev la liceul militar de la Minăstirea Dealu, are chiar din primele zile de școală un conflict cu un coleg infumurat, fiul unui deputat cu multă influență; ura acestui coleg, Raul Kapmary, îl va urmări pas cu pas, pînă în timpul studentiei, cînd lupta dintre cei doi capătă un evident caracter politic. Dan Ursu luînd atitudine de pe poziție de stînga (fiind comunist) și fiul deputatului de pe poziție agresivă, de dreapta (fiind legionar). Acest dialog politic bine dozat de autor, constituie un leitmotiv al narațiunii.

Desigur, nu toate faptele și etapele vieții au aceeași valoare simbolică și nu ocupă în economia cărții spații egale; astfel, scenele din viața de elev formează mai mult un decor pe care se proiectează filmul adolescenței în care Dan Ursu are un rol de protagonist. Sînt prinse cu fidelitate toate frămîntările social-politice ale epocii, dar nu descrie, ci proiectate în memoria naratorului, ce asistă ca martor și uneori ca participant direct la evenimente. Dan Ursu, fără să fie înscris într-una din formațiile democratice conduse de partid, participă la acțiuni de informare și propagandă difuzînd manifeste și numere ilegale ale ziarului „România liberă”. Dar, deși se aliniază forțelor democratice printr-o atracție firească, el înțelege lupta comunistilor mai ales în închisoare.

Cum volumul I al romanului se încheie cu arestarea, judecarea și condamnarea, se presupune că volumul următor va fi consacrat detenției.

De la începutul narațiunii l-am suspectat pe autor că, dînd intimitate propriei mărturisiri a eroului, va neglija aspectul social-politic general al epocii, și anume potopul de evenimente politice culminînd cu cedarea unei părți, cea de nord, a Ar-

dealului, prin odiosul dictat fascist de la Viena, din 1940. Dar aceste evenimente nu numai că sînt luate în seamă în cuprinsul mărturisirii, ci au chiar o semnificație în evoluția ideilor politice ale generației naratorului. Sedimentarea simbolică în conștiința personajelor, a marilor drame prin care trece țara are, în textul lui Ionel Săndulescu, un curs normal, fără să dea comentariului narativ un aspect sociologic. Ceva mai mult, evenimentele politice interne și internaționale au repercusiuni, prin raportare, la biografia intimă a eroului, la procustarea afectivității, discuțiile părăsind terenul sentimentelor, mutîndu-se pe marea arenă internațională. Dan Ursu era, pînă în momentul luării de contact cu prietenii săi comunisti din facultate, un tânăr cu vederi larg democratice: din acel moment, înțelege că opțiunea politică teoretică fără angajarea pe baricade e pur și simplu decorativă. Tocmai această transformare este urmărită, și realizată cu mijloace epice, în roman.

Zbor în furtună este un roman politic în primul rînd prin conținut, prin povestirea faptelor ce formează biografia eroului, povestire realizată fără ostentație sau fără a recurge la un scenariu ideologic sau ideologizant. Transformarea sufletească a eroului reiese nu atît din text, cît din context. Ca stil, narațiunea urmează linia epică a unui jurnal aproape omogen, spunem aproape omogen din cauza unor ușoare inegalități între cele două părți ce formează cartea: romanul juvenil al vieții de elev la liceul militar de la Minăstirea Dealu, și romanul studentiei în București. Romanul de la Minăstirea Dealu e mai rotund, mai epic, scris cu multă sinceritate, ajungîndu-se la o reconstituire fidelă; cea de a doua parte urmărește să cuprindă, cel puțin în notații fugitive, în mod exhaustiv evenimentele epocii în care biografia eroului se implică și textul se deosebește, pe alocuri, ca structură stilistică, de partea întîi, devenind mai stufos. Cu toate acestea mici inegalități ce nu împietăzesc asupra întregului, romanul lui Ionel Săndulescu poate fi considerat una din cele mai bune cărți inspirate din lupta ilegală a comunistilor români.

Emil Manu

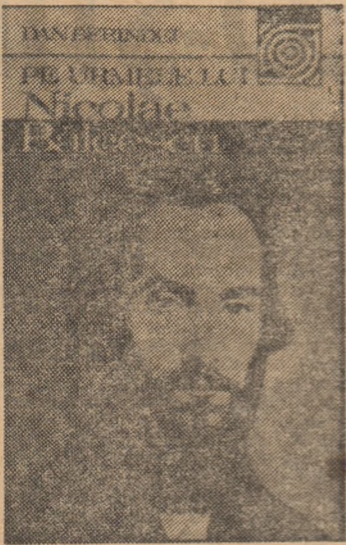
Calendar

- 1.II.1838 — s-a născut Nicu Gane (m. 1916).
- 1.II.1912 — s-a născut Vasile Netca.
- 1.II.1914 — s-a născut Laza Ilci.
- 1.II.1922 — s-a născut I. M. Ștefan.
- 1.II.1923 — s-a născut Lia Crișan.
- 1.II.1934 — s-a născut Nicolae Breban.
- 1.II.1949 — a murit N. D. Cocea (n. 1880).
- 2.II.1868 — s-a născut C. Rădulescu-Motru (m. 1957).
- 2.II.1913 — s-a născut Ion G. Pană.
- 2.II.1914 — s-a născut Nicolae Tațomir.
- 2.II.1928 — a apărut primul număr din „Bilete de papagal”, publicatie editată de Tudor Argezi.
- 2.II.1938 — s-a născut Mihai Pelin.
- 3.II.1828 — s-a născut Dora D'Istria (Elena Ghica, m. 1888).
- 3.II.1888 — s-a născut M. Săulescu (m. 1916).
- 3.II.1921 — s-a născut Sergiu Filerol.
- 3.II.1926 — s-a născut Tudor George.
- 3.II.1954 — a murit Ionel Teodoreanu (n. 1897).
- 3.II.1938 — s-a născut Ana Mășlea-Chirilă (m. 1980).
- 3.II.1944 — s-a născut Petre Anghel.
- 4.II.1809 — s-a născut Vasile Cărlova (m. 1831).
- 4.II.1907 — s-a născut N. Ladmiss-Andrescu.
- 4.II.1924 — s-a născut Gheorghe Dumbrăveanu.
- 4.II.1931 — s-a născut Simion Mioc.
- 4.II.1934 — s-a născut Petre Vărlan.
- 5.II.1908 — s-a născut C. I. Șiclovan (m. 1953).
- 5.II.1916 — s-a născut Alexandru Baci.
- 5.II.1920 — s-a născut Irina Eliade.
- 5.II.1928 — s-a născut Hristu Căndroaveanu.
- 5.II.1932 — s-a născut Virgil Ardeleanu.
- 5.II.1936 — s-a născut Ana Barbu.
- 6.II.1803 — s-a născut Theodor Aaron (m. 1859).
- 6.II.1904 — s-a născut Stelian Cucu.
- 19.II.1985 — a murit Ovid-Aron Densușianu (n. 1904)

■ Creația literar-artistică din patria noastră trebuie să fie originală, patriotică și umanistă. Numai așa va răspunde cerințelor poporului și totodată va contribui la îmbogățirea culturii și artei universale. Nu imitația, nu uniformizarea, ci diversitatea, redarea specificului propriu al fiecărui popor înseamnă adevărata creație artistică și literară. Așa cum am menționat și în alte împrejurări, în realizarea unei literaturi cu un înalt conținut educativ trebuie să se manifeste puternic personalitatea și originalitatea fiecărui scriitor.

NICOLAE CEAUȘESCU

Arta istoricului

VECHEA discuție: dacă geniul, personalitatea de excepție poate fi erou de roman (romanul fiind circumscris categoriei tipicului) devine inutilă în fața dovezilor zdrobitoare pe care le reprezintă biografiile oamenilor celebri, restaurate cu ajutorul documentelor. Ele pot fi, ele de fapt sînt de cele mai multe ori (dacă lăsăm deoparte pe romanțate) serioase, conștiințioase lucrări științifice, receptate ca atare de specialiști. Nimic nu îl împiedică însă pe cititorul „normal” să le citească, lacom, ca pe niște romane.

Acesta e și cazul noii cărți (*) pe care cunoscutul istoric Dan Berindei o consacră lui Nicolae Bălcescu. Lectura acestui volum (care, dintr-un total de 312, cuprinde 40 de pagini de trimiteri și bibliografie și un număr de 705 note) e un drum pavat aproape continuu cu documente. Relativ puțin spațiu dintre ele e umplut cu analiza și interpretarea lor. Este „cită” pină și biletul de călătorie pe mare „din 11/23 martie (1847 n. n.), comun, al lui N. Bălcescu, al lui V. Alecsandri și al Elenei Negri, între Palermo și Neapole”, bilet care s-a păstrat. Ni se dă și cifra pasagerilor vasului cu care Bălcescu a ajuns la Palermo în toamna anului 1852, ba chiar și numele unora dintre ei: „Au fost ultimii tovarăși de călătorie ai revoluționarului democrat român. Cu unii dintre ei, este probabil, a purtat discuții, în măsura în care i-a îngăduit-o sănătatea

*) Dan Berindei, *Pe urmele lui Nicolae Bălcescu*, Ed. Sport-Turism, 1984

Ion Segărceanu „Veghe și dor”

(Editura Eminescu)

● PROBABIL că pe Ion Segărceanu l-au iritat de la o vreme constatările de „nostalgic”, „rustic” „și-atîtea alte-ase-menea cuvinte”, pronunțate în legătură cu poezia lui, din moment ce găsește de cuvință a produce și un *Răspuns* de cinci strofe, prin care încearcă a le repudia. Efortul e zadarnic, însă, cită vreme poetul aduce din nou și în cantități apreciabile materie primă susținătoare tocmai în acest sens. Căci, cu puține și nu totdeauna semnificative excepții, actualul volum tot într-acolo bate, ca și, în mare, celelalte cinci anterioare: *Fuga de hazard*, 1970; *Solitarul citadin*, 1972; *Lungul drum către casă*, 1978; *Embleme*, 1978; *Tărîm magic*, 1980. În fond, tema principală a lui Ion Segărceanu din nostalgia ruralității își trage sevele. Trăită direct, evocată, transpusă în simbol și mit, contrapusă altor zone ale existenței, ea constituie o prezență definitorie, implicată organic ființei autorului.

Trecînd peste astfel de exteriorități, e de spus că actualul volum atestă un prag al maturității autorului, o reîmpere interioară și un progres al tehnicii versului ce se cer evidențiate nenumărate. Mai cu seamă în această din urmă direcție se cuvine un accent special. Cu atît mai mult cu cît priceperea lui nu vine ca un adaos, ci contribuie la eufonia inerentă versului, subliniindu-i melodicitatea, curgerea firească, forța de percuție și tensiunea ideatică. Experimentările sînt diverse și, cu unele alunecări, reușite. Ar fi de meditat la o abordare a expresiilor mai aspre, a sunetelor mai abrupte, virile, ținînd de zona contradicției a realităților, tocmai în vederea diversificării universului propus, a mai

și marea agitată”. Cînd pentru o anumită împrejurare documentele lipsesc, sînt invocate mărturiile unei alte personalități. Cum i se va fi părut revoluționarului român orașul Neapole (să zicem), autorul crede că putem deduce din impresiile lui Ion Codru Drăgășanu, care vizitase „paradisul paradisului pămîntesc” (expresia aparține „peregrinului transilvan”) „cu numai cinci ani mai înainte”. Procedeu, adecvat aici (căci e vorba de două personalități oarecum înrudite), deși în principiu nu fără cusur, asigură densitatea documentară a lucrării chiar în punctele ei — sub acest aspect — descoperite.

Dan Berindei face știință, nu literatură. El pune document lîngă document și urmărește o demonstrație. Se întîmplă însă ceva curios: în această carte — al cărei autor nu face literatură — literatura se face singură. Apar parcă de la sine mari tablouri evocatoare și mari scene epice; apare, prin însumarea acestora, „romantul”. Bucureștiul de la începutul secolului al XIX-lea, animatele plimbări nocturne ale lui Nicolae Bălcescu și Ion Ghica, multă vreme tovarăși de idei și prieteni, întîlnirile moldo-muntene de la Mîlna, amestec de petrecere cîmpenească și de conspirativitate, călătoria în Oltenia, cu un A. T. Laurian călcînd la fiecare pas pe cărămizi și pietre romane și cu călugărul din preamă mănăstirii Bistrița care făcuse „Jegămintul lăcerii” și care fusese întîlnit, ca o curiozitate a locului, de mai multe serii de călători — un fel de anti-pod absolut al retoricii pașoptiste, mediul frămîntat al emigrației pariziene de dinainte și de după 1848, incintătoarea perioadă italiană din 1847 cu V. Alecsandri și Elena Negri, călătoria foștilor conducători ai revoluției muntene în „chinuitoarele ghimii”, călătorie însă întreruptă uneori de prinzuri pantagruelice (pașa din Vidin le servește prizonierilor „peste 60 feluri de bucate”), luna petrecută printre motii lui Avram Iancu, traversarea Ardealului în travesti, ca vînzător de donițe, după înăbușirea revoluției maghiare, singurătatea incredibilă în care moare cel ce făcuse atîta pentru țara sa s. a. constituie asemenea tablouri și scene înzestrate cu o remarcabilă putere de proiecție a realului.

Foarte vie este în carte atmosfera de entuziasm și de optimism general a perioadei premergătoare revoluției sau din zilele acesteia: „Curaj iubitu meu și activitate!”. Îi scria lui Bălcescu, Luxita Florescu. Iar Alecu Russo, tot într-o scrisoare către N. Bălcescu: „Un mare popor, avînd ca baricadă o mare, două fluviu, numite Dunăre și Istru (sic) ca cîngătoare, singe roman în vine și nu o Moldovă cu flicele sale, o Transilvanie sau un Banat, ci o țară românească cu o mare capitală numită Roma dacă vrei... și-apoi forță, fericire, măreție, glorie”.

amplu în cuprinderi. Ion Segărceanu are mijloace în acest sens, ele se străvăd latent și în volumul de față, încît o privire mai acuzat polemică a lucrurilor e de așteptat din parte-i. De asemenea, ironia, prezentă ici și colo, o anume detașare abia schițată, i-ar puncta și mai convingător „teritoriul candorii”, de care-i atît de legat: „La tine o, larăși și larăși revin / Tărîm cu răcoare și-oglinzi legănate / De ape, curgînd ca un cîntec divin / Din zarea cu soare în eternitate...”

Om al cîmpiei și codrului de șes, amin-tînd de Zaharia Stancu, Vladimir Strel-nu, de Dragoș Vrănceanu (care a scris afectuos despre el), de Virgil Carianopol, de mai vechiul Iuliu Cezar Săvescu (vezi poezia *Spre sud*, între altele), ori de desuetudinea agreabilă a romanței, el înmînică constant aceste teritorii formative, îpostaziindu-le. Iată o halucinantă întoarcere în via a cailor dispăruți, cu reminiscențe din Esenin (în versiunea lui George Lesnea), căreia ecoul subînțeles al cîmpiei îl sporește tragismul: „Dau larg țărîni porțile deoparte / Și îi primesc cu inimă voioasă / Și caili — caili cei descîși din moarte / Se simt din nou, aici, la ei acasă // Peceti înscris potcoavele-n țărîni / Cînd urcă-n zori bătrîniul, linul plai, / Văzduhul — clopot vast de-azur — răsună / De tropote și nechezat de cai...”

Se înțelege, volumul are o înfățișare mult mai diversă, ca și profilul de ansamblu al poetului, de la lirica erotică, la meditația în marginea curgerii timpului, a legăturilor cu strămoșii și cu urmașii, a rostului poeziei („mă cufund ca-ntr-un riu / În undele-ți purificatoare / al tău, pe vecie...”), a purităților (cam fetișizate, ca și alte teme) etc., din toate răsărînd un suflet însetat de sublimități, de candoare și elanuri melioriste și de aceea ușor de rănit, mereu în neîmplinire, împovărat, cu o foarte bună părere despre sine, ca toți candidzii de factura lui, încrezător, visînd mereu: „Un vers duos, ca sufletul meu tandru...”

George Muntean

Ilie Purcaru

„Geografii rebele”

(Editura Cartea Românească)

■ POETUL Ilie Purcaru cîntă — cu dexteritate livrescă — pe toate tonurile diapazonului liric, fără a-și propune să inventeze vreunul. Împărțirea cărții pe cicluri urmează această dispoziție și fiecare secțiune ilustrează un mod diferit de a scrie.

Cînd suprarealist, cînd barbian, poetul încearcă, într-o dedicație, să unifice (și să justifice) diversitatea modalităților lirice, care, interpretată în litera ei cea mai strînsă, se vrea o adevărată la teritoriile tradiționaliste, la oazele de civilizație veche într-un confortabil modernism: „Această carte se dedică / unor pămînturi / dar și mării / ce vor să scape de gravitația planetei / și care mi-au lăsat în singe / papagali / cocotieri / rhumba negra / broasca țestoasă Kawama / planele de la polul nord / avioanele phantome / ciudata valahie a bunicii bebs / urîndu-mi de undeva de sus: Nu”. Un foarte serios observator al realității, unul dintre cei mai importanți reporteri de azi, Ilie Purcaru este un poet al jocului, al înscenărilor fals dramatice și al artificierii livresci. Destul de des se joacă de-a dicteul suprarealist, elaborînd o poezie colaj, mozaic de senzații și pură adițiune de imagini. Confesiunea clar biografică este traversată de non-conformism și persiflage ironică: „vol avea 50 de ani / — n. 5 noiembrie 1933 — / cînd luna se va da cu capul de rimbaud / jucînd table cu nimeni / într-un oraș de provincie fără castani // și voi obosi / să cînt fără glas / singur într-un picior / pe umărul ierbos al pămîntului” (Fără glas).

Dar acest poeta ludens are și conștiința jocului, o conștiință atît de acută, încît

cescu „se înscrie și el marcant, dominator, între eroii poporului român”; lipsit de ambiții personale, mărturisirea într-o scrisoare: „că nu căutase a se face «cu orice preț popular», căci adevărata popularitate nu putea fi decît «acea ce e rezultatul a faptelor mari și cu adevărat folositoare». «O asemenea popularitate — preciza el vizionar — o dobîndește omul tirziu, mai adesea după moartea lui, dar atunci trăiește cit lumea”; „El ar fi fost marele istoric al țării sale și fără nici o îndoială unul din conducătorii ei cei mai înțelepți” (Jules Michelet). Ceea ce spune el *despre prietenie*: „Știi idelle mele. Știi că după dinsele nu-mi e ertat a cerșetori prietenia nimului și voi ca oricine să fie atît de onorat cu prietenia mea, după cum mă onorează și pe mine prietenia lui. Într-aceasta, ca și în toate, iubesc egalitatea”, *despre „Bata muma mea”*: „Bata muma mea, singura dragoste și adorație a mea, e așa nenorocită. Totdeauna am sacrificat-o dorințelor mele către țeară. De zece ani de cînd o tot fac să sufere pe dînsa, care nu poate găsi mîngiere în convicții puternice ca ale noastre. Imaginea muma-mi, bătrînă, bolnavă, nenorocită, ea care e așa de bună, care a jertfit atîta pentru noi și care acum suferă atît, e neîncetat înaintea ochilor mei”, *despre țară*: „Prefer mai mult a trăi o viață tîlhărească în Carpații noștri decît a perli sau trăi ticăloșește în țeri străine”, sau *despre libertatea individuală și națională*: „Libertatea individuală nu e destul”, căci „națiunile vor libertate națională”, „Libertate, Egalitate, Fraternitate pentru indivizi și Libertate, Egalitate și Fraternitate pentru naționalități”, completează portretul moral al democratului revoluționar, unul din fruntașii mișcării de eliberare române.

Portretul lui Nicolae Bălcescu din cartea lui Dan Berindei nu este însă un portret de manual. Nu sînt escamotate prin urmare clipele de descurajare: „Nu știu ce am, ce-mi lipsește dar vîz că m-am făcut mai apatic, mai leneș, cum n-am fost niciodată. De vro cităva vreme imi e peste putință d-a face cea mai mică mișcare sau lucrare. Nu citesc mai nimic. Nu scriu deloc, nu petrec, nu mă plimb. Trăiesc în Paris într-o sferă nemărginită de activitate intelectuală și de plăceri, fără a lua parte nici la una, nici la alta”, complicațiile psihologice (relațiile mai mult rele decît bune cu radicalul C. A. Rosetti și de strînsă prietenie cu moderatul Ion Ghica, a cărui „exaltație turcească” o va dezaproba însă ferm pînă la urmă), situațiile paradoxale (conflictul cu Chr. Tell, pe care îl va provoca de două ori la duel). Ceea ce contribuie la transformarea obiectului supus cercetării științifice în erou de roman, în eroul „romanului” ce rezultă, voluntar sau involuntar, din valoroasa lucrare a istoricului Dan Berindei.

Valeriu Cristea

aproape anulează inocența jocului, așa cum oamenii maturi nu joacă un simplu joc, imitînd copii, ci își asumă un rol și, cel mai adesea, lacrimile se preling pe sub mască. Dacă de-a v-ați ascunslea arghezian voala o tenebroasă minciună ce sfîrșea cu un răspuns la interogația hamletiană, jocurile lui Ilie Purcaru sînt joatoane sentimentale de prezență non conformistă. Foarte frecvent poetul se joacă de-a călătoria. Madridul babilonic e o aglomerare de vieți, obiecte și evenimente imposibile ca în tablourile lui Dalí: „madrid vizlune ceramică nopți de măcel / undeva marea / o insulă / umflată la mijloc / ca un bou care-a înghițit un purcel / carnaval perpetuu deliruri de alb madrid / hrubele-s goale ingerii joacă pe străzi / aproape marea cerul e un pian / mîgăruși zvelți îi lovesc clepele cu copilete”. (Spania pe care n-am văzut-o).

Bogăția de senzații stîrnită de peisajul exotic (Cuba, Vietnam), „corola de minuni a lumii”, trezește în sufletul poetului un anume tip de sensibilitate, ajungînd la formele unei picturalități psihice.

Bunica Beps e o altă Pena Corcodușa într-un spațiu barbian, balcanic, în afara categoriilor morale, „la mijloc de Râu și Bine... ea de valahî nu se ferea / cu ochi-nchis îi ațîntea / cu ochi-nchis îi impusca / de nu erau pe voia sa / de nu-i puneau în palme stupul / de dulce miere sau cîosvirta / de fraged mîel să-l umfle burta / vinul aprins / și mai cu seamă / acca dumnezeiască zeamă / numită (imposibil!) tzuica // și de uitau să-i spună mulca / zicîndu-i ca-n vechime miss / îi ațîntea cu ochi-nchis” (Bunica beps III).

Disponibilitatea pentru un evantai de modalități lirice de-structurează volumul (de altfel unitatea de ton nici nu este în atenția autorului).

Textele mai nereușite sînt tocmai poem-ele în care cunoscutul reporter face și din poezie reportaj.

Virginia Mușat

Un timp istoric dens

pentru poporul român: EPOCA CEAUȘESCU

NOUA REVOLUȚIE TEHNICO-ȘTIINȚIFICĂ

Vizită de lucru la Institutul central de cercetări chimice

TIMPUL istoric gândit prin dezvoltare și progres cunoaște alte ritmuri decît timpul astronomic. Primul, poate concentra, într-o perioadă calendaristică scurtă, schimbări calitative și creșteri cantitative fără precedent; timpul, în sistemul solar, parcă rămîne același în mișcarea lui ciclică, infinită în aparență, spectator rece la evenimentele vieții de pe Terra. Timpul astronomic pare a veni de la minus infinit și merge la plus infinit, iar ondulația lui capătă semnificație numai cînd viața și conștiința îl pot privi cu atenție. Totuși, sensul pendulării timpului s-ar pierde dacă natura vie s-ar menține în cicluri perfect identice. De aceea, și cu atît mai mult datorită societății, schimbarea care face ca timpul să fie uneori mai dens în evenimente, tocmai ea ne permite să fim mai conștienți de timp. Fără timpuri istorice nu am simți timpul în general.

Un timp istoric și dens pentru poporul român este acela pe care îl denumim cu toții Epoca Ceaușescu. Unul dintre cele mai importante evenimente ale acestui timp este creșterea rolului științei și tehnologiei în societate și pentru fiecare cetățean în parte. Din primul an al acestei epoci, tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al Partidului Comunist Român, avea să declare: „Dezvoltarea industriei noastre socialiste se va realiza pe baza tehnicii celei mai avansate, a introducerii continue în producție a celor mai noi cuceriri ale științei — aceasta fiind condiția hotărîtoare a obținerii unei productivități înalte, a satisfacerii nevoilor societății în plin avînt”.

În cuvîntarea în fața Marii Adunări Naționale din decembrie 1965, din care am extras citatul de mai înainte, se atrăgea atenția și asupra importanței teoriei („odată însușită de mase și aplicată în practică, ea se transformă într-o uriașă forță materială”), asupra necesității de a ține pasul cu progresul științific și tehnic (fără de care „înseamnă a te condamna cu bună știință la stagnare și înapoiere, cu repercusiuni serioase asupra dezvoltării societății pentru o lungă perioadă de timp”), asupra importanței agriculturii, energiei, electronicii, automatizării, chimiei compușilor macromoleculari, biochimiei și geneticii, asupra încurajării inventivității și pasiunii pentru originalitatea științifică și deschiderii unor căi noi în știință („istoria arată că toate popoarele, mari sau mici, își pot aduce contribuția proprie la dezvoltarea patrimoniului științei universale”), asupra „apropierii oamenilor de știință de marile centre economice, de punctele vitale ale producției materiale”.

Aceste coordonate au însuflețit tot mai intens știința și tehnologia românească în acești 20 de ani. Peisajul științei în țara noastră a fost complet schimbat, o mărturie fiind numărul mare de institute noi, de centre și stațiuni de cercetare, de

laboratoare în uzine, de vitalizarea cercetării științifice din învățămîntul superior și de legătura științei cu producția, în general cu activitatea economico-socială, legătură concretizată prin introducerea noului în industrie, agricultură, energetică și celelalte ramuri ale economiei naționale, precum și în cultura națională.

După cum arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu în Raportul la cel de al XIII-lea Congres al Partidului Comunist Român, acum este posibil să se treacă la noua revoluție tehnico-științifică, deci la o nouă etapă în dezvoltarea științei și tehnologiei în țara noastră.

În esență, această nouă etapă debutează cu o revoluție tehnologică bazată pe utilizarea microelectronicii și informaticii, a automatizării, roboticii și comunicațiilor.

Toate aceste tehnologii de vîrf sînt o consecință directă a științei. Nu întotdeauna însă tehnologiile au rezultat din știință. Tehnologia a apărut înaintea științei și o lungă perioadă de timp a fost o disciplină mai mult empirică, bazată pe puterea de observație și inteligența omului. Tehnologia a devenit, în aceste condiții, o relație directă, o punte de legătură între mintea și corpul omului, pe de o parte, și natură, pe de altă parte.

Omul a trecut la știință atunci cînd a descoperit rațiunea, poate proprietatea cea mai importantă a minții sale. Treptat, el dezvoltă structura internă a materiei, legile care o guvernează, rolul informației în natură și societate și folosește toate aceste descoperiri pentru elaborarea de tehnologii din ce în ce mai performante și mai îndrăznețe. Nu poate fi înțeleasă istoria societății fără a ține seama de procesele evoluționare și revoluționare din domeniul tehnologiei, într-un cuvînt, de evoluția tehnologiei. Astăzi, cînd tehnologia derivă din știință, relația dintre societate și natură este mediată de cunoaștere și de tehnologie ca aplicație a cunoașterii. Am trecut într-un nou timp în care știința, evoluția cunoașterii, determină în cea mai mare măsură istoria societății. Restul, pînă la o determinare completă, aparține evoluției spirituale și culturale a omului, prin determinare „completă” înțelegînd o determinare tendințială și dialectică.

Un asemenea moment nou a fost sesizat de tovarășul Nicolae Ceaușescu prin înscrierea în Programul partidului, pentru prima oară într-un document politic românesc de o asemenea amploare, a ideii ca știința să stea la baza întregii activități și vieți sociale. Știința trebuie să stea și la baza relației dintre societate și natură. Omul nu-și mai poate propune numai să stăpînească natura, ci și cum să conviețuiască cu ea, el însuși fiind o parte a naturii.

Dacă introducerea tehnologiei de vîrf pentru a crește productivitatea și a elibera omul de muncă grele și de rutină, în

schimb, în raport cu natura introducerea tehnologiei de protecție, ca urmare a unor cerințe pe care, iarăși, numai știința le poate formula.

UTILIZAREA științei în societate presupune o extindere a spiritului științific pentru a cuprinde nu numai activitatea de cercetare științifică, ci și activitatea de producție, de conducere, precum și atitudinea generală a omului în fața evenimentelor care îl înconjoară. Cu evidentă, spiritul științific nu poate fi rupt de spiritul umanist, ceea ce ar însemna o atitudine scientistică, unilaterală, incorectă și nedialectică în fața vieții. Se spune, adesea, că metoda științifică se bazează pe teorie și experiment. Fără îndoială, acest lucru este adevărat dar o asemenea afirmație nu este suficientă. Metoda științifică folosește rațiunea umană, fără de care se elimină factorul dinamic uman din știință, și prin el cel social din metodologia științei, ca și cum știința s-ar putea desfășura fără subiect. Omul este esențial în știință și el trebuie să vină cu o anumită parte a minții sale, orientată într-un anumit mod pentru activitatea științifică. Aceasta este rațiunea care creează și construiește teorii, descrie lingvistic sau matematic, teorii care sînt științifice în adevăratul înțeles al cuvîntului numai dacă sînt confirmate de fapte, experimente și măsurători. Rațiunea este aceea care înțelege fenomenelor și proceselor noi sau pe care nu le-a abordat încă, se sprijină pe o viziune filosofică asupra lumii canalizînd intuiția creatoare pentru elaborarea de noi concepte și teorii potențiale; tot rațiunea păstrează echilibrul celor de mai înainte cu o viziune umanistă în cadrul unei înțelegeri istorice a societății, precum și cu inteligența, afectivitatea și voința omului de știință sau a celui care este guvernat de spirit științific sau practică metoda științifică.

Teoria și experimentul încep să fie exercitate — iar fenomenul se va amplifica — și de sistemele de inteligență artificială. Acestea le lipsește însă rațiunea, deși au inteligență. Omul face știință și cu rațiune, nu numai cu teorie și experiment.

În schimb, el va trebui să introducă informatica în arsenalul instrumentelor sale științifice. Acesta este momentul nou pe care îl trăiește și cercetarea noastră științifică prin utilizarea calculatoarelor electronice în activitatea de concepție, de proiectare și de inginerie tehnologică.

Fenomenul informatic și importanța lui au fost percepute de partidul nostru sub conducerea tovarășului Nicolae Ceaușescu încă din anii 1965—1967 cînd a fost elaborat primul program din acest domeniu, care avea să asigure trecerea României la tehnologiile de vîrf ale microelectronicii, calculatoarelor electronice și informaticii, deschizînd astfel o nouă etapă

în tehnologia românească și în acțiunea de modernizare a României.

Faptul că informatica a devenit metodă în știință se datorează puterii ei de verificare și aplica teorii în cazuri deosebit de complexe, prin calcule numerice masive, automatizate. Puterea de calcul se măsoară, într-un mod sugestiv, prin viteza de executare a instrucțiunilor unui program informatic. Dacă în anul 1960 calculatoarele executau o sută de mii de instrucțiuni pe secundă, în anul 1970 cele mai performante depășeau un milion de instrucțiuni pe secundă (M.I.P.S.), astăzi zece M.I.P.S., iar la sfîrșitul acestui deceniu se va calcula cu o viteză mai mare de 100 M.I.P.S. Anumite idei științifice în privința structurii cuantice a materiei, privind sistemele moleculare biologice, aerodinamică, meteorologie etc. vor putea fi verificate numai prin calcule electronice, adevărate experimente numerice. Cum prin asemenea calcule pot fi afirmate sau infirmate teorii cu caracter fundamental, este evident rolul lor de metodă în știință. Informatica permite simularea pe calculator de experimente care altfel ar fi extrem de costisitoare și a consuma mult mai mult timp; de asemenea, poate, în locul omului, coordona și urmări experimente reale.

Intr-un fel, informatica concentrează mult mai multe evenimente într-o unitate de timp fizic, să spunem în cîndă, decît este posibil pentru mintea omului. Timpul omului în muncă devine atunci mai rapid fără ca el să alerge mai repede sau să se agite mai mult, din contră, cu cit informatica „gîndește” mai repede, cu atît omul trebuie să fie mai calm, desfășurîndu-și viața în ritmul său biologic.

Informatica nu este numai calcul, inteligență, limbaj natural artificializat, vorbire artificială, vedere artificială, în general prelucrare de simboluri, dar simboluri cu semnificație, care sînt procesate cu asemenea mari viteze ca cele amintite mai înainte. Această informatică va avea cele mai mari implicații pentru tehnologiile prevăzute în documentele Congresului al XIII-lea, deoarece informatica face posibili roboții inteligenți necesari automatizării și cibernetizării producției, asigurînd și instrumentele pentru proiectarea noilor sisteme tehnologice de producție.

Știința și tehnologia, în particular informatica, în țara noastră sînt coordonate de tovarășul academician doctor inginer Elena Ceaușescu, om de mare prestigiu științific și politic internațional, ale cărei idei privind modernizarea societății românești au fost sintetizate în volumul *Știința și progresul societății*. În acest timp, în volum este expus, cu o claritate, rolul științei și al oamenilor de știință și cultură în menținerea păcii pe pămînt.

Intr-adevăr, dacă va fi pace ne putem îndrepta spre rezolvarea celorlalte probleme ale planetei noastre cu ajutorul științei, tehnologiei și unui spirit nou de civilizație. Nu putem oare considera că un fapt științific afirmarea soartei comune a oamenilor de pe Terra? Nu numai rațiunea ne spune că așa este, ci și realitatea faptică într-o lume în care, tocmai datorită științei și tehnologiei, s-au dezvoltat multiple interdependențe între toate popoarele lumii. Am putea chiar teoretiza că omienirea este o unitate științelor cu conștiință, ca o reflectare unității profunde, materiale, a lumii. Pentru oameni de știință lucră impotrivă științei, opunîndu-se firii lucrurilor? Cu noăstrea ar putea face imposibil războiul. Cauzele războaielor sînt totuși evidente, ele sînt mai imediate decît principiile unei științe a păcii care ar avea doar valoarea curistică a științei despre virtutea a lui Socrate.

Totuși, dacă ne-am imagina un atac din spațiul interastral asupra Terrei, cum ar reacționa omienirea? Ar uita de disputele ei interne? Dar nu este oare același lucru atacul din interior, nuclear sau ecologic? Singura soluție înțeleaptă este aceea preconizată de președintele României, tovarășul Nicolae Ceaușescu, și anume eliminarea războiului din viața omeniilor.

Efortul de modernizare a societății românești prin știință și tehnologie presupune pacea. Iar pacea pe Terra va însemna și începutul civilizației socialiste care va permite dezvoltări culturale specifice fiecărui popor, adăugînd componente noi efortului de modernizare, asigurîndu-i acestuia dialectica necesară.

MODERNIZAREA societății presupune un dublu efort: tehnologic și cultural-spiritual. Aceste două aspecte ale modernizării sînt complementare, dar interdependente într-o unitate care va trebui respectată. Cuvîntul hotărîtor îl are totuși tehnologia.

ȚIFICĂ

gia care asigură creșterea productivității muncii și noi condiții de viață prin tot ceea ce pune la dispoziția omului sub formă materială sau informațională.

A desprinde factorii care favorizează crearea de tehnologie și utilizarea ei cit mai extinsă, în special a tehnologiilor de vîrf, reprezintă o cerință esențială a timpului nostru. Este evidentă atunci importanța politică a tehnologiei și atenția de care se bucură din partea partidului și a secretarului său general. Cerința tovarășului Nicolae Ceaușescu ca pînă în 1990, cel puțin într-un procent de 2—5 la sută, produsele noastre să atingă, tehnic și calitativ, parametrii care să situeze România pe primul loc, reprezintă una dintre cele mai nobile sarcini puse în fața științei și tehnologiei românești. Această sarcină ne cere să descifrăm factorii care pot face posibilă realizarea ei, întrucît nu este suficient să găsim numai mecanismele, structurile și relațiile care favorizează absorbirea masivă a tehnologiilor de vîrf, ci și delicatele condiții ale manifestării creativității și inițiativelor creatoare.

Tehnologia depinde de știință, de evoluția ascendentă a cunoașterii științifice, dar și de legități proprii, de o muncă sistematică de aplicare a științei, dar nu numai atît. Tehnologia depinde și de înalta calitate umană. Apariția noilor tehnologii informaționale deschide un larg câmp de creație, creativității tehnice deoarece funcțiunile sistemelor tehnice vor fi realizate prin comandă informațională; putem atunci să ne imaginăm funcțiuni noi, la care oamenii nu s-au gîndit pînă acum, și la care să corespundă noi dispozitive sau sisteme tehnice cu mijec informațional. Fenomenul este valabil și în artă, gîndindu-se astăzi la crearea de clase de forme cu ajutorul graficii informatizate. Conceperea de forme plastice, figurative, abstracte sau mixte, pe ecranul video al unui calculator electronic, prin inventivitatea artistului înarmat cu acest instrument duce efectiv la crearea de noi imagini cu caracter artistic. Cele mai semnificative, mai curînd cele care trezesc sensuri în mintea omului, sint reținute în memoria din semiconductori a calculatorului, trecute de aici în memoria unui disc magnetic sau disc optic, de unde pot fi oricînd reproduse pe un ecran video sau chiar imprimate. Prin exemplul de mai sus se scoate în evidență faptul că tehnologia modernă informațională, adică informatica, oferă noi posibilități inventivității umane. De aceea, progresul societății va depinde, în etapele următoare, de știință și inventivitate, gîndindu-se pe un înalt nivel tehnologic.

Tehnologia va depinde în continuare de factorii economici. Presiunea economică impune astăzi noua revoluție industrială în toate țările care au pornit pe calea industrializării. Nu vom insista asupra acestei legături dintre tehnologie și economie, subliniind numai faptul că tehnologiile de vîrf aduc un mare potențial economic pe care ar trebui să-l folosim prin adaptări economice corespunzătoare.

Tehnologia depinde, în fine, de factorii sociali, politici și de conducere. Este un lucru cunoscut că productivitatea muncii omului, precum și inventivitatea, depind și de calitatea relațiilor interumane, deci de calitatea relațiilor sociale, adică de gradul de civilizație al unei societăți. Cum însă civilizația depinde, în cea mai mare măsură, de factorii spirituali, de criteriile umaniste, etice, estetice și filosofice, ne reîntoarcem la acea legătură complementară între tehnologie și spiritualitate în determinarea dialectică a vieții sociale.

Problema care se pune este aceea ca toate conceptele pe care le avem ca urmare a primei revoluții industriale să fie reexamineate în lumina celei de a doua revoluții industriale. În lumina cărei rațiuni să se facă această examinare? În lumina respectului tendinței fundamentale spre progres a societății umane și a realizării unei societăți comuniste în care să înflorească civilizația socioumană. Cu alte cuvinte, în lumina gîndirii de luptă pentru progres și comunism a tovarășului Nicolae Ceaușescu, omul care și-a închinat viața din fragedă tinerețe implinirii acestor idealuri pentru poporul din care face parte.

La ziua Președintelui României, tovarășul Nicolae Ceaușescu, oamenii de știință și inginerii români privesc cu respect timpul Epocii Ceaușescu și urează omului care conduce destinele țării: La mulți ani întru pace, progres și fericire!

Mihai Drăgănescu

La Congresul al XIII-lea al Partidului

În satul Președintelui

Lumina exilează păuni cu aripi de-aramă rotindu-și cozi aprinse printre salcimi de fum cînd seara se întinde pe sat ca o maramă prin care curcubeie de foc își taie drum și-n ploaia dimineții căzută peste sere se-nvoaltă crini, garoafe, bujori și trandafiri încît îți pare satul un fagure de miere clădit pe stilpii soarelui subțiri...
Vezi timpul nou cum trece, grăbit, ca năvodarul în fiecare casă purtînd într-un paner păstrăvi de-argint și mrene cînd noaptea dă cu zarul luceafărului luminos din cer!
El a purtat, aprinsă și-a libertății torță să ardă tot mai vîle, de parcă, peste flori e-un carusel mirific purtat de marea forță ce-mbracă toată țara-n aurori!
Gîndirea comunistă și-a spus aici cuvîntul că nu poți fi stăpin deplin oricît dorești să prinzi în hățuri ploaia și ploile și vîntul departe-n viitor de nu privești!
Și satul tot e-o școală, mai mult, o nouă viață revoluționară, o viață de partid statuia ei pe-un soclu înalt ne stă în față mai tare decît bronzul, din vis și gînd lucid!

Aici așa sint toate, cum înfloresc din visuri dar mai frumoase miine decît sint azi vor fi deși nu sint rostite cuvinte cu dichisuri prin fapte, toți mai bine știu vorbi...
Chiar și tăcerea spune atît de multe, parcă se ȧes numai chilimuri și scoarțe din cuvînt ca un curent electric din care se descarcă iubirea pentru toate cite sint!
De sus, din culmi, vîd satul și-n case noi, acolo vîd nalbe și mușcate ce pilpiie-n saxii și peste toate-aceste lumini, ca un simbol, o mare bucurie suride-n galaxii de șoapte fără nume, mistuitoare șoapte care-n frunzișuri, seara, senine, se ascund cînd satul se așează pe vatra lui de fapte cu puls înalt, puternic și profund...
E-un sat ca o emblemă solară-n România chiar dacă nu-i de-un Meșter Manole zămislit păstrîndu-i visul, dorul întreg, copilăria e satul Președintelui iubit!
Sint anii lui în nucul bătrîn, care-n coroană i-a luat, să-i ducă-n soare curajul uriaș cînd îl durea tăcerea din oameni ca o rană și se visa să fie-al partidului ostaș!

Ca o statuie smulsă din lacrima albastră e zarea așezată pe soclul ei senin ianuarie, cînd descinde, solemn, în țara noastră pădurile din țară mai tinere devin și soare nou, de aur, beau dealul și cîmpia bea tot pămîntul țării lumină din zenit că soarele în care se scaldă România în satul Scornicești a răsărit...

Pe-oriunde trece-și pune ca un sărut, pecetea și griul și porumbul îmbracă noi tunici și scot din puțul vremii, să-și potolească setea o ciutură cu zbor de rîndunici.
Înaltă, poarta zilei, pe fiecare-așteaptă cînd își deschide ochii mușcata din ferești să vadă-nțîia filă din cartea înțeleaptă care s-a scris în satul Scornicești!
A scris-o mina celui ce și-a trecut condeii prin flăcările luptei în care l-au fost arși mulți ani de tinerețe cînd a găsit temeiul ca să pornească-ntîiul spre comunism, în marș și-ai lui, Andruța-tatăl și mama lui Lixandra surori și frați alături necontenit i-au fost...
Și azi, în ceasuri grele încă adie tandra ei mină, amintindu-i adîncul vieții rost...

Partidul și Poporul cu Ceaușescu-n frunte îmbracă România-n veșminte de belșug — Ce-i dacă peste tîmple cad fulguri cîrunte? și iernile din fața acestei flăcări fug!
Că nu se află-n trunchiuri și-n simburile de cărbune în inimă cum poartă alt foc mai arzător cel care zilei bune îi vrea lumini mai bune și, oaspete, la masă, vrea timpul viitor!

Aici au fost în vaduri, statornice tumulturi să sfarme stăvilare, oricîte-ar fi în drum și-l vîd pe Ceaușescu cu zborul lui de vultur cum risipește vămile de scrum...
Cuvîntul lui — columnă de flăcări — suie-n spațiu și fapta lui se-așează — beton armat — în zid căci a sorbit putere, iubind cu-adînc nesațiu acest pămînt cu suflet de partid!

Înfiorat, pe uliți, un pas, cînd fac și altul pe el îl vîd, cînd pomii bătuți de vînt foșnesc precum lucește-n noapte Luceafărul, înaltul punct cardinal în spațiul românesc și-atunci cînd timpul bate medalii de aramă în iarnă-i primăvară și-oriunde o-ntîlnești ca-ntr-un tablou cu Oltul și Dunărea drept ramă vezi cum se-nalță șoimul viteaz din Scornicești...

Un șoim e Ceaușescu, al țării Președinte ce cîtorește visuri mărețe, printr-un istm tăiat adînc în vreme cu inima-i fierbinte ca pe-un talaz de mare ne poartă-n comunism Coloanele de pace înveșmintate-n soare îi vor ieși-nainte, oriunde și oricînd așa cum vin prin albiile adîncile izvoare și se prefac în fluvii, spre marea lor curgînd!

Lui îi strigăm cu toții în prag de-aniversare:
MULȚI ANI SĂ NE TRĂIASCĂ, SPRE COMUNISM URCÎND!

Ion Potopin

MĂREAȚĂ CTITORIE REVOLUȚIONARĂ

Continuitatea tradiției

AM intrat în 1985, an cu profunde semnificații pentru devenirea istorică a întregii țări: pe de-o parte, el vine să încununeze eforturile unui popor liber, stăpin pe destinele sale, care își desăvârșește opera constructivă în consens cu aspirațiile și năzuințele sale. Este ultimul an al unui cincinal în care au fost materializate uriașe programe de dezvoltare și, totodată, au fost consolidate și concretizate idei îndrăznețe, novatoare, ce au făcut dovada vitalității creativității românești.

Pe de altă parte, 1985 este și un an de deschidere vastă, el venind să împlinească marile evenimente social-politice pe care le-am aniversat și, în același timp, făcând legătura firească, necesară, organică spre intrarea patriei într-un nou, hotărâtor cincinal. El urmează unor zile înalte pe care le-am trăit și a căror putere de rezonanță stăruie vie în conștiința fiecăruia dintre noi. Aniversarea celor patru decenii de construcție liberă și independentă a prefăcut, după cum știm, cronică marilor evenimente politice — Congresul al XIII-lea al partidului —, eveniment a cărui importanță a reverberat la nivelul întregii națiuni printr-o nedezmințită participare, activă, conștientă, responsabilă. Documentele adoptate la acest mare forum democratic conțin ineseși direcțiile dezvoltării și propășirii patriei în cincinalul pe care-l pregătește și îl anunță acest an 1985, prefigurând, în același timp, dimensiunea și înfățișarea României până în zorii celui de-al treilea mileniu.

Document programatic de-o mare însemnătate teoretică și practică. Raportul prezentat de secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, s-a constituit într-o veritabilă sinteză a etapelor de devenire a țării în cele patru

decenii de libertate, reliefind, prin pătrunzătoare analiză, vizionară, direcțiile mersului nostru ascendent. Pentru atingerea țelurilor de perspectivă, patria, într-o deplină unitate de efort constructiv, își va continua programele de dezvoltare, grăbindu-le finalizarea, amplificând cotele cercetării științifice și aplicând în toate domeniile roadele ultimelor cuceriri, capabile, acestea, să conducă la sporirea gradului de eficiență a întregii activități economico-sociale. Ceea ce am dobândit pe fondul unor eforturi materiale și umane fără precedent și, mai cu seamă, acumulările cantitative vor trebui să se regăsească și să se împlinescă într-o nouă calitate a muncii și vieții întregului popor. „În centrul activității din noul cincinal — sublinia secretarul general al partidului — vom pune, ca orientări de bază, perfecționarea și modernizarea forțelor de producție ale țării, dezvoltarea intensivă a industriei, accentuarea specializării și integrării producției, ridicarea permanentă a nivelului tehnic și calitativ al producției, sporirea mai puternică a productivității muncii, economisirea strictă și valorificarea superioară a materiilor prime, combustibililor și energiei, reducerea costurilor de producție și a cheltuielilor materiale, creșterea substanțială a eficienței economice în toate ramurile și sectoarele de activitate”.

Aceasta înseamnă, practic, participare, și ea nu poate fi concepută decît în strînsă legătură cu gradul conștiinței individuale. Or, a avea conștiința propriului destin nu înseamnă doar a te mîrgini la a contempla trecutul, după cum năzuința de a-ți apropia viitorul n-ar căpăta formă de relief și, imolitic, substanță, fără construcția multilaterală, realistă, în demnitate și libertate, în consens cu încrederea și cutozanța întregului popor. Este, acesta propriul nostru mod de a ne cunoaște și aprofunda valorile, reliefindu-le trăsăturile de durată, cu alte cuvinte, modul nostru de acțiune și practică revoluțio-

nară prin care ne definim. Resorturile acestui mod viabil trebuie căutate negreșit în patriotismul nostru funciar, în noblețea cu care ne susținem vrerea și simțirea.

Tocmai sub incandescența unor astfel de simțăminte, lucrările celui de-al XIII-lea Congres al partidului au fost aureolate de voință unanimă a întregii țări, voință și adevine depline prin care tovarășul Nicolae Ceaușescu a fost reales în suprema funcție de secretar general al partidului.

Patria, poporul au confirmat prin acest act recunoașterea virtuților bărbatului destoinic din fruntea partidului nostru, cel care și-a dedicat întreaga viață celor mai nobile năzuinți ale poporului. Națiunea și-a reafirmat, astfel, voința de a merge neabătut pe drumul libertății și independenței, propășirii și dezvoltării multilaterale.

Identitatea cutozanței

VASTUL proces, cel al devenirii patriei, este unul dialectic care privește societatea noastră în întreaga ei complexitate și, în contrecintă, în cadrul acesteia, sint antrenati toți fiii țării, uniți sub stindardul aceluiasi țel. Arăta secretarul general al partidului: „Tot ce am înfăptuit este rezultatul muncii eroice, pline de abnegație, a minunatei noastre clase muncitoare, care își îndeplinește cu succes misiunea istorică de clasă conducătoare a societății socialiste românești, a minunatei țărâni cooerate care, în alianță cu clasa muncitoare, aduce o contribuție de seamă la întreaga dezvoltare a patriei, a noli noastre intelectualități, strîns legate de clasa muncitoare și țărâni, care are un rol tot mai important în transformarea revoluționară a societății”.

Este, în aceste cuvinte, conținută prețuirea profundă, constructivă, pe care președintele țării, dintotdeauna, a arătat-o

muncii eroice a poporului. Regăsim, astfel, una dintre cele mai convingătoare dovezi ale patriotismului încorporat în stilul nou de muncă, revoluționar, pe care tovarășul Nicolae Ceaușescu l-a imprimat în toate domeniile de activitate.

Un nou șil de muncă avea să fie conștiturat la lucrările Congresului al IX-lea al partidului și, mai apoi, confirmat și consolidat de însuși exemplul personal al inițiatorului său. Anul 1985, iată, vine să marcheze două decenii de cind, în fruntea partidului și statului, se află tovarășul Nicolae Ceaușescu, patriot înflăcărat a cărui personalitate creatoare s-a răsfîrțat în toate domeniile vieții noastre politice și social-economice.

O retrospectivă, oricît de sumară, a ultimilor douăzeci de ani din viața țării va reține, cu fidelitate, adevărul potrivit căruia poporul român, însuflețit de exemplul viu al conducătorului său, și-a propulsat destinul, dovedind nu doar tenacitate și forță constructivă, ci o nedezmințită capacitate de a construi în pace și demnitate.

Cel care, pe drept temel, avea să devină arhitectul vizionar al noli renasteri a României anticipa încă de la tribuna Congresului al IX-lea al partidului: „Dezvoltarea industriei duce la înflorirea orașelor noastre, la transformarea acestora în puternice centre economice și culturale, are ca urmare creșterea rindurilor și ridicarea nivelului de pregătire a clasei muncitoare, întărirea rolului ei conducător în societatea noastră socialistă, ceea ce exercită o puternică înrînire asupra întregii vieți sociale”.

La puțin timp avea loc un act de mare însemnătate politică, economică și socială — reorganizarea teritorial-administrativă a țării — fapt care a însemnat, practic, renașterea orașelor provinciale și rarcordarea lor la ritmul de dezvoltare a țării. „Se poate spune — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu — că în înfăptuirea transformărilor istorice din România, care au dus la lichidarea deplină și definitivă a exploatarei capitaliste și moșieresti, a inegalităților de tot felul, inclusiv a inegalității naționale, un rol esențial a avut preocuparea constantă de-a asigura dezvoltarea tuturor zonelor țării, a întregului teritoriu al patriei, amplasarea rațională a forțelor de producție”.

De altfel, congresele care au urmat și, implicit, programele uriașe de dezvoltare ce au fost înfăptuite au pus în evidență tocmai grija neabătută a partidului, personal a tovarășului Nicolae Ceaușescu, pentru dezvoltarea armonioasă a tuturor zonelor țării, pentru ridicarea continuă a nivelului de trai al întregului popor. Desigur, eforturi materiale și umane, abnegație, dăruire, sacrificiu — sint noțiuni fără de care istoria acestor ani ar fi de neînțeles. Consecința firească a acestor uriașe eforturi este însuși chipul României de azi: odată cu reconstrucția — sau construcția din temelii — a orașelor și înălțarea platformelor industriale s-a consolidat și drumul oamenilor spre ei însiși, și, nu în ultimul rind, acesta a condus la descoperirea unor valențe creatoare neabătute. Un drum continuat și consolidat din generație în generație, în spiritul autentic al romantismului revoluționar, în spiritul unei tradiții care își descoperea noi nuanțe și forme de manifestare.

Permanența spiritului revoluționar

PE PARCURSUL celor două decenii care au schimbat radical fizionomia economico-socială a patriei, în nenumărate prilejuri, tovarășul Nicolae Ceaușescu a stăruit asupra unei dominante în afara căreia construcția durabilă, autentică, vizionară ar fi de neînțeles: permanența spiritului revoluționar: „Nu există sector de activitate — arăta secretarul general al partidului — unde să nu fie necesar permanent — aș putea spune zi de zi — spiritul novator, preocuparea de-a înlătura ceea ce este vechi și nu mai corespunde cerințelor noli ale etapelor de dezvoltare. Să facem deci totul pentru a promova noul, să acționăm în spirit comunist, revoluționar atît pentru transformarea societății, cit și pentru transformarea oamenilor, în sensul ridicării conștiinței lor revoluționare, socialiste, pentru formarea omului nou”.

În spiritul acestei idei novatoare, cea a permanenței revoluționare, Președintele țării a apreciat întotdeauna cuvîntul care se sprijină nemijlocit pe faptă. Desigur, transformarea conștiinței individuale este un proces istoric care încorporează în durată sa tocmai dorința autentică a fiecăruia de-a fi purtător de cuvînt al

Un om

Gindul imbracă strai de flori
Și inimile-i cîntă muncă imnuri,
Uzinele și glia sint viori
Ce incunună Patria cu nimburi.

E armonie-n Tricolor,
Lumină-i Țara, vers și omenie ;
O singură voință și-un popor
Liber și demn e moaica Românie.

Pășește hărmicia triumfal
Înaintînd prin nimb de glori
Spre comunism — supremul ideal
Al noli românești istorii.

În mersul vieții înainte
Un Om îi poartă inimii făclia —
Întîiul țării Președinte
Și dragostea-i supremă — România.

Petrișor Ciorobea

Partidul

Partidu-i flamură fierbinte,
e griu cu miezul de iubiri,
larg drum deschis dinspre sorginte
spre culmi de rodnice-impliniri.

Partidu-i limba cea străbună,
comoara unui mare dor,
oșel la temelia bună
și pasărea luminii-n zbor.

El este crezu-acelui For
de pace și de noi victorii,
e marele Conducător
suind din steagul țării zorii.

Ion Socol

Falnic fluviu

Statuile visării crești în noi
De flăcări mari, de naltul griu
Tu, falnic Fluviu al gindului, șuvoi
Alătura ie sintem-oricare-n parte riu
Horind hotarul inimii-moșie
Înel al demnității de libertate și frăție.
Eternități zidești în noua Românie
Cu pacea fertilelor ninsori și ploi.
Mirific urce soarele-n drapel
De miere spicul, răsără cerul lingă el.
Spre zările cu piscuri de azur
Ne-nveți s-aprindem în străbuna glie
Rug demiurgic, pur.
Pe tine, Fluviu al faptei, lingă timplă
Orice român te știe cu mindrie.
Statuile visării crești în noi
De flăcări mari, de naltul griu
Tu, falnic Fluviu al gindului, șuvoi
Alătura ie sintem-oricare-n parte riu.

Marian Stoica

În lumina crescîndă

Se-nalță ceața, și-acum ninge lin-lin pe cetinile-alpine
răcoarea-și află-aici sălașul, și o lumină-n jur răsare
ninge la poalele Harghitei, și-i alb, și-i făr-de timp
ninsoare
lumină binecuvîntată simt cum se răspindește-n mine.

Se-nalță ceața, și-acum ninge lin-lin pe cetinile-alpine
în neada ca mărgăritarul picioru-mi lunecă trecînd
sint glacial precum o stîncă înzăpezită ani la rînd :
de veghe stau, aici, în poarta acestui anotimp ce
vine.

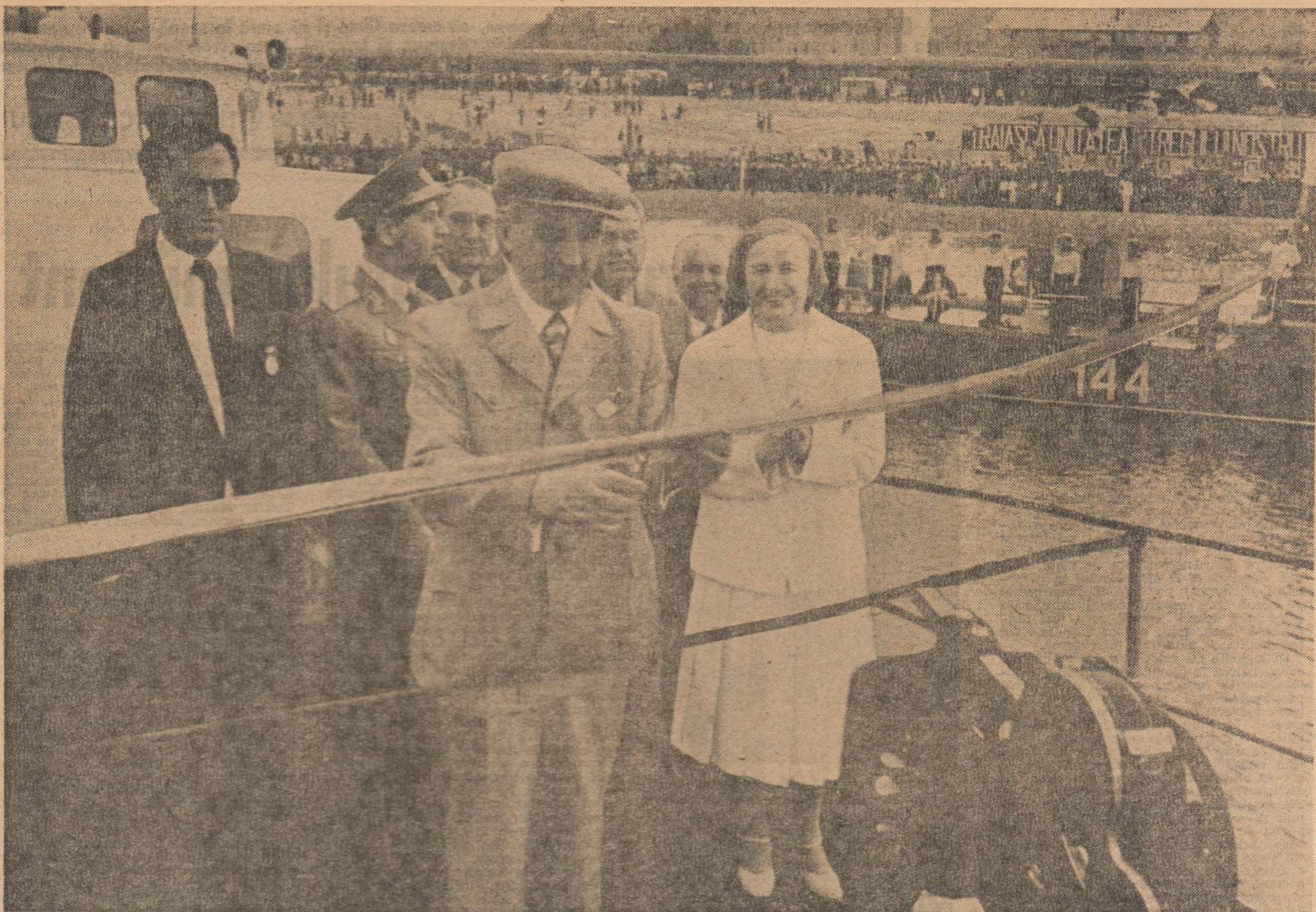
Se-nalță ceața, și-acum ninge lin-lin pe cetinile-alpine
mă încălzește însă focul cuvintelor, ca un rachiu,
și stringeri mă-ncălesc, de mină, stringeri frățești, și
nici nu știu
speranță mai înălțătoare cu ele-alătura, cînd scriu.

Se-nalță ceața, și-acum ninge lin-lin pe cetinile-alpine
vin anii după ani, în valuri, vin anotimpuri tropotînd
zodîndu-ne să tragem brazdă — noi semăînd și noi
cosînd
durăm un zid, din zori în seară, un zid spre bolți tot
mai senine.

Se-nalță ceața, și-acum ninge lin-lin pe cetinile-alpine
și-e dat în tot mai clară viață să-ți duci menirea ta
deplină
puternică între-ai tăi semeni, aici, lumină din lumină :
e crezul comunist ce crește în mii de inimi și în tine.

Miklós László

În românește de DIM. RACHICI

Inaugurarea Canalului Dunăre-Marea Neagră

ultimelor cuceriri din toate domeniile de activitate, și acest lucru înseamnă, pe lângă participare, deopotrivă, încredere, cutezanță, inventivitate.

Edificatoare sînt, în acest sens, vizitele de lucru ale secretarului general al partidului, dialogul cu țara căpătînd forma concretă a muncii. În cei peste 19 ani de cînd se află în fruntea partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu a efectuat 595 vizite de lucru în Capitală și în toate județele țării, analizînd la fața locului problemele eficienței și dezvoltării în 2.060 de unități economice și social-culturale, inițiînd și participînd la 214 congrese, conferințe, consfătuiri și întâlniri de lucru la nivel național. Cronica celor două decenii de transformări fără precedent petrecute în viața social-economică a țării demonstrează cu pregnanță puterica înfruntare pe care vizitele sale de lucru le-au avut asupra oamenilor muncii. Înconjurat cu emoție și bucurie măturisită, cu deosebit interes și încredere, secretarul general al partidului a imprimat un nou mod de acțiune care poartă pecetea inconfundabilă a profundului său democratism. În consens cu interesele generale ale poporului, a fost întotdeauna preocupat de întărirea și diversificarea formelor colective de conducere, capabile să stimuleze gândirea novatoare, care să dea curs inițiativelor eficiente, cu aplicativitate directă.

„Socialismul — arăta Președintele țării — este opera maselor populare, a oamenilor muncii, a poporului, el se construiește cu poporul și pentru popor. Socialismul este opera conștiinței a clasei muncitoare, a maselor populare, a poporului, care își făurește în mod conștient, în conformitate cu cerințele dezvoltării sociale, propria istorie, propriul viitor”. Tocmai de aceea, în baza intereselor comune, avînd dimensiunea exactă a îndatoririi față de patrie, toți fiii acesteia, indiferent de naționalitate, au înțeles și înțeleg că forma concretă a patriotismului este dragostea nestrămutată față de plaiurile de suflet, identificabilă în unitatea de acțiune și simțire a fiecăruia în însuși fluxul generos al țării întregi.

Astfel și numai astfel pot fi explicate marile realizări ale Epocii Ceaușescu. Astfel putem aprecia operele, pe drept monumentale ale poporului român: Transfăgărășanul, Canalul Dunăre-Marea Neagră, Porțile de Fier I și II, Metroul bucurestean. Un exemplu dintre cele mai elocvente pentru dinamismul gândirii cutezătoare a secretarului general al partidului este metroul Capitalei. Actul de naștere al grandioasei construcții — operă integrală a geniului constructiv românesc — avea să fie semnat în cadrul lucrărilor Congresului al XI-lea al partidului, ea, opera, fiind întruparea inițiativei personale a tovarășului Nicolae Ceaușescu. În făptuirea lucrării devenise de o stringentă necesitate pentru ritmul trepidant al unei capitale cu peste două milioane de locuitori. Și această izbîndă

a prins contur ca urmare a promptitudinii și responsabilității cu care specialiștii români au învins prejudecățile și opiniile ce se arătau neîncrezătoare față de ideea realizării unui asemenea proiect. Acest exemplu — grandios — este simptomatic pentru prețuirea pe care tovarășul Nicolae Ceaușescu a acordat-o întotdeauna capacității creatoare a poporului, pentru încrederea sa în forța unită, responsabilă a poporului.

Cititorul României de azi a afirmat în repetate rânduri deplina coeziune a tuturor fiilor patriei în jurul partidului, încrederea de care acesta se bucură și prețuirea cu care este urmat de întregul popor. „Partidul nostru a demonstrat prin înțeles sa activitate că slujește fără preget interesele poporului, ale independenței și suveranității, ale păcii, că pentru el nu au fost și nu există țeluri mai mari decît acelea de-a asigura dezvoltarea continuă a patriei, ridicarea continuă a bunăstării materiale și spirituale a poporului”.

Erou al păcii

O CALEĂTORIE în patrie, astăzi, poate descifra oricui vitalitatea extraordinară a poporului nostru, forța sa constructivă și, desigur, nu în ultimul rînd, frumusețea interioară a camentilor care au trudit și trudesc pentru bunăstarea lor, a generațiilor care vor veni. Unitatea nedezmîntată a fiilor țării, indiferent de naționalitate, nu este un concept abstract, ci o realitate vie, dinamică, așa cum este și viața celor ce își construiesc destinul în armonie și cutezanță. Căci realismul și cutezanța politică a statului nostru în toate domeniile de activitate înseamnă a construi pentru om, a-i oferi șansa și garanția afirmării. Nu vom apela la puterea de iradiere a cifrelor — de altfel, la îndemîna oricui — dar amintim în temeiul unui adevăr faptul că, în spiritul democrației socialiste, în concepția Președintelui țării, rezolvarea problemei naționale constituie un model viabil, realist, care-și găsește justificarea în opțiunile și năzuințele tuturor. „Putem fi mindri — arăta secretarul general al partidului — de felul cum am asigurat rezolvarea problemei naționale, creînd condiții de participare la dezvoltarea societății socialiste a oamenilor muncii de diferite naționalități, a întregului popor. Am dori ca naționalitățile conlocuitoare din toate țările să se bucure cel puțin de aceleași drepturi și libertăți ca cele existente în România”. În temeiul dragostei față de patrie, poporul nostru nu a rivnit decît să-și împlinească și desăvîrșască destinul aici, pe plaiurile sale de suflet, și tot în acest temei și-a trimis în lume solia colaborării, înțelegerii și păcii.

„Politica internațională a țării noastre — arăta secretarul general al partidului de la tribuna celui de-al IX-lea Congres al partidului — are ca temelie trairnică, permanentă principiile suveranității și

independenței naționale, egalității în drepturi, neamestecului în treburile interne, avantajului reciproc”. Aceste idei, enunțate încă de acum aproape douăzeci de ani, au fost statornicite cu o demnă consecvență și au determinat țările lumii să privească cu respect și admirație spre România, văzînd în susținătorul acestora, în personalitatea proeminentă a Președintelui Nicolae Ceaușescu, nu numai o posibilitate de comunicare, dar și un model realist, capabil să apropie forțele progresiste de pretutindeni.

Largul răsunset internațional pe care l-au avut, de-a lungul anilor, propunerile constructive ale României exprimate fidel și convingător prin vocea celui mai autorizat fiu al ei sînt o dovadă a prețurii pe care patria si-a cîștigat-o în lume. În perioada care a trecut de la Congresul al IX-lea al partidului s-au întreprins peste 200 de vizite oficiale în țări din Europa, Africa, Asia, America Latină și America de Nord, fiind încheiate peste 20 de tratate de prietenie și colaborare; au fost semnate peste 100 de Declarații solemne și Declarații comune, peste 250 de comunicate comune.

Pacea, imperativ fundamental al lumii de azi, a fost dintotdeauna o năzuință firească a poporului român. Numai în pace genul unui popor își poate valorifica resursele creatoare, numai astfel se poate construi adînc și durabil. Susținător strălucit al unei politici strălucite, în lumea contemporană zguduită de profunde contradicții și, în ultimii ani, amenințată de spectrul cursei atomice, glasul de pace al României s-a făcut auzit cu fermitate, titlul de „Erou al păcii” atribuit Președintelui țării fiind o recunoaștere unanimă a demersurilor sale realiste, profund umaniste. „Popoarele europene — sublinia secretarul general al partidului în Mesajul adresat întregului popor cu prilejul Anului Nou — care în 1985 vor aniversa împlinirea a patru decenii de la încheierea celui de-al doilea război mondial și de la înfrîngerea fascismului, vor trebui să țină seama de învățămintele istoriei și să conlucreze activ pentru a realiza — pe deasupra oricăror deosebiri de orînduire socială — o Europă unită, a păcii și colaborării, fără arme și fără războaic. Ca și pînă acum, România va milita cu toată hotărîrea pentru dezarmare, pentru securitate, colaborare și pace în Europa și în lume”.

Omagiul țării

„S ÎNT fiu credincios al poporului meu / Și-i știu și durerea și vrerea — sînt cuvintele celui pe care un popor, iată, îl aşază pentru faptele sale în galeria spiritelor ce au lăsat urme adînci în istorie și îl sîrbătorește cum se cuvine. Indiscutabil, vîrsta României moderne se identifică cu ideile novatoare, cutezătoare, cu întreaga încăr-

cătură a faptelor zidite în cei peste 20 de ani de cînd în fruntea partidului și statului se află tovarășul Nicolae Ceaușescu. Întreaga-i biografie demonstrează că întotdeauna, încă din tinerețe, secretarul general al partidului s-a identificat total cu ideile și năzuințele poporului: „Încă din acești primi ani — spunea Președintele țării — am înțeles că socialismul înseamnă umanism, libertate, dreptate socială, înseamnă o largă participare a poporului, a maselor, la conducerea societății; înseamnă orînduirea cu forma cea mai înaltă, supremă, de democrație, de participare a poporului la făurirea conștiinței a propriului său viitor”.

Cititorul României socialiste, bărbatul neînfriecat și destoinic — pildă de clarviziune și exigență revoluționară —, pe care, în aceste zile înalte, îl omagiază întreaga națiune, reamîntea, cu un prilej aniversar, hotărîrea sa de a-și pune întreaga energie în slujba poporului: „Voi face totul pentru a asigura, sub conducerea partidului nostru, mersul ferm înainte al națiunii noastre, spre culmile luminoase ale societății socialiste multilateral dezvoltate, ale societății comuniste. Numai așa voi considera că mi-am îndeplinit îndatorirea de comunist, de revoluționar, de patriot, de fiu al poporului român”.

Țelul și idealul său de o viață: de a fi credincios poporului. Scrutînd biografia exemplară a Președintelui țării, se poate afirma că acest nobil ideal l-a călăuzit toată viața. Amprentele personalității sale puternice au fost și sînt vizibile pe șantierul construcției socialiste, în amfiteatrele muncii, în instituțiile social-culturale, peste tot acolo unde a fost și este primit cu sentimente de prețuire, prilejurile vizitelor sale de lucru constituindu-se în tot atîtea imbolduri pentru oamenii muncii la autodepășire și perfecționare.

Manifestările din aceste zile ale țării, ale tuturor fiilor ei, sînt dovezi elocvente ale dragostei cu care secretarul general al partidului este omagiat, expresia autentică prin care un popor sîrbătorește pe cel ce-i intruchipează în cel mai înalt grad virtuțile.

Omagiîndu-și întîiul Președinte, patria, în fapt, se omagiază pe sine cu bucuria pe care i le conferă certitudinea și încrederea în propria sa, devenire. Așa încît, anul pe care l-am început — treaptă necesară, hotărîtoare între două cincinale — va marca, printr-o fericită coincidență, două decenii de cînd în fruntea partidului și statului nostru se află, neobosit, cel care, slujind cu abnegație și înflăcărare poporul, a pus mai presus de orice cauza nobilă a aces-
tuia, idealurile sale de prosperitate și progres.

Viorel Sâmpetean

Cartea

Despre actor

DUPĂ Actorul în căutarea personajului (1981), Editura Meridiane publică acum al doilea volum cuprinzând convorbiri cu actori importanți ai scenei românești: **Actorul între adevăr și ficțiune**. Realizate de aceiași doi autori — Doina Dragnea și Andrei Băleanu — volumele concretizează o inițiativă fericită: aceea de a permite, într-o discuție, revelarea unor puncte de vedere personale asupra unor subiecte de interes atât pentru cei care le formulează cât și pentru cititorul care, adesea, este și spectatorul de teatru.

Dacă tema primului volum oferea o privire critică asupra laboratorului de creație al actorului, acest al doilea volum prezintă, fără îndoială, un interes sporit pentru cititor căci este vorba de raportul dintre experiența de viață, modul uman de a fi al actorului și personajul (ficțiunea) pe care îl construiește pe scenă. Din această cauză întrebările celor doi autori vor fi ceva mai „indiscrete” fără, însă, a leza într-un fel personalitatea actorului interviuat.

Dialogurile cu actorii devin, alături de consemnarea în cronică dramatică a spectacolelor în care au evoluat, o mărturie prețioasă a unei arte care se pierde în bună măsură după consumarea actului creator. În lipsa înregistrărilor tele și video cu spectacolele valoroase, cu recitalurile unor mari actori români, mărturiile scrise — directe sau indirecte — par să se constituie pentru viitorime în documente ale unei arte interpretative. Firește, situația este paradoxală: cit poți și cum poți să simți un rol interpretat de Gheorghe Dinică, Mircea Diaconu, Adela Mărculescu, Costel Constantin sau Carmen Stănescu — citind numai o cronică sau citindu-le răspunsurile pe o temă dată la întrebările bine gândite ale autorilor? Orice dialog are rigorile lui, iar când este vorba de speța interviurilor (chiar și deghizate, cum sint, în majoritate, cele despre care vorbim), interlocutorul se va supune inevitabil legității dialogale. Va oferi — en critique — imaginea asupra sa cu cuvintele sale. Portretul rezultat — căci intenția autorilor, sesizabilă și în primul volum, este de a contura portretul actorului — poate oferi surprize fiind mai puțin de anecdotic cit de o imagine a noastră asupra cite unui joc actoricesc pe care ni-l închipuiam într-un anume fel. Din această perspectivă trebuie interpretate „dezvăluirile” făcute, de exemplu, de Violeta Andrei, Marga Barbu, Tudor Gheorghe, Gheorghe Dinică, Irina Petrescu, Florian Pittis, Farkas Ibolya, în legătură cu pregătirea specială — psiho-fizică — a rolului.

Majoritatea actorilor menționează imensul travaliu fizic și psihic consumat pentru a accede la posibilitatea de interpretare a rolului (vezi, în special, convorbirile cu Irina Petrescu și Brindusa Zaița-Silvestru). Să observăm, însă, că toți actorii vorbesc despre acest tip de pregătire ca despre ceva elementar-esențial al profesiei, fapt care are darul de a răsturna prejudecăți publice despre lejeritatea travaliului actoricesc.

Alte convorbiri privesc translația de la individ la personaj, abordându-se probleme specifice creației actoricești, toate de mare interes. Mitică Popescu, Marga Barbu, Ion Besolu, Carmen Stănescu, Silvia Dumitrescu-Timică scot în evidență modalitatea proprie de construcție a rolului pornind de la date temperamentale-intelectuale specifice lor. Inevitabil, în cursul dialogurilor, apar momente retrospective, fragmente de istorie a teatrului românesc (vezi discuțiile cu Mihai Fotino, Stela Popescu, Irina Răchiteanu, Silvia Dumitrescu-Timică, Teofil Vilcu). Date ale profilului intelectual sint avute în vedere de Violeta Andrei, Ștefan Radoff, Ovidiu Iuliu Moldovan, Irina Petrescu, Costel Constantin, Constantin Codrescu, Alexandru Repan. Răzbat, nu o dată, pledoarii pentru conservarea unui mod de a fi direct, sincer (Iurie Darie, Stela Popescu, Alexandrina Halic, Doina Lazăr, George Mihăiță). Interesante, din alt punct de vedere, al îneditului, sint cele două convorbiri cu interpreți de excepție în teatru cu păpuși — Brindusa Zaița-Silvestru — și cu o performeră a teatrului pentru copii — Alexandrina Halic.

Mal toate convorbirile se referă la specificul muncii de echipă în relație cu personalitatea regizorală, la seriozitatea și credibilitatea actorului ca model uman, fapte care asigură volumului **Actorul între adevăr și ficțiune**, realizat de Doina Dragnea și Andrei Băleanu, meritul re-unirii, într-un amplu dialog despre valoare, actor și umanitatea sa, a unora din cei mai importanți interpreți ai teatrului românesc de azi. Pentru ei, munca actorului nu este nici ușoară, nici cuantificabilă. Este o — de neînlocuit — misiune culturală, intelectuală, de formare și educare a unor generații succesive de public în spiritul valorilor umanismului.

Marian Popescu

16 România literară

■ Cinematografia, teatrele trebuie, de asemenea, să creeze filme și să pună în scenă piese inspirate din munca și viața poporului nostru. Acestea trebuie să redea, desigur, și trecutul, lupta revoluționară a partidului și poporului, dar și marea epopee a prezentului, prefigurând, totodată, prin mijloacele cinematografului și teatrului, ale artei în general, viitorul luminos al României socialiste.

NICOLAE CEAUȘESCU

Un teatru al spiritului militant

● O premieră recentă a Teatrului Național din Cluj-Napoca: **Execuția se repetă** de Mircea Vaida, regia Aureliu Manea — a adus pe scenă chipul eroic al lui Horia (Emilian Belciu). Personajul împăratului Joseph II e interpretat de Tudorel Filimon

NU sint multe culturile teatrale în lume din care să se poată desprinde cu atita ușurință pilde de fierbinte apărare a tot ceea ce înseamnă spirit civic autentic, ca în teatrul nostru. Au contribuit la această fundamentală dimensiune și faptul că arta scenică profesională din țara noastră s-a născut în miezul arzător al luptei pentru independență națională, pentru justiție socială, odată cu făurirea limbii literare culte, dar și conștiința vie a scriitorilor și actorilor că prin teatru pot forma mai repede și mai convingător opinia publică, decit prin alte genuri artistice, întărind dragostea de patrie și respectul pentru valorile culturale ale neamului. Nu există moment sau eveniment important din istoria veacului trecut sau al celui în care ne aflăm să nu-i descoperim pe oamenii de teatru în primele rinduri ale celor angajați în lupta pentru întărirea spiritului de răspundere față de îndatoririle civice, pledind pentru o poziție înaintată din punct de vedere ideatic și filosofic. Vasile Alecsandri apără cu înflăcărat entuziasm unirea principatelor, Bogdan Petriceicu Hasdeu — pămîntul strămoșesc, iar Barbu Ștefănescu-Delavrancea a amintit prin glasul lui Ștefan cel Mare din *Apus de soare* că toți avem datorii față de viitor și libertatea țării.

Dar nu la angajarea fermă a dramaturgilor din trecut aș dori să mă refer, ci la modul în care se manifestă astăzi spiritul militant, la felul în care teatrul contemporan își împlinește menirea sa de educator al publicului, la viața noastră teatrală de astăzi ce poartă pecetea a patru decenii de lume nouă, la creațiile de acum ce vor sărbători în curînd, împreună cu întreaga țară, douăzeci de ani de la Congresul al IX-lea care, cu adevărat spirit revoluționar, a deschis drum îndrăznețelor creatoare.

CEA mai mare parte a repertoriului este formată din piese românești și este firesc, nu numai pentru că este teatrul nostru și simțim nevoia să ne regăsim pe scenă experiența și realitățile noastre din trecut și de acum, ci și pentru că, astfel, avem prilejul să ne cunoaștem mai bine și să înțelegem coordonatele majore ale timpului. Pieseile noastre sint alături de cele mai bune opere din dramaturgia clasică și contemporană de pe alte meleaguri, descoperirea acestora și mai ales stabilirea corespondențelor cu sensibilitatea și necesitățile spirituale și intelectuale ale publicului nostru stînd la baza interpretării lor, a originalității viziunilor regizorale, a modului în care se evidențiază înainte de orice lupta pentru apărarea demnității umane. Omul este în centrul atenției artei noastre scenice, omul într-un continuu proces de transformare și devenire, în luptă pentru perfecționare etică și civică. Și acest om este în primul rînd constructorul societății socialiste, făuritorul lumii noi, începînd cu luptătorul neînfricat ce a pregătit ziua de 23 August 1944, pînă la cel ce muncește și caută drumul viitorului alături de noi.

Dacă omul, cu visele, speranțele, idealurile sale pentru mai bine este cel pe care-l găsim și în dramaturgia perioadelor trecute, comunistul — cu noul său univers spiritual și ideologic — este un erou care ne aparține, apariția sa pe scenă, integrarea sa în structuri dramatice tradiționale sau inedite fiind un fapt definitoriu pentru creațiile ultimelor decenii. Evoluția acestui erou, modul în care apare el astăzi pe scenă sint dimensiuni fundamentale ale spiritului militant al teatrului și mai ales al originalității sale. Alături de eroii deja cunoscuți, dar cărora interpreții de astăzi le-au găsit noi semnificații, cum ar fi, de pildă, Maria din *Plăcile din grădina de vară* de D.R. Popescu (jucată de Ana Ciontea la Piatra Neamț, în regia lui Nicolae Scarlat) sau personajele lui Titus Popovici din *Passacaglia* (pusă în scenă de Mircea Cornișteanu la Teatrul Bulandra, cu Octavian Cotescu, Marcel Iureș, Mariana Buruiană și Răzvan Ionescu) au apărut și piese noi, cu atenția îndreptată mai cu seamă către influența exercitată de comunisti, către baza largă de masă pe care s-au sprijinit. Aș aminti în acest sens doar două titluri, semnificative tocmai prin urmărirea plină de finețe și atentă capacitate de comunicare a transformărilor sufletești: *Satul blestemat* de Mircea Brădu, pusă în scenă la Oradea de Sergiu Savin, și *Nevinovatul* de Denel Gabor la Teatrul Maghiar din Cluj-Napoca, în viziunea lui Tompa Gábor. Sint piese ce se alătură cu cîntecele existente deja în repertoriul nostru, precum *Surorile Boga* de Horia Lovinescu, *Oamenii care tac* de Alexandru Voitin, *Simfonia patetică* de Aurel Baranga și altele semnate de Petru Vintilă, Alexandru Sever ș.a.m.d.

ZUGRĂVIND cu fervoare și fermă angajare civică și politică rolul activ, conducător al Partidului Comunist Român în tot ceea ce înseamnă edificarea societății socialiste, dramaturgii de astăzi caută să surprindă, alături de rolul comunistului din trecut, și condiția sa de astăzi, evitînd simplificările care s-au făcut simțite cu ani în urmă în prezentarea scenică a activității. Interesul pentru romanele lui Dinu Săraru, dramatizările făcute de Virgil Stoicescu după *Clipa*, pusă în scenă și în stagiunea trecută la Birlad, sau *Dragostea și revoluția* montată de Constantin Dinischiotu la Bacău, pentru a nu mai vorbi despre cea realizată de Cătălina Buzoianu după *Niste țărani*, prezentă de cîteva stagioni în repertoriul Teatrului Mic, se datorează, fără îndoială, lumii complexe create de scriitor, dar și chipului luminos, stenic al lui Dumitru Dumitru, integru și energetic activist de partid. În *Politica*, piesă montată la cîteva teatre din țară (la Teatrul Foarte Mic din Capitală, la Craiova, Brăila, Brașov), după cum și în *Trestia gînditoare* sau *Politica II* (pusă în scenă tot la Teatrul Foarte Mic), Theodor Mănescu a creat chipul comunistului cu mijloace dramatice de reală originalitate, punînd accentul mai puțin pe acțiunea propriu-zisă și mai mult pe meditație, pe confruntarea ideilor cu faptele, pe lupta împotriva îndoilei și păstrarea neclintită a convingerilor.

Tot pe linia aceleiași complexități, ca rezultat a luptelor interioare, a raporturilor dialectice dintre interesul colectiv și cel individual sint și eroii creați de Platon Pardău în prima sa piesă, *Iubirile de-o viață*, pusă în scenă la Teatrul Național din București de Sanda Manu.

Eroul model este fără îndoială comunistul, și cele mai importante strădăni ale dramaturgilor se îndreaptă către realizarea lui exemplară, către dispariția oricărui schematism.

O importanță latură a caracterului militant al teatrului nostru o găsim și în patetismul cu care se duce lupta pentru făurirea unei noi conștiințe, pentru zugrăvirea convingătoare a celui aflat încă la început de drum în căutarea adevărului, a celui în care conflictul dintre bine și rău nu și-a găsit încă rezolvarea definitivă. Vechiul, răul, răcilele sint și obiectul risului necruțător al celor ce cultivă în continuare comedia satirică, pe linia celei mai bine tradiții a marelui Caragiale, a lui Aurel Baranga și Teodor Mazilu. Tudor Popescu și Paul Everac au adăugat lucrărilor lor deja cunoscute altele noi, și chiar dacă în *Milionarul sărac*, pusă în scenă la Teatrul Giulești, cel dintîi s-a arătat mai puțin acid, iar Paul Everac în *Salonul*, piesă montată

în regia sa la Naționalul bucureștean, a pus accentul mai ales pe funcția parabolică a satirei, risul cu rol demascator și punitiv și-a adus, la rîndul său, un aport important în viața teatrală. Acesta a fost întărit și de montarea metaforei satirice *Misterul lui Agamemnon* de Iosif Naghiu la Teatrul de Comedie, de debutul lui Mihai Ispirescu cu *Trăsura la scară* în regia lui Dan Micu la Teatrul Nottara, de prezența în noi viziuni interpretative și regizorale a pieselor lui Teodor Mazilu, de popularitatea comedilor satirice scurte ale lui Paul Everac ș.a.m.d.

PATOSUL dezbaterii etice nu se limitează în dramaturgia noastră însă numai la comedia satirică, ci își găsește din ce în ce mai convingător înfrunghirea și în lucrările aflate la granița genurilor, acolo unde lacrimile se amestecă cu zîmbetul și gravitatea cu surprinderea adeseori sarcastică a discrepanțelor dintre aparență și esență. Acești ingeri triști de D.R. Popescu a cunoscut un nou succes în viziunea lui Mircea Cornișteanu la Teatrul Nottara, și piese ca *Rugăciune pentru un disc-jockey* (Iași, regia Dan Stoica) sau *Hoțul de vulturi* (Teatrul Ion Creangă, regia Emil Mandric) își dezvăluie în continuare sensuri de acută actualitate. Tinerețea unei piese ca *Nu sint Turnul Eiffel de Ecaterina Oproiu* a fost verificată încă o dată de Andrei Mihalache la Naționalul din Cluj-Napoca, iar forța creatoare a autoarei s-a dovedit la fel de puternică ca și acum două decenii cu noua sa piesă *Cerul înstelat deasupra noastră* (în regia Cătălinei Buzoianu la Teatrul Mic și excelenta interpretare a Valeriei Seciu și a lui Ștefan Iordache).

ENERGIA teatrului nostru, caracterul său militant s-au materializat nu numai în premiere absolute, ci și în organizarea și desfășurarea manifestărilor teatrale născute în atmosfera plină de entuziasm a Festivalului național „Cîntarea României”, în noile valori și sensuri căpătate de Festivalul teatrului contemporan de la Brașov, de Ediția a IV-a a Săptămîinii teatrului politic de la Constanța, de Ediția a VI-a a Săptămîinii teatrului scurt de la Oradea, dar mai ales de evenimentele în care s-au remarcat tinerii, de Recitalul tinerilor actori de la Costinești din luna iulie și deschiderea Studioului Teatrului Național din Iași la Suceava cu piesa *Cabana* de Mircea Radu Iacoban.

SPIRITUL militant de astăzi este asociat cu spiritul de răspundere, cu maturitate și chibzuință; el este profund, dătător de energii, deschis concomitent noului și legăturilor cu trecutul, definit prin seriozitate și dorința majoră de a fi folositor publicului, oferînd, prin tot ceea ce se petrece pe scenă, exemple convingătoare despre măreția omului care luptă pentru o viață bună, dreaptă și frumoasă.

Ileana Berlogea

● *Passacaglia*, piesa lui Titus Popovici dedicată insurecției naționale antifasciste și antiimperialiste, a cunoscut o nouă montare la Teatrul „Bulandra”. În imagine, doi dintre actorii noii distribuții: Octavian Cotescu și Mariana Buruiană.

Un film bulgar

FILMUL bulgar regizat de Nikola Vilev (scenariul: Nikola Statkov) este o comedie. Și bufă, și satirică, ba uneori chiar tandră. Personajul principal, un sărman țaran, trăiește împreună cu soția sa, opt copii și câteva animale domestice, în perioada de dinaintea și de după primul război mondial. Ca să ne pună în atmosfera acelor vremi — cînd Balcanii erau supranumiți „butoiul cu praf de pușcă al Europei” —, regizorul ne arată, în câteva secvențe scurte, neîntrerupte războaie la care Purko și consătenii lui pleacă invariabil după același ceremonial. Și întoarcerea e identică, doar că de fiecare dată se întorc mai puțini și mai prăpădiți. Apoi în satul cu pricina mai sosesc și deputații care dezvălesc cite o statute comemorativă. Sătenii se împart în două categorii: cei cîțiva notabili — primar, circiumar, popă, proprietar — rumeni la față de prea multă băutură și mîncare, iar ceilalți, slabi, oboșiți, abia îmbrăcați. În această lume, Purko muncește din greu, fără să o scoată însă la capăt, fiind plin de datorii. Una din puținele plăceri, în afară de dragostea nevastii, este să cînte la clarinet. Și cîntă bine și cu foc, la bucurie și la necaz. Visul lui este să se îmbogățească. Astfel, el devine o pradă ușoară pentru tot felul de escroci, care profită de speranțele lui deșarte. Dă peste un șmecher, de pildă, care-i vinde o „mașină” de tăiat zdrențe din care se fac covoarele — ocazie în care prăpădește aproape toate țesăturile din casă. Apoi încearcă să facă o mică afacere cu ouă. Dar măgarul se urcă pe cărucior ca să apuce o creangă și toate ouăle devin omletă. Pleacă totuși la țîrg să-și vîndă capra. Dă peste alt șmecher care îi oferă în schimb un mic purcel bariolat, care urma să crească repede pînă la dimensiunea de elefant. Și purcelul se dovedește într-adevăr un fenomen, dar nu în viteză de creștere, ci în lăcomie și vitalitate. Mîncă oricît și orice; chiar și statuia care urma să fie inaugurată a doua zi. Scena dezvelirii monumentului e demnă să figureze în orice antologie de umor buf. Statuia pare intactă pe soclul ei; deputatul își începe discursul în fața asistenței blazate, care-l știe pe dinafară și nu-l mai ia în seamă.

Penultima aventură a lui Purko îl duce pînă la Sofia. O pereche de escroci îl convinge că pentru patru mii de leva (copiii gratis) poate ajunge în țara tuturor făgăduințelor. Între timp, escrocii e arestat, și complicea lui fuge mîncînd pămîntul, dar Purko o recunoaște și o urmărește pînă la Hotelul „America”. Nu poate pătrunde înăuntru decît după ce își cumpără un costum de milionar... Și, ca de obicei, e tras pe sfoară... Așa că bietul erou ajunge în tînda casei și se pregătește serios de sinucidere. Dar tocmai atunci, apare percepătorul care-l arestează pentru neplata impozitelor, salvîndu-i viața. Și Purko pleacă spre pușcărie, cîntînd din toate puterile din clarinet, în vreme ce nevastă-sa îi mai naște un copil.

În **Domn pentru o zi**, joacă toată lumea: oameni în toată firea, copii, animale. E un amestec de toate genurile de umor și, în același timp, o poveste tristă, cu oameni sărmani. E o comedie inegală, fiindcă dacă scena statuii vivante e antologică, purcelul „elefant” devine oboșitor, deși e una din cheile filmului. Remarcabilă e însă creația lui Teodor Kolev, în rolul lui Purko. Nici o notă falsă, nici o exagerare în cele mai bufe scene — lucru rar în țîntiri. Și tot timpul, pe lîngă tot ce se întîmplă în viața lui zbuciumată de păcălît prin vocație, există o puritate, o sinceritate, o putere care depășește cadrele comediei.

D. I. Suchianu

Cadru din filmul românesc **Fapt divers** (în imagine, actorii Patricia Grigoriu, Luminita Gheorghiu și Paul Lavric)

Spațiu contemporan

IN prezentul imediat își fixează unul dintre centrele sale vitale cinematografia noastră; tendința — programatic cultivată — dobîndește policrome repere, pentru că, practic, nu există realizator român care să nu fi turnat măcar un film de actualitate. Voința autenticității și pasionata implicare în cotidian structurează decisiv biografiile unora dintre creatorii de valoare, printre care un loc deosebit îl ocupă Andrei Blăier și meditațiile sale asupra contemporaneității (**Diminețile unui băiat euminte** — 1966 și **Ilustrate cu flori de cîmp** — 1974, fiind opere de referință nu numai pentru regizorul însuși, ci și pentru caracteristicile genului în spațiul scolii cinematografice autohtone). Itinerariul său printre oamenii de astăzi se amplifică neîncetat; căci, iată, în vreme ce **Fapt divers** se lansează în premieră, Andrei Blăier are pregătit pentru confruntarea cu publicul încă un lung-metraj de actualitate — **Rideți ca-n viață**.

Transcriind pe ecran scenariul scris de Ioan Grigorescu, regizorul pledează încă o dată pentru „căutarea permanentă a unui statut moral”, propunînd, la fel ca în mai toate filmele sale (posibil de regrupat simbolic sub titlul celui dintîi al său lung-metraj independent: **A fost prietenul meu** — 1962), prototipuri exemplare. Pe nea Barbu (interpretat de Ilarion Ciobanu), vîrstnicul tipograf mereu gata să pornească „pe firul adevărului” și pe Dan (întruchipat de Răzvan Popa), tînrul curajos, modest, serios, cineastul îi privește cu aceeași tandră solidaritate cu care își urmărea, de asemenea, protagoniștii din **Apoi s-a născut legenda** (1968) ori din **Trepte pe cer** (1978). Între ei se înfiripă calda comunicare, iar existența lor filmică se conturează exclusiv sub semnul respectului. Faptul divers, declanșator al acțiunii și motor al întîlnirii dintre pilduitoarele personaje le recomandă clar, secvențele insirîndu-se doar pentru a risipi îndoilele și semnele de întrebare ridicate în fața unui gest demn de toată lauda. Astfel, prima parte a peliculei lămurește pe îndelete spectatorii de ce a plecat necunoscutul atât de brusc, după ce, fără șovăire, se aruncase în foc și salvase viața a doi copii, cea de a doua arată cît de simplu se re-

zolvă problema care-i tulburase o vreme seninătatea.

Se simte că întîmplările sînt scoase „din viață” dar, după cum se precizează de altfel într-un dialog, nu-i suficient pentru ca stîrea (și cu altă mai mult filmul construit în jurul ei) să fie convingătoare. Liniarității psihologice — în comportamentul, ca și în conștiința nici unui dintre eroi nu se petrece vreo modificare fundamentală — îi corespunde o stînjenitoare viziune idilică asupra relațiilor interumane (singurul conflict, cel cu Foartă, Lică și Piticu, epuizîndu-se rapid și pitoresc). Chiar și tablourile de familie, din planul secund, au un iz patriarhal, fie că sînt proiectate în ambianțe citadine, fie sîtești, iar raporturile profesionale din mediul tipografic sînt descifrate, parcă, sub cheie nostalgică, aducînd mai degrabă a amintiri, de la începuturile carierei lui Ioan Grigorescu (pentru că el a fost și este un reporter frenetic, cu toate că portretul ziaristului, supranumit „Freneticul” și interpretat de Mitică Popescu, nu este deloc flatant). Străbătînd un „mediu bun conducător de idei” (după definiția oferită de una dintre replicile spirituale), pelicula în întregul ei nu ajunge însă să și-l asume. Interpretii vin cu farmecul propriu — celor citati anterior li se mai alătură, cu dezinvolură tinerească, Patricia Grigoriu sau, cu știuturi-i arsenal de succes sigur la public, Valentin Uritescu —, se mișcă agreabil, dar cu un fel de ciudată indiferență, ca siluete proiectate în fața, iar nu în interiorul decorurilor autentice ale lui Ștefan Antonescu.

Se panoramează deci asupra universului contemporan, însă expresivitatea cinematografică se păstrează mereu la un nivel scăzut (incendiul mistuie într-adevăr o casă țărănească, dar secvența nu poartă fireasca emoție). Și epidermice rămîn ecourile realității — deși în câteva cadre cu substanță documentară operatorul Dumitru Costache-Foni se dovedește inspirat. Pentru Ioan Grigorescu (scenaristul virtuos în decuparea elocventă a faptelor de eroism cotidian, în **Explozia**, de pildă), ca și pentru regizorul Andrei Blăier (de obicei captînd atent dinamica lăuntrică a subiectelor abordate), **Fapt divers** pare un accident nesemnificativ.

Ioana Creangă

Flash-back

Subiect și mijloace

■ ECRANIZAREA clasicilor este, de la bun început, un exercițiu oarecum garantat; dacă nu, direct, de valoarea lor intrinsecă (se știe că semantica filmului o respinge adesea pe cea literară), în orice caz de acel prestigiu autorizat, de aceea aură care plutește deasupra capodoperelor naționale, trecute prin lecțiile de română și incluse în inventarul culturii generale. Cînd este vorba de modelele romantice, aparținînd prozatorilor înrudiți cu filmul printr-o anume plasticitate iradiantă, contractul este cu deosebire asigurat. Gala Galaction face parte dintre acești transfiguratorii ai unei lumi situate la granița basmului cu mitologia valahă, și nu surprinde pe nimeni că un regizor tînr ca Șerban Marinescu a reușit un debut bun și echilibrat, luîndu-și ca suport tocmai una din operele sale.

În **Moara lui Călfar**, subiectul — oarecum rectiliniu, cu paralelisme și simetrii de tip folcloric — era un teren ideal pentru a înlesni realizatorilor (în echipa filmului figurează alte câteva nume de debutanți) să etaleze o gamă de procedee tehnice, de subtilități plastice care să pună în valoare arsenalul cinematografic. De un realism distilat, de o poezie densă și în același timp distanțată, filmul este cîtotip de un întreg inventar al filmului retro (saloane, tablouri de familie, sfîșnice, puști vechi, cabriolete, plane, luminări, toalete spumoase, calul alb, moara părăgînită); actorii sînt buni și exacti, totul prinde viață și se încheagă fără stîngăcii; singura nedumerire provine din faptul că translația ideatică se realizează oarecum împotriva spiritului prozei lui Galaction. Tema bogăției care stîlcește sufletul, a modificării destinului prin amănetarea conștiinței, — se vede coborîtă de la înălțimea legendei existențiale la rigiditatea realismului critic, iar romantismul inițiat, de sorginte faustică, este redus la o credibilitate mai degrabă balzaciană. Dealtfel, chenarul oniric al povestirii este dizolvat, acțiunea este adusă cu câteva secole mai încoace și tot ce ar fi putut conferi moralei inerente o magie pătrunzătoare este convertit în moralism terostu și cu bătaia scurtată. Ce va fi determinat o asemenea schimbare de optică? Teama de „vetustețea” subiectului? Prejudecata că mediul belle époque este mai modern sau mai fotogenic decît o localizare „sămănătoristă”? Sau, pur și simplu, considerente de ordin organizatorice?

Oricum ar fi, din punctul de vedere al măiestriei, filmul trece examenul, cu atît mai mult cu cît pare realizat cu mijloace materiale modeste. Se vede o știință a compunerii cadrului, a povestirii eliptice, a concentrării acțiunii în nuclee esențiale, care comunică dincolo de durată lor, legîndu-se prin valente sugestive. Bine ritmat și bine articulată, debutul lui Șerban Marinescu demonstrează o frazare imagistică matură și recomandă un bun vorbitor în limba cinematografului.

Romulus Rusan

Radio-tv.

Ediție festivă

■ Înscriș sub o generoasă perspectivă, **Concepția umanist-revoluționară a Secretarului general al Partidului despre rolul culturii și artei în societatea noastră. Oamenii muncii, făuritorii epopeii socialismului, eroii literaturii și artei contemporane**, articolul de fond al ultimei **Reviste literare radio** (articol semnat de Ion Oar-cășu) s-a ocupat de câteva dintre implicațiile raportului creație-realiitate, urmărind, pe de o parte, formele de manifestare ale acelei lăuntrice, imperioase nevoi a creatorului de a fi actual și, pe de altă parte, felul cum actualitatea se dezvăluie, se relevă ochiului atent al scriitorului. Relație complexă și de autentică bogăție a semnificațiilor, acreditînd deplina solidaritate dintre literatura de azi și lumea de azi, luminînd din interior originalitatea cărților importante din ultimul timp, cărți ce se inscriu, cu o contribuție specifică, în patrimoniul tradiției noastre naționale. Din cuprinsul **Revistei** (redactor Victor Crăciun)

mai semnalăm eseurile lui Toma George Maiorescu (spiritul revoluționar este immanent marii poezii) sau Slavomir Bogdanovici (alături de toți poezii țării, poezii sirbi au ca principal tel a oglindi strălucirea epocii actuale, lumina oamenilor și conștiințele ei). În continuare, un bogat grupaj de poeme în lectură autorilor și o carte supusă dezbaterii: Ion Brad subliniînd actualitatea **Discursurilor** lui Timotei Cipariu. În sfîrșit, preocupată de a realiza, de-a lungul mai multor ediții, o imagine cuprinzătoare a literaturii române din ultimele decenii, a felului în care documentele Congresului al IX-lea au prevăzută liniile de evoluție ale vîlcișii sociale, politice dar și literar-artistice, **Revista** a abordat, înainte de a analiza viața cărților, cadrul instituțional care a favorizat apariția și difuziunea lor. Reorganizarea presei literare și larg culturale, înmîlțirea și diversificarea revistelor editate de uniunile de creație, înființarea Asociațiilor de scriitori și a cenaclurilor

Uniunii Scriitorilor în principalele orase ale țării, dimensiunea edificatoare a sistemului editorial au însemnat, toate după 1965, tot atîtea elemente constitutive ale unei politici culturale urmărind incurajarea literaturii autentice, patriotice, revoluționare, afirmarea unui front creator puternic, de mare varietate tematică și stilistică, întrunind nu numai adevîrurile criticii de specialitate, ci și a publicului larg.

■ Următoarea ediție a **Revistei**, sub titlul **Sărbătorind un om, cinstim o țară**, se va difuza simbăta 26 ianuarie, în aceeași zi cu alte emisiuni, precum (la radio) **România — Ceaușescu în conștiința culturală a umanității**, Exemplul revoluționar, insufletitoarele chemări ale tovarășului Nicolae Ceaușescu — puternic ecou în conștiința noastră. Din adîncul inimii: Ceaușescu — tinerii, Partidul, patria, poporul — omagiînd conducătorul și (la televiziune), documentarul **Marele erou al unui popor eroic** sau spectacolul literar, muzical-coregrafic **Omagiu conducătorului iubit**.

Ioana Mălin

Telecinema

...dați-i lui Mereuță, într-un film, să-și încheie un nasture, sus, la gît și vâ scrie, dintr-un gest, un poem de Petre Stoica despre plăcerea de a avea o cămașă!

Dați-i să-și tragă pătura pe un ochi, ca să pară mai șic vecinilor, și vi se pune un nod în gît de plăcere! Spuneți-i să-și zică „mamă”, nevestei — „da, mamă, trebuie să trăim toți la un loc” — și replica imnoale toate gerurile, fierurile și fiarele. Puneți-l să caute numărul „Salvării” la caz de naștere urgentă în casa unui vecin și autobuzării ceace — ca și cum el, om bătrîn, ar deține un asemenea loz — pare salvarea însăși. Ce să mai vorbim cum sună un „măi vecine!” în gura unui bun actor român... „Măi, vecine!” — și psihosomaticul nu mai e ăla care-l știi. Întoarceți-l pe plătii și încredințați-l lui Mereuță un rol de om crud și rău: Acolo e! Dar plantați-l față în față cu un Caragiu care nu-l întrebă decît atît:

O invincibilă naturalăte

... Cu ce sînt umplute clătitele de pe masă? Trebuie să fii de piatră ca să nu te topești și să flambezi la dialogul lor din doi ochi, trei silabe și o mirare. Mereuță cată și Caragiu îl „joacă”: „Ești pe aproape...”

Cînd apare Caragiu e și mai și — fiecare vorbă devine un eveniment, cum la Caragiale un simplitu: „Birjar!” nu știi un’ te mai duce. Caragiu e cel care a legiferat ceea ce toți am intuit — că n-om fi proști — de cînd am zis „rai” cu „plai”: proza pe care o vorbim e muzică — ritm, legat, staccato, „horă în căruță” dusă într-un oftat pînă la o sonatină de Scărlătescu. Să zicem că are de jucat Caragiu un strungar căruia îi vine gust să-și cheme tovarășii, seara, la un pahar. El îi propune nevesti-și „să-l invităm pe băieții la un supeu...” Cum spune Caragiu „supu” — lumea se deschide ca un boboc. Sau să-l vină lui bine a-l arăta tot zonsorțelii sale cum vor-

bea la telefon un armator grec, prin ’39, și cum se prezenta „grecoaică” ace-luia... Mergi pe perete între ridicol și primejdia zealaltă, dar ce-ți pasă?

Filmați-i cum vă pricepeți, — pe Marin Moraru în „ce să iau mai întîi? piramidonul sau aspirina?” pe Draga Olteanu îndemnînd un copilăș: „...nu mai plînge că ră-mii mititel!” pe „Brăila” ripostînd: „Ce, ești nervos, dom’le?” pe Cotes-cu întonînd pe 10 dicții „Nu vreau!” pe Mitică Popescu avînd un lapsus cît un Waterloo, pe Dem. Rădulescu, modic pe o „salvare” chemată degeaba și el indignat că nu vede răniiții, cerînd deci „să se dreszeze actele!” — filmați-i și dacă nu vă pricepeți, c-am văzut și de ăștia, dați-le să joace orice, că ei tot mari, buni și bravi rămîn, de o invincibilă și invincibilă naturalăte perfidă!

...da, tocmai de asta, nu le mai dați să joace orice.

Radu Cosașu

INTITULATĂ elocvent și simplu, cu acea simplitate încărcată de semnificațiile complexe ale cuvintului bogat, **OMAGIU**, expoziția de artă deschisă în sălile „Dalles” reprezintă o sinteză a sentimentelor și gândurilor întregii națiuni îndreptate spre conducătorul țării, în acest ianuarie sârbătoresc. Un omagiu în care descoperim arderea specifică marilor evenimente, pasiunea implicată și responsabilitatea clar formulată de creatorii ce se exprimă în numele întregii societăți, în strînsă împletire cu faptele zilnice și cu marile idealuri proprii poporului nostru. Căci, alături de prezența emblematică a tovarășului Nicolae Ceaușescu, portrete omagiale sau secvențe dintr-o neobosită activitate multilaterală, imagini de pe șantierul acestor ultime două decenii, peisaje ce reflectă o nouă existență și poziții în care actualitatea se îmbină cu alegoria și metafora istorică vin să compună chipul adevărat, viu, dinamic, al vieții noi din România contemporană.

În felul acesta funcția de martor al actualității, proprie artei, actului de cultură în general, se îmbină cu dimensiunea istorică specifică, trecutul se regăsește în prezent și, prin ele, viitorul se proiectează la scara împlinirilor. În această înextricabilă dialectică, locul ocupat de realizările ultimelor două decenii și de chipul celui cărui se datorează este unul deosebit, asemenea unor repere ce transcend imediatul clipei active pentru a se transforma în file de cronică. De aceea și expoziția și-a propus ca ax generală și determinantă linia de forță care unește țara și conducătorul, acțiunile lor înfrățite prin același gând de mai bine, prin aceleași idealuri comuniste.

Lucrările expuse reprezintă o acumulare ce tinde către sinteza sentimentelor și a valorii, o întrepătrundere organică de modalități expresive în care notația directă, reportericească, provocată de combustia marilor evenimente, se interfațează cu alegoria, simbolul și metafora, ele purtând amorența gândurilor alese și pe cea a calității artistice, în afara căreia nu se poate concepe acțiunea educativă, formativă, cu finalitate ideologică. De la început se remarcă o bogată selecție de portrete ale secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, printre ele unele cu valoare alegorică, implicând spațiul mai larg al existenței noastre, cum sînt cele semnate de Ion Jalea, Dan Hatmanu, Dan Cristian, Eftimie Modălcă, Ion Țarălungă, Rădulescu-Gir sau Ion Șulea-Gorj, tapiseria Ilenci

Balotă și lucrările de grafică realizate de Ion Octavian Penda, A. Timar sau R. Solovăstru, toate surprinzînd o ipostază semnificativă, complexă, a personalității modelului. Firesc, se adaugă cele în care conducătorul țării apare alături de tovarăsa Elena Ceaușescu, în vizite de lucru sau în compuneri alegorice. Inspirare, cum sînt cele ale lui Sabin Bălașa, Traian Brădean, Paul Vasilescu, Nicolae Kruch, Horia Flămîndu, Adrian Dumitrache, Const. Nițescu, asemănarea fiind pusă în valoare prin viața interioară surprinsă și restituită cu reală emoție și implicare. Un capitol deosebit este acela în care artiștii, redînd o realitate firească, la nivelul activității cotidiene, reprezintă imaginea secretarului general în timpul vizitelor de lucru, de la șantierele construcției socialiste, de la contactul cu problemele agriculturii, pînă la discuțiile cu minerii. Aici se remarcă lucrările semnate de Doru Rotaru, Const. Nițescu, Eugen Palade, Vintilă Mihăescu sau Gh. Ioniță, picturi cu vădite calități de compunere, desen și culoare.

Ca un corolar firesc, o serie de mari pinze vin să amplifice imaginea actuală a țării, de la scene de muncă și șantier pînă la compuneri simbolice, printre ele remarcîndu-se cele realizate de: Spiru Chintilă, Geta Mermeze, Vladimir Sețan, Ion Bițan, Ion Stend, Viorel Mărginean, Eugen Popa, Vasile Celmare Gh.I. Anghel, Iacob Lazăr, Viorel Lăzărescu, Liviu Suhar sau Adrian Podoleanu, unele cu tentă istorică implicită. Trebuie să adăugăm aici, pentru că omagiul cuprinde și datele acelei frumuseți simple, de fiecare zi, a peisajului sau oamenilor ce ne înconjoară, picturile semnate de Ion Pacea, Vasile Grigore, Ion Sălișteanu, Ion Popescu-Negreni, Virgil Almășan, Georgeta Năpăruș, Octav Grigorescu, Ion Gheorghiu, Ion Grigore, Marius Cilievici, Augustin Costinescu, Brăduț Covaliu, Elena Greculesi, Const. Piliuță, D. Gavrilăan, Iosif Matyas, Corneliu Vasilescu, Lia Szasz, Ion Musculeanu, Tănăsia Fapoas, Rodica Lazăr, și sculpturile lui Iuliei Oniță, Ioanei Kassargian și Ion Irimescu, grafica prezentată de Suzana Fintinaru, Imre Drocsay, Iulia Hălăurescu, Const. Baciu sau Ligia Macovei detasîndu-se în context. Cîteva obiecte decorative de bun gust și rafinament — Dan Băncilă, Dionisie Popa, Ioana Sețan, Costel Badea sînt autori ale căror nume onorează orice expunere — vin să completeze acest omagiu adus de artiștii aniversării din ianuarie, celui ce simbolizează România de astăzi și toate realitățile ei.

Compoziție de Eftimie Modălcă

Pentru cel ce vine în contact cu expoziția, la o primă parcurgere, ceea ce se desprinde pregnant este mesajul intrinsec, profilul tematic și sensul superior de eveniment în suita manifestărilor unui întreg an, valoarea specifică rezultînd din atenta analiză a fiecărei lucrări. Căci, așa cum postulează principiile culturii noastre, sensul ideologic, politic, patriotic și revoluționar nu se poate împlini fără o calitate artistică superioară, fără talent și dăruire, adevăr de care artiștii noștri sînt deplin conștienți și pe care organi-

zatorii s-au străduit să-l pună în valoare printr-o compunere vie, incitantă, alterînd teme și atitudini, subiecte și procedee.

Omagiul devine în felul acesta o expresie de prețuire, bucurie și respect, pornind din inima oamenilor și găsindu-și împlinirea în creația artiștilor-cetățeni, prin opere închinete epocii noastre și celui care a înțeles-o, conducătorul Nicolae Ceaușescu.

Virgil Mocanu

MUZICĂ

Către o școală națională de balet

IN ianuarie 1949, pentru prima oară la noi în țară — concomitent la București și la Cluj — s-au pus bazele unui învățămînt coregrafic, baletul fiind singura ramură a artei care nu beneficiase în trecut de forme de învățămînt mediu și superior, precum muzica, teatrul sau artele plastice. Mișcarea coregrafică se infiripase, în țara noastră, la începutul secolului, prin import de maeștri și dansatori, ulterior apărînd școlile de pe lîngă Operele din București și din Cluj, înființate în 1921, și studiourile particulare de balet. Și, ca o incununare a acestui drum al învățămîntului de balet, în 1933, din inițiativa Consiliului Culturii și Educației Socialiste, a luat ființă prima formă de învățămînt superior coregrafic din țară, pentru pregătirea maeștrilor coregrafi.

Cadrul de manifestare al artei dansului s-a extins și el mult, în toți acești ani. În 1953 a fost construită noua clădire a Teatrului de Operă și Balet din București, și, alături de trupele deja existente, din București și din Cluj — în ultimul oraș funcționînd două instituții de acest gen, Opera Română și Opera Maghiară — au apărut noi ansambluri de balet pe lîngă noile opere și teatre muzicale înființate atunci la Iași, Timișoara, Brașov, Galați și Constanța. În urmă cu cîțiva ani, anticul Tomis s-a îmbogățit cu o a doua trupă de balet: **Ansamblul de balet contemporan și clasic Fantasio**.

Din primul deceniu al acestei noi epoci istorice, s-au înființat și mari ansambluri folclorice: Ansamblurile M.A.I., M.F.A., C.C.S., U.T.C. al Statului Popular etc., mai tîrziu Ciocirila, Dolna sau **Rapsodia română**, unde mulți dansatori, unii de renume lui Ioan Cîmpeanu sau al fraților Ilie, sub îndrumarea unor buni cunosători ai folclorului, precum Floria Capsali, Eugenia și Gheorghe Popescu-Județ, Petre Bodeuț, Tamara Cap, Tița Sever, Ion Grama, Gheorghe Baciu, Vladimir Bedea, Puiu Vasilescu, Viorela Cîmigiș și alții, au dus faima dansului popular românesc pe toate meridianele lumii.

Revenind la dansul cult, firul tradiției,

constituit în perioada dintre cele două războaie mondiale, s-a continuat, o vreme, prin creatori ca Anton Ramonovski, care adusesse în țară tradiția biseculară a școlii ruse de dans; prin Floria Capsali, prima maeștră de balet româncă, întemeietoarea școlii de dans cult românesc, creatoare baletelor **Nunta în Carpați** de Paul Constantinescu, **Demoașela Măruța** și **Cînd strugurii se coc** de Mihail Jora, sau **Priculiciul** de Zeno Vancea; sau prin Vera Proca Ciortea, la rîndu-i creatoare de dans cult românesc, coregrafă care-și continuă pînă astăzi activitatea.

Treptat s-a trecut la o nouă etapă de creație, pe prima scenă a țării, la Opera din București, prin realizările maeștrilor Oleg Danovski, Tilde Urseanu și Vasile Marcu, care au atacat, în paralel, marea repertoriu universal clasic, romantic și modern, mergînd de la **Laclul lebedelor**, **Spărgătorul de nuci** și **Giselle**, la **Mandarinul miraculos**, **Rapsodia albastră** și **Sărbătoarea primăverii**, dar continuînd și tradiția creațiilor autohtone, la început prin mijloace cu precădere clasice în **Harap Alb** și în **Călin** de Alfred Mendelsohn sau în **Haiducii** de Hilda Jerea, pentru a ajunge apoi la mijloace plastice personale în lucrări ca **Domnișoara Nastasia** de Cornel Trăllescu, puternica dramă concepută de Oleg Danovski, în pitoreasca satiră **La piață** de Mihail Jora, recreată de Tilde Urseanu, și în **Nunta** de Doru Popovici, **Poarta sărutului** și **Coloana fără sfîrșit** de Tiberiu Olah, realizate de Vasile Marcu.

Cîteva generații de mari dansatori, unii afirmați anterior, alții afirmîndu-se odată cu noile creații postbelice, au fost interpreții, unii de neuitat, ai acestor baleturi. Sanda Orleanu, Oleg Danovski, Mitică Dumitrescu, Gelu Matei, Trixy Cheals, Petre Bodeuț, Bela Balogh, Nicolae Iacobescu sînt o parte dintre numele unei prime generații, căreia i-au urmat Irinel Liciu, artista fără egal, Valentina Massini, Gheorghe Cotovelea, Pușa Nicolescu, Eugen Mărcu, Alecu Marin, Ion Alexe și încă mulți alți balerini, la rîndu-le succedă de alte personalități artistice: Alexa Mezincescu, Ileana Iliescu, Ioan

Tugearu, Rodica Simion, Leni Dacian și foarte mulți alți primi soliști.

O NOUA generație de coregrafi, însemnînd o nouă orientare, s-a ridicat în deceniul al optulea, caracterizată în primul rînd prin nevoia de a aborda nu atît un repertoriu preexistent, ci lucrări ivite din propria lor imaginație creatoare, din rîndurile acestei generații impunîndu-se Alexa Mezincescu și Ion Tugearu. Dintre lucrările primei coregrafe amintim **Poemul bizantin** de Doru Popovici, **Anotimpurile** de Antonio Vivaldi, **Simfonia în do** de Igor Stravinski și **Tristan și Izolda** de Richard Wagner, iar dintre creațiile celui din urmă — **Căciula** de Gheorghe Zamfir, **Gura lumii** pe muzica de George Enescu și **Theodor Rogalschi, Arlecchini și Mărire vouă oameni** pe muzică de Ludwig van Beethoven și **Nunta insingurată** pe colaj de muzică spaniolă. Interpreții de astăzi aparțin și ei citorva promoții. Aurora Rotaru și Ștefan Bănică, George Bodnariuc, Mihail Tugearu și Gheorghe Anghel, precum și foarte tinerii Cristina Teodorescu, Ane-Marie Vrelos, Carmen Langa, Mihai Babușca și alții dovedesc, odată în plus, că șirul talenților este fără sfîrșit.

Trupele de balet ale Operelor și Teatrelor muzicale din celelalte orașe ale țării au avut, de asemenea, o îndelungă, chiar dacă fluctuantă, activitate creatoare, în toți acești ani și un repertoriu variat, universal și național, punînd uneori în scenă premiere absolute, precum **Leon cel Tare** de Norbert Petri montat la Brașov, în 1959, **Păcală** de Viorel Dobos, montat în 1960, la Iași, sau **Dacia Felix**, montată de Francisc Valkay, la Timișoara.

Activitatea coregrafică cea mai bogată a avut-o și o are și în prezent Opera din Timișoara, poate pentru că a beneficiat, pe parcursul anilor, de aportul unor coregrafi ca Trixy Cheals, Mercedes Pavelici, Francisc Valkay, Gheorghe Ștefan; apoi Opera Română din Cluj, unde mai mult decît coregraful pasageri, s-au impus dansatorii Larisa Sorban, Eva Macsay, Vasile Căpușan, sau Opera Maghiară, unde au montat și coregrafi bucureșteni ca Oleg Danovski și din Budapesta, ca Harangoto Gyula. În schimb, Opera din Iași, unde de-a lungul anilor au pus în scenă numeroase baleturi Nicolae Iacobescu, Bela Balogh și Mihaela Atanasiu, și Teatrul Muzical din Brașov, pe scena cărui au trecut, de asemenea, mulți coregrafi, au în acest moment o

imperioasă nevoie de revitalizare. Mai modestă, activitatea Teatrelor muzicale din Galați și Constanța, la ultimul coregraf fiind de la înființare, Mirreille Savapol, au totuși importanța lor, pregătind un public nou pentru acest gen de artă. Sub conducerea lui Oleg Danovski, trupa constănțeană de la Fantasio își desfășoară bogata activitate, în egală măsură, în țară și străinătate.

UN alt gen de dans este cel al micilor formații camerale bucureștene, ale căror spectacole de balet s-au desfășurat, cu intermitențe, la Teatrul Evreesc de Stat, la Teatrul Tăndărică, la Studioul Teatrului Național și la Teatrul Mic. Decana genului, Miriam Răducanu, eleva a Raluca Ianegic, Adina Cezar, inițiatorea grupului de dans **Contemp**, și Sergiu Anghel, format în ambianța acestei mici trupe, fiecare dintre ei o personalitate creatoare aparte, se integrează toți curentelor moderne postexpresioniste, infuzate uneori cu ecouri ale mișcărilor ce însoțesc jazz-ul.

Două importante inițiative, privind mișcarea coregrafică în ansamblul ei, sînt realizarea ultimilor ani: aceea a Operei din Iași care a scos prima revistă de balet din țara noastră, redactată de Dan Brezuleanu, și aceea a Asociației oamenilor de artă din instituțiile teatrale și muzicale, prezidată de Dina Cocea, care a inițiat, începînd din 1981, primul festival național de coregrafie, desfășurat anual la Focșani.

Viața noastră coregrafică s-a desfășurat, în special în deceniile de mijloc, într-un cadru internațional, numeroase companii străine și coregrafi de valoare venind la noi în turnee, iar trupe românești și soliști balerini evoluînd pe multe scene ale Europei și Americii.

Cele două școli de coregrafie au crescut și cresc și astăzi generații de dansatori, pentru toate operele și teatrele muzicale din țară, unii ajunși primi balerini, distinși din școală sau în cursul carierei cu medalii de aur, de argint sau cu mențiuni, la concursurile internaționale de la Paris, Moscova, Varna sau Helsinki, mulți dovedind, prin valoarea lor artistică, implicit și valoarea noii școli românești de balet. Dar, în special prin lucrările originale, școala noastră de balet, în continuă formare, evoluează către o identitate proprie, singura modalitate prin care se va putea definitiv impune în peisajul coregrafic internațional.

Liana Tugearu

■ Orinduirea socialistă își propune să plămădească un om nou, cu un larg orizont de gândire și înțelegere, capabil să descifreze sensul legilor obiective ale dezvoltării sociale, să participe în cunoștință de cauză la făurirea istoriei, să-și croiască în mod liber și conștient propriul său destin. Tipul uman nou pe care vrem să-l făurim în societatea noastră trebuie să se caracterizeze prin pasiune pentru munca creatoare, printr-un înalt spirit de răspundere față de interesele generale ale colectivității, printr-o ținută morală aleasă, printr-o elevată viață spirituală.

NICOLAE CEAUȘESCU

Dezvoltarea multilaterală a conștiinței socialiste

CONȘTIINȚA este acea dimensiune esențială a umanului care-l distinge radical, ca o realitate nouă în univers, în evoluția materiei. Perfectibilitatea, autodesăvîrșirea ființei umane se realizează înainte de toate, în și prin conștiință. Conștiința este, totodată, cel mai sensibil seismograf al devenirii istorice a omului, a societății în care el trăiește.

Iată de ce este cu atât mai importantă studierea atentă a documentelor de partid, îndeosebi a operei tovarășului Nicolae Ceaușescu, în care vom găsi elementele fundamentale pentru o teorie marxist-leninistă atotcuprinzătoare, aprofundată a conștiinței socialiste. Congresul al IX-lea al partidului a inaugurat, și din acest punct de vedere, o etapă nouă tocmai datorită restabilirii și înțelegerii sensului autentic dialectic al proceselor sociale în socialism, al rolului creator al factorilor subiectivi. Încă în Raportul prezentat la acest Congres, se subliniază că „edificarea noii orinduirii este rodul muncii maselor populare, al creației conștiinței a întregului popor...” și că forța acestei orinduirii „stă în conștiința înaltelor răspunderi și îndatoriri pe care fiecare cetățean le are față de patrie, față de apărarea cuceririlor socialiste ale poporului...” Formarea și dezvoltarea noii conștiințe socialiste, revoluționare nu este un efect secundar al edificării noii societăți, nici o sarcină periferică, ci o necesitate istorică obiectivă, o permanentă și un obiectiv major, central, al activității ideologice educative. Mai mult decât atât: pentru o cultură antropocentrică, precum cea românească contemporană, pentru o „civilizație materială și spirituală superioară” (cum o definește din nou tovarășul Nicolae Ceaușescu la Congresul al XIII-lea al partidului), conștiința nu constituie un sistem referențial care-i privește doar pe educatorii de profesie — ca să spunem așa — ci o permanentă și o dimensiune necesară pentru toate formele de activitate socială.

Partidul nostru pleacă de la principiul — cum subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu — „că realizarea noii orinduirii sociale nu este posibilă fără transformarea conștiinței omului; că înfăptuirea conștiinței socialiste, realizarea unor schimbări uriașe în întreaga structură a societății nu sînt posibile fără o revoluție în gândire și în felul de a acționa al oamenilor...” Semnificația înaltă pe care o conferă partidul acestor probleme rezultă și din faptul că nu există document de partid sau manifestare partinică mai importantă, de la organizarea de bază pînă la Comitetul Central, în care să nu fie reliefate locul și rolul omului, al conștiinței sale în realizarea obiectivelor propuse. Și aceasta datorită umanismului funciar al societății noastre și acelei strategii umaniste a dezvoltării care concepe omul nu doar ca o forță de producție ci ca factorul conștient decisiv al procesului de transformare revoluționară a lumii.

NIMIC nu poate fi mai străin de dinamismul societății noastre decît a concepe conștiința socială ca un simplu reflex pasiv al existenței sociale; în realitate ea este sediul unei demiurgii creatoare fără precedent, o forță de transformare a lumii omului și a omului însuși, fiind racordată la o scară superioară de valori și fertilizată de acel spirit revoluționar al societății socialiste cu o dominantă de gândire, de atitudine, de muncă și viață.

Etosul revoluționar decurge din însăși esența unei civilizații de tip socialist, din caracterul dialectic și materialist al concepției noastre despre lume și viață. Eficacitatea productivă și măreția unei societăți se află deopotrivă în nivelul tehnic al producției materiale, în energia constructivă a oamenilor precum și în forța novatoare a conștiinței, în lupta cu inerția, în conștiința critică, revoluționară. Spiritul revoluționar nu se formează spontan, de la sine, ci este o problemă de educație și conștiință, presupune valorificarea optimă a energiilor intelectuale și sufletești ale întregului popor.

Atitudinea revoluționară, conștiința critică sînt incompatibile cu superficialitatea, toleranța față de lipsuri, cu fenomenele negative de poluare spirituală, ideologică, cu tot felul de vicii morale. Conștiința socialistă nu are nimic comun nici cu nihilismul, pongrirea realității prin hipertrofieri a unor asemenea fenomene, nici cu ignorarea sau escamotarea contradicțiilor, cu idilizarea superficială. Asemenea tendințe de unilateralizare nu fac decît să denatureze dialectica vechiului și noului, cu repercusiuni negative și în creația literar-artistică (conflicte dramatice artificiale lipsite de consistență și credibilitate, de vreme ce ignoră sau ocolesc conflictele reale ale vieții, incapacitatea de a surprinde și transfigura forța reală a noului etc.), fie prin extrapolarea eroului negativ, a factorilor destructivi, fie prin făurirea unor eroi pozitivi adesea firavi, incredibili, inconsistenți artistic, incapabili de a contracara răul, de unde necesitatea unui „deus ex machina” spre a împiedica

victoria forțelor destructive. Cu oricît spirit critic și luciditate am privi realitatea, nu poate fi negată nevoia psiho-spirituală a oamenilor de modele care să satisfacă setea lor de cunoaștere și ideal, modele de plenitudine umană fără de care nu ne putem imagina însăși istoria artei și culturii, dar care nu înseamnă poleirea idealiza-toare a realului concret.

Atitudinea revoluționară este de asemenea incompatibilă cu dezordinea și spiritul anarhic, ea presupune, dimpotrivă, disciplină, legalitate, democrația muncii și creației, într-un cuvînt — o ordine revoluționară. Tocmai de aceea, o condiție esențială a formării și dezvoltării conștiinței revoluționare, a transformării spiritului revoluționar în stil de gândire și acțiune, o constituie înălțarea rolului conducător al partidului — centrul vital al națiunii, deoarece partidul este un model de etos revoluționar, de slujire devotată a poporului, de conștiință și responsabilitate, un model de unitate și de democrație muncitorească.

În prezent, după Congresul al XIII-lea al partidului, care a descifrat și fundamentat cu pătrundere științifică și cu-tezanță revoluționară căile optime de realizare a obiectivului fundamental din Programul partidului — edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate și trecerea la societatea comunistă —, etosul revoluționar are un conținut deosebit de bogat și complex în ceea ce privește: continuitatea și amolificarea procesului revoluționar, responsabilitatea în muncă și disciplina comunistă, o înaltă pregătire tehnico-profesională și de cultură generală, o atitudine constructivă, creatoare, activă față de contradicțiile ce se ivesc în evoluția societății, un nou conținut al conștiinței naționale și patriotice, o nouă concepție despre tînăra generație etc.

PRINCIPIUL multilateralității, ca obiectiv strategic fundamental în dezvoltarea tuturor domeniilor vieții sociale — de la forțele de producție (baza tehnico-materială a societății) pînă la creația intelectuală, se manifestă, cu atât mai mult, și în sfera conștiinței, afectînd deopotrivă funcția ei reflectorie și cea constructiv-anticipativă.

Un factor de conștiință de o mare forță dinamizatoare și propulsoare este componenta sa ideologico-politică, în primul rînd afirmarea concepției materialist-dialectice și a socialismului științific care devine bază a activității politico-educative, precum și aceea formă (structură) centrală de conștiință ce polarizează întregul cîmp al conștiinței, impulsează și direcționează toate celelalte forme și stări de conștiință. „Să punem întotdeauna la baza muncii de formare a omului nou, concepția revoluționară, materialist-dialectică și istorică, despre lume și viață” — ne îndeamnă tovarășul Nicolae Ceaușescu. Pe acest fundament de pere-nitate și universalitate ideologică se structurează toate modalitățile spirituale ale conștiinței, nu neapărat într-o ierarhie axiologică, ci avînd fiecare și toate la un loc o coerență logică și o natură axiologică.

Conștiința profesională sau de specialitate ocupă primul loc în ierarhia necesității sociale și a valorizării talentelor și potențelor creative ale persoanei, deoarece ea cuprinde toate acele cunoștințe, stări de spirit, mentalități legate de contribuția specifică — îndelung pregătită și elaborată, mereu perfecționată — a fiecăruia la grandiosul efort colectiv de edificare a unei noi civilizații. Conștiința profesională are drept conținut nu numai o sinteză discursivă de cunoștințe științifice aplicative, de idei și deprinderi tehnice, dar și elemente de natură afectivă și volitivă — dragostea față de profesie, dorința și voința de perfecționare și de ridicare a ei pînă la nivelul artei (ca lucru bine făcut).

Conștiința socialistă nu se dezvoltă în chip egal la toți membrii societății, nici activitatea cultural-educativă nu se desfășoară pretutindeni cu aceeași intensitate și cu aceleași efecte. Există însă un model înaintat al unei asemenea dezvoltări care trebuie să fie stimulativ — cel al comunistului care nu se distinge de ceilalți membri ai societății doar prin faptul că posedă un carnet roșu în buzunar. Conducătorul partidului și statului ne atrage atenția că un comunist trebuie să-și ridice continuu nivelul de cunoștințe, să acționeze în orice împrejurare ca revoluționar. „Comunismul înseamnă știință, cultură, un înalt nivel de cunoaștere a legilor dezvoltării sociale și ale naturii”.

Cînd spunem că socialismul este prima orinduire din istorie construită în chip conștient, implicînd deci un țel programatic, o finalitate conștientă, avem în vedere, înainte de toate, componenta politică și cea morală a conștiinței, călăuzirea fermă a oamenilor muncii, a tinerelor generații, de înalte idealuri ale socialismului și comunismului ca o societate a dreptății, egalității și echității sociale. Însăși perfecționarea democrației socialiste prin amplificarea și in-

Sculptură de Rădulescu-Gir
(Din expoziția OMAGIU, deschisă la Sala Dalles)

stituționalizarea participării maselor la conducerea societății este și o problemă de conștiință — de conștiință politică, dar și de cunoaștere și conștiință etică, spre a înțelege mai bine, mai profund sensul dezvoltării societății și a-și asuma fiecare, un grad mai înalt de responsabilitate. Dreptatea, echitatea, egalitatea ca valori morale sînt indisolubil legate de principiul socialist al muncii și repartiției, incompatibil cu egoismul, individualismul, tendințele mic-burghize de căpătuială sau de ciștiș fără muncă. Desigur, profilul moral al omului nou nu se limitează la acele valori ce decurg din noul statut social și economic al omului muncii ci vizează acele virtuți care configurează o persoană umană multilateral structurată și în multilaterală devenire: cinste, sinceritate, modestie, corectitudine, răspundere în muncă și viață, devotament, cetezanță, patriotism și internaționalism, disciplină etc. Dimensiunea politică și morală a conștiinței socialiste este intim legată de noua calitate istorică a oamenilor muncii — proprietari ai mijloacelor de producție, producători și organizatori ai procesului de producție, — ceea ce implică necesar un nivel înalt de răspundere, de angajare directă în realizarea celor mai îndrăznețe proiecte de prefacere radicală a societății și omului.

La constituirea și dezvoltarea conștiinței socialiste participă solidar și armonios (nu fără perturbări și dezechilibruri temporare) — tot ce ne-a transmis mai viabil și peren tradiția, noile valori create pe temeiul contemporaneității socialiste, valorile științifice, filosofice, artistice și morale, tot ce a produs mai de preț geniul creator al poporului nostru. Arta, de pildă, poate contribui la formarea și dezvoltarea conștiinței socialiste în spiritul virtuților morale ale poporului nostru și al umanismului revoluționar numai în măsura în care „răspunde necesității istorice-sociale, necesității spirituale a omului” — cum preciza tovarășul Ceaușescu, arătînd totodată că valoarea operei de artă este și ea determinată de cantitatea și calitatea muncii depuse pentru crearea ei, de nivelul de cultură, cunoaștere și înțelegere a vieții, imaginație

și geniu pe care-l intruchipează. Îndco-sebi dimensiunea artistică și cea morală a conștiinței sînt intim legate de acele valori patriotice care exprimă pregnant modul de existență (de viață, de muncă, de gândire și sensibilitate) al poporului care nu și-a pierdut niciodată optimismul, încrederea în viitor, într-o lume mai dreaptă și mai umană. Conștiința patriotică, națională este ea însăși o sinteză axiologică clădită pe valorile unității și prieteniei oamenilor muncii români și de alte naționalități, pe tot ceea ce s-a integrat într-o istorie comună, în munca înfrățită, călăuzită de idealurile nobile ale socialismului și comunismului. Dragostea de patrie, de libertate și independență, spiritul de luptă pentru apărarea și întărirea cuceririlor revoluționare, atașamentul față de locul de obirșie — toate acestea conferă un sens nou conștiinței naționale în care se structurează atât specificul național ireductibil, al fiecărei comunități, cit și valori culturale, mentalități, stări de spirit ale unor popoare, etnii, naționalități ce conviețuiesc și cooperează în cadrul aceleiași patrii.

O conștiință socialistă înaintată reprezintă și un atribut esențial al noii calități umane a civilizației românești contemporane, o civilizație materială și spirituală superioară. Nu o dată a precizat tovarășul Nicolae Ceaușescu că, în chip firesc, noi sîntem preocupăți nu numai de calitatea ofe-lului, a uneltelor de muncă dar, cel puțin în egală măsură, de calitatea vieții, de calitatea omului în care sînt decantate și intruchipate cele mai de seamă progrese cognitive și valorice realizate în viața spirituală a societății noastre. O adevărată revoluție în cultură — curinzînd deopotrivă valorile tehnice, științifice, artistice, filosofice, morale — nu mai este posibilă în prezent fără o revoluție în conștiința tuturor oamenilor muncii. Este vorba, în esență, de o revoluție spirituală care angajează condiția umană în totalitatea structurilor sale — culminînd cu stările și procesele de conștiință.

Al. Tănase

Printre „istratienii” din Grecia

10 decembrie 1984, Opera din Atena: Iannis Ritsos o îmbrățișează pe Margareta Istrati

LA 30 decembrie 1927 Panait Istrati ajungea la Atena, venind de la Odesa. Ultima dată fusese în Grecia în 1912, dar acum așea ca o celebritate — „Gorki al Balcanilor” — primită cu publicitatea inevitabilă, nu anonim și clandestin cum călătorise întotdeauna în țiperețe (abia în 1916 solicitase și obținuse pentru prima dată în viața lui un pașaport). Era invitat oficial.

„Doream din tot sufletul — va scrie câteva luni mai târziu, când va publica la Paris un sir de reportaje despre această călătorie (Printre golași din Grecia, între Odesa și Pireu) — să cunosc Cefalonia, să mă duc la Faraklata, patria tatălui meu, să mă documentez asupra lui, neștiind nimic. Apoi să vizitez câteva insule din marea Egee, să mă învârt în tovarășia veselă a baragiilor, care știu să rida, să cinte, să injure și să flecărească. Dintre toate popoarele, cel român și cel grec îmi sînt cele mai apropiate. Le iubesc și le înțeleg, datorită singurului ce mi-au dat. Calitățile și defectele lor sînt și ale mele. Ori de câte ori ne întâlnim, ne simțim ca acasă. Nu mi-a fost cu puțință această desfrățare. N-a fost nimeni vinovat”.

Explicația e cunoscută: Istrati țineuse câteva discursuri incendiarie (la un spital, la o pușcărie, în sala unui teatru), determinase o mare manifestație pe străzile Atenei și provocase o remanieră guvernamentală, iar în aceste condiții viza de ședere nu-i fusese prelungită. A rămas în Grecia pînă la 28 februarie 1928, timp în care, gazduit în vila dintr-un cartier select aleniș de un prieten, a terminat de scris Ciulinii Bărganului. Nu a mai putut reveni vreodată în această țară.

Care nu l-a uitat însă și, de cîțiva ani, este tot mai interesată de „fenomenul Istrati”, într-o vertiginosă ascensiune de altfel și pe alte meridiane.

57 de ani după ultima călătorie a lui Panait Istrati în Grecia, în decembrie 1984, centenarul nașterii lui a fost sărbătorit aici la proporțiile unui eveniment cultural de însemnătate națională. Și tot ca un eveniment a fost privită participarea — ca invitați de onoare ai Ministerului Culturii și Științelor din Grecia — a unei delegații românești alcătuită din Margareta Panait Istrati, soția scriitorului, Alexandru Tașex și autorul acestor însemnări. Presa greacă a dat acestei participări o importanță cu totul specială.

DE FAPT, primul contact cu această atmosferă „fierbinte” („caldă”, cum cere clișeul, e un termen impropriu în raport cu realitatea) l-am avut în momentul sosirii, pe aeroport. Ajunși după ce trecuse binișor de miezul nopții, într-o scară de simbrătă spre duminică, nu mică ne-a fost surpriza să ne vedem întâmpinați, la scara avionului, de un grup de ziaristi și fotoreporteri ce-și declanșau de zor flash-urile, după ce așteptaseră cu stoicism profesional venirea — întârziată — a avionului. O clipă am și crezut că sîntem confundați; dar nu! „Vedetă” e, firește, Margareta Istrati — și va fi și în zilele următoare, cu toate că prețul notorietății e greu de suportat: jurnaliștii ne-au mincat, la propriu, câteva zile bune din șederea la Atena, venind în flux neîntrerupt la hotelul unde stăteam și pe care, din pricina lor, nu-l puteam părăsi decît fie în zori, fie seara tîrziu, toate celelalte ore fiindu-ne reținute după o listă pe care se înscriseră din timp și ne-o dăduseră încă de la aeroport.

Aceeași atmosferă și la Opera din Atena: o sală plină, vibrantă, care vreme de aproape cinci ore a ascultat vor-

bindu-se despre Istrati și a urmărit un spectacol de gală dat de Asociația „Evgheros — Panait Istrati”. Întîmpinați în hol de Melina Mercouri, ministrul culturii și al științelor, de un mare grup de scriitori, oameni de cultură și alți intelectuali greci (moment memorabil: Iannis Ritsos îmbrățișind-o afectuos pe Doamna Istrati), mergem împreună pe scenă. Vorbește, mai întîi, Melina Mercouri, insistînd asupra „sărăciei și singurătății” pe care Panait Istrati le-a cunoscut atît de bine și scoțînd în evidență mesajul umanist al operei lui. Invitată să ia cuvîntul, Margareta Istrati, cu modestia sa cuceritoare, amintește de titlul cărții lui Anatole de Monzie (Veuxes abasives) și spune că, fiind fericită să vadă cum este omagiat Panait Istrati în Grecia, nu vrea să „abuzeze”: publicul o aplaudă în delir.

Iannis Ritsos vorbește despre modul în care l-a văzut pe Istrati în 1928, cunoscutul poet, foarte tînăr militant comunist pe atunci, aflîndu-se printre cei care l-au auzit vorbind la închisoarea „Singros”. Istrati, mai spune Ritsos, a reușit și să schimbe moda printre tinerii intelectuali greci de stînga, ținuta lui lejeră aproape sportivă (cămașă strînsă pe corp, fără cravată, descheiat la gît, șapcă în loc de pălărie) fiind instantaneu preluată de tinerii intelectuali nonconformiști.

Poarte reprezentative pentru modul în care este privit și înțeles azi Panait Istrati în Grecia sînt cuvintele rostite de omul de cultură și publicistul Mihail Raptis: „Sînt încîntat că Grecia oficială și neoficială își amintește de Panait Istrati și îl sărbătorește, pentru că de el ne unesc locuri, gânduri și sentimente. Astfel, Grecia eternă, cea a lui Ulise, se arată cu adevărat mîndră de el. De el, de cel care a înfățișat epic demersul etern al spiritului odisic în căutarea absolutului vieții. Panait Istrati a căutat, cu mijloace specifice marelui său talent, acest absolut. Scriind, descriind viața umililor și a persecutaților din România, Balcani, Mediterana, cărora le

dorea o viață demnă, liberă, independentă. El însuși, în opera sa multifonă, ca și în existența sa cotidiană, a oferit exemplul extraordinar al unui spirit liber și independent, atașat numai adevărului, forța cea mai importantă și cea mai revoluționară a progresului omenirii. Artă lui Istrati este directă, atît cît e posibil, fără ornamente literare inutile, „fără fard”. Respiră o cunoaștere profundă a realului și o totală sinceritate. Din acest punct de vedere, el atinge acea condiție pe care Hemingway o considera proprie marelui talent: o conștiință absolută a rolului său, a importanței sale, care exclude orice trîșerie. În viața sa, Panait Istrati s-a străduit de asemenea să nu trișeze cu nimeni și cu nimic, să aibă o conduită care corespundea sufletului său moral cel mai profund, să spună totdeauna deschis ceea ce el considera adevăr. Panait Istrati este un monument care ne amintește epopeea povestitorului și deopotrivă nevoia de demnitate a existenței umane”.

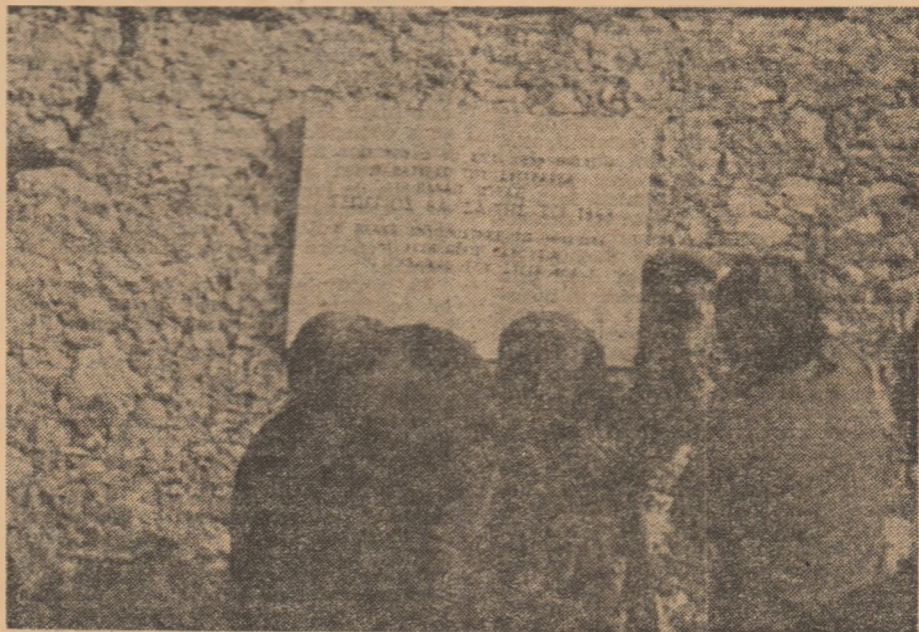
LOCURI „istratiene” am căutat în scurtele pauze dintre activitățile așezîndu-mă oficial; nici nu se putea altfel, ar fi însemnat să trădăm spiritul vieții și al scrisului său, ostil protocolului și convențiilor. Dacă singura povestire a lui Panait Istrati a cărei acțiune se petrece la Atena se intitulează, — firește! — Nemurire, eroii săi sînt însă un escroc peruvian, Domenico, „artist” în profesia de hoț de buzunare, și un obsedat de glorie ce știe o mulțime de lucruri despre antichitatea greacă și vrea, în ciuda unui fizic ingrat și a vîrstel, să devină campion de box spre a ajunge celebru: otrava subtilă a sacrelor locuri mitologice insinuată în ființa unor bieți oameni. Nu scrie Istrati, într-o altă povestire „din Grecia”, că „din cite dureri sînt pe pămînt, nicăieri tragicul nu e mai crîncen decît acolo unde caraghiosul se amestecă”?! Urcînd spre Acropole dinspre Nord, prin cartierul Plaka (un fel de Montmartre ateniian), am căutat zadarnic să găsim „Locanda Acropolis” menționată în povestirea Pescuitorul de bureți. N-am reușit. În schimb, pe Acropole, ciudată asociere: mi-aduc aminte de cuvintele unuia din marii tîrtori ai secolului nostru, „Ich will keine intellektuelle Erziehung”. De ce nu voia sîntului paranoic nici un fel de educație intelectuală pentru tîneretul din țara al cărei Führer ajunsese și pe care avea să-l tirască în abatoarele războiului? De ce ura el intelectualii și cultura? Partehonoul nu răspunde. Apoi, în piața Omonia, unde s-a demonstrat datorită lui Istrati, în 1928: e o pace gălăgioasă, toată lumea se pregătește de sărbători. Deslușim, din strigătele numeroșilor vinzători și negustori ambulanti, aceste cuvinte vag cunoscute: „Protocronia!” „Protocronia!” O mișcare culturală de masă...?! Nicidcum: în grecește, Protocronia înseamnă prima zi a anului, Anul Nou. Să trecem. Spitalul „Sotiria” există și azi, numai că, prin extinderea orasului, acum a fost integrat într-un cartier nou al Atenei, nu mai este undeva în afară, ca pe vremea cînd și-a ținut Istrati acolo fulminanta cuvîntare. Există și teatrul „Alhambra” — și de ce n-ar exista?! Cartierul Plaka, de care aminteam, seamănă cu zona bucareșteană Dudești, Văcărești, Sf. Vineri, Moșilor, Traian, și e conservat tocmai pentru pitorescul vetustei sale, cum s-a procedat și cu Skadarlija din Belgrad. Și, transferînd un vers al lui Elytis, n-ar fi un coșmar să vezi blocurile urcînd pe Acropole?!

Un alt moment important al sărbătoririi lui Panait Istrati în Grecia s-a desfășurat în insula Kefalonia, acolo unde s-a născut Gheorghios Valsamis, tatăl

scriitorului. Era fiul unui Spiridonos, țărăn, ai cărui descendenți în linie directă trăiesc și azi în Grecia, un strănepot, Temistoclis, patron de cinematograf în Atena, fiind de altfel prezent. Urmînd o tradiție a locului încă vie și în zilele noastre, Gheorghios Valsamis plecase în lume, nu se știe anume la ce vîrstă, pentru a-și căuta norocul și a face avere. Kefaloniții sînt oameni luți, întreprinzători, pricepuți la afaceri (întîia bancă din Grecia, Banca Ioniană, ar fi fost înființată de ei), imaginațivi și foarte sentimentali totuși, însuflețiți de un patriotism local atît de aprins încît îi diferentiază chiar printre ceilalți greci. Fiindcă insula, cea mai mare dintre cele existente în Marea Ionică, este săracă în resurse, ei își părăsesc fără multe ezitări meleagurile natale, numărul celor rămași acasă ori reveniți după mai lungi sau mai scurte peregrinări fiind simțitor mai mic decît al celor plecați și stabiliți aiurea. Mirajul etern al „linii de aur”? Călătoria, plecarea în lume reprezintă o dimensiune fundamentală și o realitate cotidiană în viața locuitorilor insulei, de altfel Ithaca e la doi pași de Kefalonia, despărțită numai de un strîmt canal... Răspîndiți pretutindeni, în Grecia continentală, în Balcani, în Europa de vest, în America, în Australia, kefaloniții nu sînt însă și risipiți. Oriunde s-ar afla, ei se adună în comunități solidare ce perpetuează, chiar de-a lungul mai multor generații, amintirea și nostalgia Kefaloniei lor mult-iubite. Muzica, dansurile, costumele populare și arhitectura din Kefalonia au un pronunțat specific, din formula cărui nu lipsesc răsfrîngerile unei istorii în multe privințe diferite de a celorlalte ținuturi grecești. Spre deosebire de Grecia continentală, de Peloponez și de insulele din Marea Egee, Kefalonia nu a stat sub ocupație otomană. Cucerită în zorii mileniului nostru de franci și de cruciați, a intrat apoi, la începutul secolului al XIII-lea (1215), sub suzeranitatea venețiană, aceasta menținîndu-se pînă la 1797, eînd Serenissima Republică s-a prăbușit datorită lui Napoleon, care a cedat-o Austriei prin tratatul de la Campoformio. Ocupată pentru cîțiva ani de francezi, făcînd apoi parte din efemera Republică a celor șapte insule (insulele ionice), a intrat apoi sub stăpînire britanică, pentru aproape o jumătate de secol (1815—1864). Lipsită și de prestigiul și de vestigiile unei antichități glorioase, Kefalonia a rămas în afara circuitelor moderne ale turismului industrializat, păstrîndu-și nealterată rusticitatea și patriarhalismul. S-a păstrat și casa în care s-a născut Gheorghios Valsamis: este un fel de lungă magazie, cu ziduri groase de piatră albă și poroasă, sfîșiate de crăpături absurde și cu ferestrele astupate cu scinduri bătute crucis. Dar pustii sînt și mai toate locuințele din jur: în 1953 s-a produs în Kefalonia un cutremur catastrofal, care a devastat insula; unele așezări au fost reconstruite pe vechea lor vatră, altele însă și-au lăsat ruinele în plasa Domnului și au fost refăcute în perimetre învecinate: așa s-a întîmplat și la Faraklata. Satul, așezat altădată pe coasta unui munte, s-a tras acum mai în vale, parcă la adăpost, vechile clădiri, rămase goale, semănînd cu un ciudat muzeu. Cu ferestrele ei oarbe, casa în care a văzut lumina zilei tatăl lui Panait Istrati privește spre mare ca un bătrîn amărît de mulțimea anilor: chiar în dreptul ei, un golf lung și îngust taie adînc insula, calea de apă, neverosimil de albastră între munții mereu inverziți printre care se strecoară, deschizîndu-se ca o cheamă irezistibilă spre depărtările orizontului marin. Cum să nu pleci, cum să nu revii?! Nici casele din satul nou nu sînt locuite toate: kefaloniții pleacă și astăzi în lume, în căutarea norocului...

Sărbătorirea centenarului Istrati a fost un eveniment memorabil pentru Kefalonia. La Faraklata, unde s-au dezvelit două plăci memoriale, una la casa în care s-a născut Gheorghios Valsamis și alta la centrul cultural al comunei, care a primit numele „Panait Istrati” (nume atribuit, de asemenea, unei străzi și bibliotecii comunale), am fost întâmpinați de sute de oameni, unii veniți și din satele învecinate, fiecare grup avînd în frunte primarul, preotul și directorul școlii din localitatea respectivă. Seara, la Argostoli, capitala insulei, alte cîteva sute, de persoane au fost prezente la o conferință despre Panait Istrati, patriotismul kefalonit revelîndu-ni-se în noi forme. Foarte mîndri de ascendența locală a marelui scriitor român, kefaloniții fac din el obiectul unui veritabil cult cultural și expresia cea mai înaltă a acestor sentimente este însăși Asociația „Evgheros-Panait Istrati”. Alcătuită din kefaloniți care s-au stabilit la Atena, avînd un președinte activ și energic, Panatotis Likudis, aflată în plină expansiune (o filială a Asociației s-a înființat și în insula Salamina), aureolată acum, și de organizarea practică a manifestărilor omagiale, însărcinată oficială primită de la Ministerul Culturii și Științelor, această Asociație va deveni, cu certitudine, o forță considerabilă în procesul de re-lansare în Grecia a literaturii lui Panait Istrati și, este de sperat, o nouă punte între culturile popoarelor grec și român.

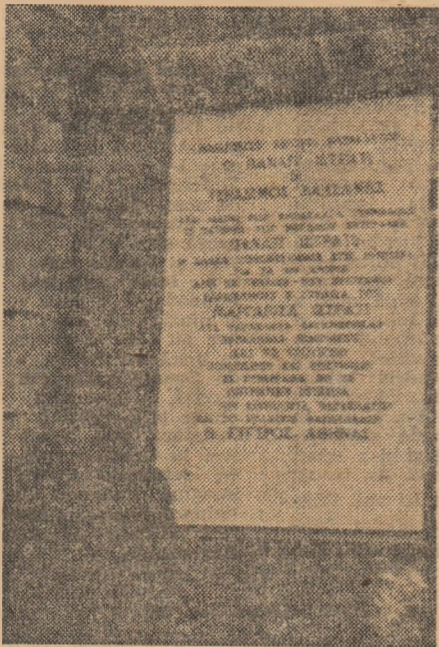
Mircea Iorgulescu

Faraklata, Kefalonia, 16 dec. 1984. Placa memorială de pe casa în care s-a născut Gheorghios Valsamis (aspect de la dezvelire)

Răsfoind presa elenă

Cinstindu-l pe Panait Istrati

Faraklata, Kefalonia, 16 dec. 1984. Dezvelirea plăcii memoriale de la Centrul cultural al localității ce poartă numele „Panait Istrati”

PENTRU presa elenă, sărbătorirea centenarului nașterii lui Panait Istrati a fost ocazia de zile mari, pentru a reaminti cititorilor — și mai ales generațiilor tinere, — un scriitor și o operă, pusă în slujba Frumosului și a Adevărului, a dragostei neabătute pentru om, înțeles ca o ființă liberă, dușman neîmpăcat al egoismului și al nedreptății sociale.

„Un scriitor aproape necunoscut, — se sublinia în revista „Tahidromos”, — se reîntoarce astăzi printre noi. În Franța, i se cinstește memoria, i se reeditează opera, se organizează colocvii internaționale universitare, expoziții documentare cu fotografii și manuscrise, se scriu studii valoroase despre om și operă, reparându-se nedreptăți din trecut”.

În ziarul „Eleftherotipia”, articolul „A luptat pentru toți și toți l-au părăsit”, începe astfel: „Panait Istrati a luptat pe toate fronturile pentru o omenire mai dreaptă și mai bună. În secolul nostru — spune el — cuvântul dragoste înseamnă revoltă împotriva nedreptății. „Eu nu scriu pentru a alunga insomnia cititorului sau a-i ușura digestia. Crezul meu este lupta pe toate fronturile confruntării sociale”. Aceste cuvinte exprima clar ceea ce este definitoriu pentru remarcabilul om și scriitor care a fost Panait Istrati, fiul negustorului Ghiorgios Valsanis din Kefalonia”.

În alt ziar, „To Vima”, se menționează că Panait Istrati este „considerat azi drept unul dintre cei mai mari scriitori ai secolului nostru, literatură americanului Jack Kerouak reamintindu-ni-l”. Același ziar a publicat fragmente din dramatica confesiune „Ultime cuvinte”, ilustrând cultul Prieteniei în viața scriitorului nostru, sentimentele care i-au guvernât viața.

„To Vima” face, cu acest prilej, o incursiune în trecut, punându-și întrebarea: „Cum a sprijinit presa și statul grec, în 1928, pe Panait Istrati care a fost gonit din țara noastră?”. Răspunsul îl dă un articol din revista literară „Tahidromos” care reconstituie „prezența” lui Panait Istrati, în Grecia tumultuoasă zile din ianuarie 1928:

„La 11 ianuarie 1928, Dimitrie Glinos, președintele Asociației cadrelor didactice, organizează la „Teatrul Alhambra”, întâlnirea lui Panait Istrati cu publicul atenian...”

Panait Istrati apare în sală și-l impresionează pe toți. Nikos Kazantzakis îl prezintă publicului, format din intelectuali, oameni de știință, studenți și muncitori. Istrati a vorbit despre realitățile socialismului în Uniunea Sovietică. Cuvântarea sa, rostită în franțuzește, a fost tradusă de Pandelis Prevelakis. Publicul a fost atât de entuziasmat, încât după conferință, a demonstrat în stradă pentru revoluția proletară, cîntînd „Internationale”.

Poliția a intervenit și a împrăștiat mulțimea demonstrațiilor din Piața Omonia. Această conferință, vizita la închisoarea „Singros”, unde s-a solidarizat cu deținuții comuniști și conferința de presă, organizată după vizita la spitalul t.b.c. „Sotiria”, unde a denunțat condițiile mizerie de acolo, au avut ca rezultat expulzarea lui Istrati din Grecia”.

Ziarul „Ethos”: „Panait Istrati era român, după mamă și kefalonit, după tată. El, însă, aparține întregii omeniri. Nikos Kazantzakis îl socotea «o flacără», a cărei misiune era «să ardă»...”. Dar nu numai acest ziar îl apropie pe Nikos de-al său nedespărțit Panaitaki... „Numele lui Panait Istrati — se afirmă într-un articol din „Tahidromos”, — este legat de cel al

lui Nikos Kazantzakis. S-au cunoscut, la Moscova, în 1927, invitați la a zecea aniversare a Revoluției din Octombrie. Și s-au împrietenit. Amândoi căutau adevărata prietenie, comuniunea de năzuință. Nikos a fost profund impresionat de opera și temperamentul lui Panait Istrati... El trăiește în unele pagini ale scriitorului grec, personajul Zorba nefiind departe de Istrati cel real, felul său de-a fi aflându-se întru totul în ceea ce a întrupat Kazantzakis în eroul său Zorba”.

Această revistă, prezentînd în continuare opera istratiană și pe autorul ei, conchide: „Istrati își transpune, cu multă artă, în opera sa, însăși propria experiență a vieții sale. Cea mai importantă dintre operele sale, Ciulinii Bărașanului, este o carte dedicată celor «11.000 de țărani asasiinați de guvernul român în primăvara lui 1907». Alte scrieri ale sale sînt: Chira Chiralina, Moș Anghel, Pescuitorul de bureți, Tața Minca, Nerașula, Codin, care au fost traduse și publicate în Grecia de editura «Kaktos». Opera lui Panait Istrati poate fi considerată o frescă a epocii.

Cu toate că cea mai mare parte a acestor opere se referă la pămîntul românesc, ceea ce o caracterizează este lumea celor simpli în lupta pentru dreptate socială. Trebuie adăugat că Istrati n-a fost un revoluționar, ci un om revoltat, care nu s-a încadrat niciodată în vreo disciplină politică sau altfel. Opera lui a fost interzisă mulți ani, iar intelectualii francezi aproape că-l uitaseră. De citiva timp, însă, el a redevenit contemporanul nostru, opera lui fiind repărită în Franța, România și numeroase alte țări din lume. Este un fapt care, probabil și pe el, cu spiritul său neconformist, l-ar fi amuzat”....

Presa greacă, în unanimitate, s-a făcut ecoul manifestărilor în cîntec centenarului Panait Istrati, inițiate de Ministerul grec al Culturii și Științelor. Astfel, s-au publicat reportaje cuprinzătoare despre sedința festivă, din marea sală a Operei din Atena, dîndu-se extrase din cuvîntările rostite de Melina Mercouri, ministrul Culturii, și de poetul Iannis Ritsos.

SUB titlul Melina despre Istrati, se reproduc următoarele: „Cu o biată adevărată de absolvire a patru clase primare, Panait Istrati a pornit pe drumurile pămîntului, în descifrarea vieții, în căutarea Prieteniei. A gustat din plin sărăcia și singurătatea. La picioarele Piramidelor, printre coloanele răsturnate de pe Acropole, la Memphis unde sînt ascunse atîtea secrete, pe ruinele templelor lui Bachus și Dionisos, pe fotoliile de marmură care evocă o epocă de mult apusă, Istrati a lăsat picături de singe din carnea sa și resturi de demnitate.

A scris în limba franceză cărți zguduitoare, ce l-au făcut pe Romain Rolland să-l denumească un «Gorki al Balcanilor». Viața lui a întrupat dragostea pentru Frumos, pentru libertate, pentru omul desfigurat de o societate nedreaptă. «Îți urez — spunea Istrati, — să-ți pierzi libertatea măcar pentru o clipă, pentru că numai atunci te vei putea cunoaște pe tine însuși. Cel ce nu și-a pierdut libertatea niciodată, acela nu-și poate da seama de cerbicia sufletului său, de slăbiciunile sale».

Iar ziarul „Tea Nea” adaugă: „Și Iannis Ritsos și-a reamintit ascară de Panait Istrati, de prima lor întâlnire la închisoarea «Singros», unde se afla bolnav și internat pentru ideile progresiste. «Ce impresie ne-a făcut sosirea acestui scriitor?», se întrebă poetul. Și tot el își dă răspunsul: «Îl consideram ca un prototip de om și scriitor. Îl denumeam «un Gorki al Balcanilor» sau un al doilea Knut Hamsun». În încheierea evocării sale, Ritsos a citit versuri despre România, din cartea sa «Arhitectura copacilor», tradusă și în românește”.

O altă „seventă” pasionantă a acestui „omagiul al Eladei eterne”, adus scriitorului nostru, a fost „asaltul” zărilor atenieni, întrecîndu-se, care mai de care, în a obține interviuri cu membrii delegației române. Figură centrală a fost, cum era și de așteptat, Margareta Istrati, soția scriitorului. Toate zărele, fără excepție, i-au luat și publicat interviuri care evocă amintiri despre viața petrecută împreună, impresii despre om și scriitor, personalități cunoscute în România și în străinătate, ultimele zile de viață ale lui Panait în acea primăvară zgribulită a lui 1935... De asemenea, întrebări și răspunsuri despre lungă noapte de după 1935, pînă cînd în vremea noastră soarele adevărului a început să strălucească și pe ulya lui Panait Istrati.

În paralel, Mircea Iorgulescu și subsemnatul am fost implicați în aceste interviuri, limpezind — pe măsura puterilor, — interpretări greșite sau intenționat diminuatelor despre această operă și autorul ei, eforturile făcute și înțelegerea arătată la noi, pentru ca opera lui Panait Istrati să fie restituită patrimoniului literaturii române, în întregime și așa cum a trădit-o el în limba maternă. Astfel, generațiile de azi și cele viitoare să se poată bucura de comoara de simțire a unui mare înaintaș, a cărui operă — cum prea bine spunea Camil Petrescu, — este „sortită multor veacuri”.

Alexandru Talex

Roberto Gagno

(Italia)

■ NĂSCUT în 1939 la Foligno, Roberto Gagno locuiește actualmente la Siena unde desfășoară o bogată activitate culturală, fiind de asemenea delegat provincial al Sindicatului Național al Scriitorilor.

În afara colaborărilor la diverse publicații din Peninsula, a fost — pînă în 1976 — redactor al revistei „Salvo imprevisi” iar, începînd din 1978 — alături de alți intelectuali din așa-numita „generație a cincea” — a pus bazele „Centrului de Inițiativă Culturală Messapo” care-și propune să ofere o perspectivă cit mai exactă asupra „adevărurilor direcții de dezvoltare” ale poeziei, prozei și criticii italiene contemporane.

Ca poet s-a făcut cunoscut cu prilejul participărilor la diferite concursuri literare (printre altele a fost finalist al Premiului „Viareggio” — 1974) și prin grupajele de versuri incluse în antologii (de ex. antologiile: „Le proporzioni poetiche” — Milano, 1976; „Squero” — Milano, 1980; „Poesie d'amore del 900 italiano” — Foggia, 1981). Dintre volumele publicate pînă în prezent amintim: Cristo del Vietnam (Todariana, 1973), America mia nausea (Cultura, 1975), La porta degli archivi (Umbria, 1979), Sfaldamenti plurimi (Quaderni di Messapo, 1980), Parafrasi del bianco (idem, 1982). În 1977 i-a fost vernisată la Siena expoziția „Poezia semnelor”.

Comentarii pe marginea creației poetice a lui R.G. au fost făcute de autori de prestigiu cum sînt Giorgio Barberi Squarotti, Gio Ferri, Franco Maneschalchi, Giuseppe Zagario, Franco Fortini, Piero Santi, Gino Gerola, Carlo Felice Colucci, Achille Serrao sau Mario Luzi. În prefața la volumul „Parafrasi del bianco”, Mario Luzi notează:

„Nu e ușor s-o scoți la capăt cu poezia lui Roberto Gagno și nu poți ca o dată ce-ai pus ochii pe una din paginile sale să te prefaci a fi citit o nevinovată litanie din categoria experimentelor contemporane și să treci mai departe. Înainte de toate, textul are grijă ca, prin structura-i singulară, să prindă cititorul în mreje: se poate să nu fie ușor să pătrunzi înăuntru, dar și mai greu este să ieși de acolo. Și-apoi labirintul sistem nu te silește la o plimbare aseptică prin viscerele — astăzi mult vizitate — ale limbajului, ci te obligă să treci și să revii în teritoriile limitrofe unui punct fierbinte, unui anume tărîm demonic înfișat între revoltă și rugă. Ca și cum ai spune că în obsedantele și deseale alcătuirii de materie verbală și ritmică ale lui Gagno se poartă cu o sinuoasă îndrăgire bătaia salvării și a cunoașterii.”

M.B.

ITINERARE

Un trunchi de măsline — marea — o densă amorfie

de culori
și noi ca suspendați
deasupra unui zid scund cu terasă —
îți amintești? —
în frageda umbră a serii.

Ți-am urmărit imaginea — înapoi
însemnele sosirii
printr-o țesătură de străzi și neliști.

La Positano — ți-amintești? —
un colț scufundat într-un pumn
de lumini — albul și roșul
caselor —

și noi ca fermecați
în respirația cu tainice escale.

Întoarcerea pe-un limpede liman a fost
ca o-nelungă suferință pentru noi
am început din nou să ne atingem
nu știm

totuși s-a scurs
de-a lungul rădăcinilor pînă la aceste
cuvinte sfîșiate de dragoste.
Nici știm cit din noi rămăsese încă
de noi departe
pe rați lichefiate
de țipete — acum — mireasma-ți
explodată freamătul
în aventura timpului.

Te recunosc în locurile-acelea

nedesăvîrșite
la Positano — ți amintești? —
deslușindu-mi mereu un trecut
în leagănele ochilor.

IX

Pe piept să-ți lunece-un chenar
înzăpezit de munți
iar vîntul să alunge — ca din hățisuri —
pași adînci

toamna e-acum

numai un gînd în care multe locuri
se confundă:

de ce să cauți
înapoi imaginea — chiar dacă ea
există —

a noastră?

Această nemișcare se topește
într-o albă întindere de apă
cu maluri difalane
amintirea
este un scrișit de care pe drumul de
acasă

te întilneam — erai tu oare? —
un fior ne deschidea aproape
și-nchipuiam șiruri de încăperi
pe care mai că le-atingeam.
Continui să trăiesc astfel
și neschimbat e sentimentul munților
în dimineață.

O LUME DE GÎNDURI

și mi se surpă o lume de gînduri
vegetale
schelet de frunză
flaut stratificat
de gușter — sau privighetoare —
clarviziune
pămîntesc-fluidă a miezului
flux
lecuit de vates — templul —
amfora se prăvale
de pe marginile lichenului

și un cosmic declin de metale răsună
și-aud domesticii vulcanii
pînă-n inima vidrei — e-aici un domn
distins care explică
alte lucruri — profanare
copilărească —
mie-mi rămîne
un foc mic de aprins
în orbitele negre
ale mamei
și-o nesfîrșită așteptare

În românește de
Mihai Banciu

Un viu interes pentru literatura română

● În contextul amplificării bunelor relații între R. P. Chineză și R. S. Română, schimbările culturale dintre cele două țări cunosc și ele un curs ascendent. În ultima perioadă, au fost traduse de ambele părți lucrări de mare valoare cum sînt Miezul nopții de Mao Tun, Patru generații sub același acoperiș de Lao She în limba română și, respectiv, Momente și schițe de I.L. Caragiale, Toate pinzele sus de Radu Tudoran în limba chineză și altele. În ciuda unei distanțe colosale, întâlnirile dintre scriitorii chinezi și români devin tot mai frecvente. O mărturie elocventă stă în acest sens și revista chineză „Literatura universală”, o publicație literară care apare o dată la două luni, însăși denumirea revistei sugerînd menirea ei de a aduce la cunoștința cititorilor chinezi valorile spirituale din întreaga lume. Așadar, în numărul 3 din anul trecut al revistei au fost consacrate pagini numeroase prezentării unor oameni de litere din proza și lirica românească. Sub titlul sintetic „Poezia lui Nichita Stănescu și concepția lui despre poezie”, s-au publicat șapte poezii ale autorului, printre care: „O călărire în zori — lui Eminescu tinăr”; „Partea a 8-a din „A 11-a elegie, intrare-n muncile de primăvară” precum și trei eseuri ale lui: „Nevoia de artă”, „Cuvintele și necuvintele în poezie” și „Rolul li-

teraturii”. Suita de lucrări ale poetului este însoțită de o scurtă caracterizare și de unele date biografice ale poetului seminate de Lu Xiang, care este și autorul traducerii chineze a lucrărilor sus-menționate. Reporterul literar Cheng Kexiung, corespondent al ziarului „Wenhui bao” din Shanghai la Beijing, a publicat în același număr interviul pe care D. R. Popescu a avut amabilitatea să i-l acorde, înainte de încheierea vizitei sale în China, ca oaspete al președintelui Uniunii Scriitorilor Chinezi, Ba Jin. Textul introductiv ca și interviul propriu-zis au darul să contureze o imagine generală asupra acestui prestigios scriitor român, trezînd în cititorii chinezi interesul de a-l citi și de a-l cunoaște cit mai mult. Nici rubrica „Ultimele noutăți în viața culturală și artistică din lume” nu omite prezența României. E vorba de apariția „Dicționarului literaturii chineze clasice și moderne”, semnat de Ileana Hoge Velișcu.

O scurtă privire retrospectivă asupra celor realizate ne permite să afirmăm cu toată convingerea că noul an va fi încununat cu roade și mai bogate în intensificarea legăturilor culturale dintre cele două țări ale noastre.

Yang Xueyi

Petru cel Mare

● Inspirat de viața tatului rus Petru cel Mare, serialul TV realizat de NBC în colaborare cu cinematografia sovietică se bucură de prezența, în rolul titular, a actorului Maximilian Schell. Alături de el, în rolul Sofiei, sora țarului, actrița Vanessa Redgrave. Fil-

mările se desfășoară în localitatea Suzdal, la 230 km de Moscova. În distribuție mai figurează: Omar Sharif, Laurence Olivier, Lilli Palmer, Hanna Schygulla. Regia: Marvin Chomsky. În imagine: Vanessa Redgrave și Maximilian Schell.

„Jurnalul expresionismului”

● Expresionismul a avut, desigur, mulți comentatori și talmăcitori, cu atât mai mult cu cât acest curent s-a manifestat în absolut toate domeniile de creație. Acum, Wolf-Dieter Dube, directorul general al lui Staatliche Museen Preussischer Kulturbesitz din Berlin occidental, un profund cunosător al curentului, atât de bogat și variat în manifestările lui, ne dă un **Jurnal al expresionismului** (editura Skira), în care textele și imaginile se împletesc într-un continuu dialog între artă și viață. Pictorii reușiți în gruparea „Die Brücke” (1905), cei strinși în „Der blaue Reiter” (1911-1912), Kandinsky, Klee, Koko-

schka, Franz Marc, Emil Nolde, Egon Schiele, toți acești pictori pe care ni-i prezintă autorul albumului reprezintă marile reacții pe care, între 1905 și 1925 le-a suscitat expresionismul în Germania, operele lor prin frumusețea deosebită și profunzimea spiritului cerindu-se mereu descoperite. Este tocmai ceea ce face Wolf-Dieter Dube, scoțind în evidență faptul că expresionismul a îmbogățit arta plastică mondială cu noi mijloace de exprimare, acest curent stăruind încă și azi, putând fi întâlnit printre artiștii tineri din Germania occidentală, America Latină etc.

„In memoriam Erich Köhler”

● Reputat romanist, excelent cunosător al literaturii medievale occidentale, interesat în cultura țării noastre pe care a vizitat-o în mai multe rânduri, profesorul de la Freiburg i. Br., Erich Köhler s-a stins mai înainte ca prietenii și colaboratorii să-i ofere un volum omagial la împlinirea vârstei de 65 de ani. Prin grija profesorului Henning Kraus, „Romanistische Zeitschrift für Literaturgeschichte” a dedicat cele patru numere ale anului 8 de apariție (1984) distinsului specialist german. Volumul de 630 de pagini, intitulat **In memoriam Erich Köhler**, cuprinde contribuții din diverse țări, referitoare la epoci și literaturi diferite, printre care și studiul lui Alexandru Duțu: **L'Imagination, l'imaginaires et les relations littéraires**.

Faulkner inedit

● Un volum consacrat generalului De Gaulle, editat în Statele Unite, cuprinde, pe lângă multe alte scrieri, un scenariu al lui William Faulkner scris în 1942 și publicat integral pentru prima oară. Filmul despre generalul De Gaulle, care nu a fost realizat niciodată, fusese comandat de președintele Franklin Roosevelt cu intenția de a înfățișa publicului american personalitatea și activitatea unuia din conducătorii mișcării de rezistență franceză, devenit ulterior celebru ca om de stat.

Lollobrigida — debut teatral

● După ce a prezentat în Italia ultimul său album fotografic intitulat **Secretul trandafirilor**, Gina Lollobrigida (în imagine) a plecat în Statele Unite unde a început repetițiile cu piesa lui Tennessee Williams **Trandafirul tatat**. Spectacolul este programat mai întâi la Boston, apoi pe Broadway.

Un congres al poezilor

● Congresul mondial al poezilor (ediția a VII-a), desfășurat pentru prima oară în Africa, la Marrakech (Maroc), sub președinția marelui poet senegalez Léopold Sédar Senghor, a întrunit minutor al versului din 40 de țări. Reuniunea a prilejuit un rodnic schimb de opinii cu privire la rolul poeziei ca mijloc de comunicare între popoare, ca voce a rațiunii și afectivității în zbuciumata lume contemporană. Urmatorel congres mondial al poezilor va avea loc la Atena.

O nouă ecranizare după Moravia

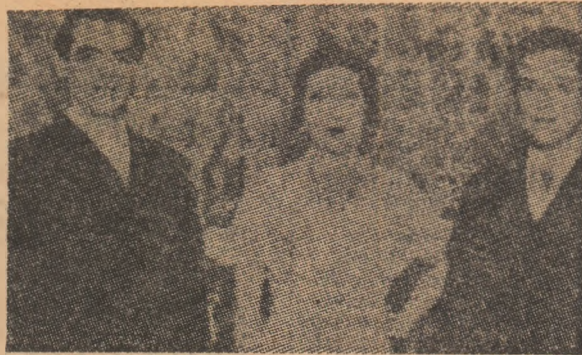
● S-a dat ultimul tur de manivelă la filmul **L'attenzione** — ecranizare a romanului cu același nume al scriitorului Alberto Moravia. Filmul urmează să fie difuzat în luna februarie. Interpretatele principale: Stefania și Amanda Sandrelli. Regia și montajul sunt semnate de Giovanni, fiul scriitorului Mario Soldati.

Memoriile unei sufragerii

● Piesa lui A.R. Gurney **Sufrageria**, adaptată de Barillet și Gredy, montată de Jacques Bachelier la Bouffes Parisiens, constituie unul din succesele stagiunii. Interpretată de șapte tineri actori, **Sufrageria** dezvăluie cu ironie, cu umor, comportamentul și moravurile unor generații care s-au perindat, au mincat în aceeași încăpădere. Conversațiile, disputele, risetele, strigătele, plinsetele, în sfârșit viața burgheziei americane sunt descrise folosind un procedeu ingenios în aceste „memorii” originale.

Jan Peerce

● A încetat din viață, la vârsta de 80 de ani, tenorul american Jan Peerce, unul din cîntăreții preferați ai lui Arturo Toscanini. Și-a început cariera de solist la Radio City Music Hall din New York. A fost recomandat lui Arturo Toscanini, care a fondat Orchestra N.B.C. și căuta un tenor pentru Simfonia a IX-a de Beethoven. Acesta l-a angajat și l-a folosit ulterior ca interpret al unor opere de Puccini, Verdi și Donizetti. În 1941, Jan Peerce a trecut la Metropolitan Opera din New York, unde s-a concentrat asupra repertoriului italian.

Rafael Alberti — amintiri

● Într-unul din capitolele volumului de amintiri, Rafael Alberti povestește: „Între anii 1925—1930, Federico Garcia Lorca mă invita cu regularitate să petrecem vacanța împreună, la locuința lui din Huerta de San Vicente, să lucrăm și să ne amuzăm. Îi promiteam în fiecare vară, dar amnam mereu, pînă cînd a venit acel 18 iulie 1936 și a izbucnit războiul civil. Alarmat și speriat, intuind că la Madrid situația era gravă, Federico a luat trenul și a plecat la Granada, unde spre finele lui august și-a găsit tragicul sfîrșit. Am trecut de atunci mulți ani. Războiul care a sfîșiat Spania s-a terminat. S-a

terminat și celălalt război, cel mare, care a înșingurat lumea. Din martie 1939 am trăit în exil, gîndindu-mă la vizita pe care i-o promiseseam lui Federico. Eram obsedat de acest gînd. I-am dedicat numeroase scrieri în proză și versuri, printre care și **Balada celui care n-a fost niciodată la Granada** — pe care vocea și muzica lui Paco Ibañez au făcut-o cunoscută în toată Europa, în afară de Spania unde era interzisă, împreună cu multe alte melodii protestatare. Am ajuns totuși la Granada într-o zi de februarie 1980”. În imagine, Federico Garcia (stînga) împreună cu Rafael Alberti și actrița Argentină.

Toulouse-Lautrec

● La palatul Tokio din Paris se află deschisă expoziția **Toulouse-Lautrec: baraca dansatoare la Goulue** amintind epoca de glorie a sfîrșitului de secol al XIX-lea, cu valul de exotism apărut după Expoziția universală din 1889, cînd Montmartre a devenit locul de întîlnire preferat al pictorilor și scriitorilor, printre care și Oscar Wilde. Elementele domi-

nante ale expoziției sînt două panouri pictate de Toulouse-Lautrec în 1895 pentru a decora baraca fostei dansatoare de la Moulin Rouge, la Goulue, la Foire du Trône. Pe lângă somptuosul diptic se mai pot vedea afișe și picturi — modele ale genului — aparținînd celui care cunoștea și iubea ca nimeni altul Montmartre.

„Femeia în epocă...”

● Sub această denumire editura Stock a inaugurat o nouă colecție, dirijată de Laurence Pernoud, în care urmărește să înfățișeze ce a fost femeia în marile epoci ale istoriei nu numai în Franța, ci în toate continentele, adică atât în epoca samurailor, cit și în aceea a Revoluției, în aceea a fărâncării, ca și a Renașterii. Autorii colecției vor fi femei, diriguitorii colecției fiind convinsă — după cum mărturisește ea însăși — că „acest titlu comun va da mult mai multă coeziune colecției”.

Premiul literar Hemingway

● Crearea premiului literar „Hemingway Award”, decernat în memoria marelui scriitor american și dotat cu o sută de mii de dolari, a fost anunțată în mod oficial la 11 ianuarie, la Paris, în prezența lui Pierre Salinger, președintele juriului, și cu acordul lui Margaux Hemingway, nepoata scriitorului. Premiul este deschis scriitorilor de pretutindeni a căror operă corespunde universului lui Hemingway, amestec de aventură și lirism.

Omagiu pentru Paul Dessau

● Un mare compozitor al timpului nostru, Paul Dessau (1894—1979) a fost amplu omagiat în R.D. Germană, cu prilejul împlinirii, în decembrie, a 90 de ani de la nașterea sa. Cunoscut, printre altele, prin opera **Condamnarea lui Lucullus**, creată, în 1949, în colaborare cu Bertolt Brecht, Dessau a compus și multe alte partituri pentru scenă (**Lilo Hermann**, **Mutter Courage**), oratorii (**Ape-lurile clasei muncitoare**), simfonii, concerte, lieder.

Am citit despre...

Maltratarea copiilor

■ **SCRIU** despre o carte ciudată, o carte întortocheată, greu de citit, cu merite literare atât de îndoielnice încît n-a găsit editor în Anglia anilor '50 (deși, ni se spune, unii scriitori recomandaseră călduros manuscrisul) și a fost publicată abia în 1983, la doi ani după moartea autoarei, strania, fascinanta Mary Keene. Se numește **Doamna Donald**. Mai edificator și în orice caz mai lizibil decît romanul propriu-zis (doar 115 pagini de format mic, definitivare, înțelegem, de redactarea Alice Thomas Ellis, după ce Mary Keene însăși „distilase în scenele scurte din carte nenumerate pagini de text mărunț, înghesuit scris”) este „epilogul”, semnat de fiica acesteia, Alice Keene.

Mary Keene are fraze imposibile: năzuiește spre modernism, spre un stil al sugestiei, al jumătăților de zicere și al tropilor derutanți, dar se împotmolește într-o pletoră barocă și desuetă de prețiozități, rezultat fiind o galimatias obositor.

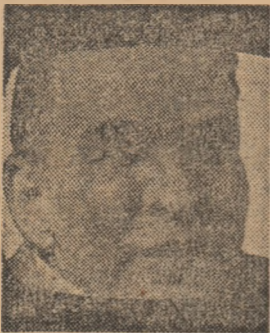
În carte este vorba despre doamna Donald, o văduvă dezaxată, cu cinci copii, care o terorizează pe cea mai mică dintre fete, Rose, și transformă viața întregii familii într-un infern — un infern cu fațadă surizătoare: o casă imaculată, în care toate obiectele sîrăcăcioase, lustruite și răslustruite de copii, strălucesc, o femeie blondă, cu ochi albaștri, care cîntă duos, acompaniindu-se la pian și joacă perfect, față de străini, rolul mamei iubitoare, chinată de copii răi și, în absența maritorilor, infometare, un nesfîrșit șir de nedreptăți și umilințe și mai ales bătaii, bătaii crîncene, pînă la pierderea conștiinței, pînă în pragul morții. Sora mai mare a Rosei, Violet, încearcă să evadeze, dar lumea în care nimerește — cea a vîrstnicului pictor și poet Louis și a soției și complicei lui în materie de aventuri amoroase, Dinah — o va privi ca pe o pradă lesne de devorat. Rose, Violet și doamna Donald au fost concepute de Mary Keene ca una și aceeași persoană în etape diferite ale vieții, explică Alice Keene în „epilog”, care este de fapt o biografie a autoarei, menită să arunce lumină asupra preocupării față de

ceea ce psihologii numesc „sindromul copilului maltratat”.

Născută în anul 1921, Mary a fost ea însăși fiica cea mică a unei văduve sărace cu cinci copii și și-a petrecut primii ani de viață într-un orfelinat de care își amintea ca de un paradis pierdut. La 11 ani, trimisă de mama ei să cumpere parafină, a scăpat banii pe jos. I-a adunat, dar jumătate de penny se ascunsese sub rogojina care acoperea podeaua. I-a fost frică să ceară alt bănuț. A traversat strada pentru a găsi parafină mai ieftină, dar a fost lovită de un camion și și-a pierdut în accident laba piciorului drept. După două săptămîni de inconștiență și o îndelungată internare în spital, n-a suportat singurătatea în camera de la etaj unde o izolase mama ei împreună cu ultimul noul-născut din casă și ciupea sălbatic pruncul pentru că țipetele acestuia să aducă pe cineva sus. A făcut, în cele din urmă, o criză de isterie care a convins-o pe mamă s-o readucă jos, printre ceilalți. Ulterior, a fost trimisă la o școală pentru handicapați, ceea ce a pus capăt, în fapt, educației ei. De la 14 ani a început să fugă mereu de acasă, a muncit în ateliere de confecții, a făcut foame, a devenit foarte frumoasă, la 16 ani un antropolog a luat-o în casa lui, unde mai adăpostea și alți hoinari, a fost o vreme model al unor pictori, a dus o existență boemă, zvăpălată, pînă în 1941, cînd s-a măritat cu producătorul și regizorul de film Ralph Keene, om cu peste 20 de ani mai în vîrstă decît ea și a pătuns în cercuri literare și artistice prestigioase. În mai 1944 s-a născut fiica ei, Alice. Cîrind după aceea a divorțat și a devenit amanta unui bărbat cu 40 de ani mai în vîrstă decît ea, pictorul Matthew Smith. Situația ei materială a fost precară pînă în 1959, cînd Matthew Smith a murit și i-a lăsat moștenire averea lui. „Relația dintre mine și mama a fost dificilă — declară Alice Keene. Era în ea și o doză de violență, dar nu la scara la care apare în carte.” În roman se sugerează că doamna Donald a fost și ea persecutată și maltratată în copilărie. „Motorul cărții este, desigur, dureroasa angrenare a lui Mary Keene în relația tragică dintre copilul torturat și părintele persecutor, prototipul cercului vicios” — explică Alice Keene. Părinții denaturați — confirmă psihologii — au fost, de cele mai multe ori, copii chinuți. **Doamna Donald** este un document despre una dintre cele mai urite tare ale societății oamenilor.

Felicia Antip

● „Am ținut mult să montez la München piesa **Din viața unei rime** a compatriotului meu, dramaturgul contemporan Per Olov Endquist, deoarece tratează teme care îmi sînt deosebit de familiare: arta, dragostea, moartea. Dar voi abandona treptat, treptat și teatrul și profesia de regizor” — mărturisește Bergman într-un interviu acordat revistei „Panorama”. „O voi face însă cu naturalețe, așa cum toamna urmează verii. Am început cu filmul, care a fost pentru mine o adevărată obsesie. Și am făcut film timp de peste 40 de ani... Este, cred, o profesiune înumană. Uneori, 80 și chiar 100 de zile filmam neîncetat, obsedat permanent de necesitatea de a realiza acele trei minute de perfecțiune. În acest timp nu te puteai îmbolnăvi, nu puteai avea alte probleme personale. De-

veneam o parte din film și filmul devenea cea mai importantă parte a vieții mele. Este cel mai crud lucru care se poate imagina. Nu mai am forța și disponibilitatea de altădată... Am preferat regia de teatru, unde nu există obsesia celor trei minute de perfecțiune. Dacă într-o zi nu ai reușit să atingi «culmea», o poți face în săptămîna următoare».

Primul romancier din lume

● Operă clasică a literaturii catalane, **Tirant cel alb**, apărută de curînd în editura britanică „Macmillan”, a fost cîndva recomandată de Cervantes în următorii termeni: „Îți jur, prietene, că este cea mai bună carte în genul ei din întreaga lume. Ia-o, citește-o și vei vedea: tot ceea ce am spus, e adevărat”. La vremea respectivă aprecierea lui Cervantes a rămas fără ecou. La începutul secolului al XVII-lea, opera

a dispărut din orizontul literar, motivul fiind căderea, la scurtă vreme după publicarea ei, a limbii și literaturii catalane. Istoria contemporană a cărții a început în 1952, cînd un tînar cercetător și poet american, David Rosenthal, a început să studieze literatura catalană. În 1978, el s-a apucat de traducerea operei pe care a terminat-o după cinci ani. Despre viața autorului cărții, cavalerul

● Dirijorul Yves Prin (care a fost de curînd oaspete al țării noastre), la pupitrul Ansamblului Instrumental al noii Orchestre Filarmonice din Paris a prezentat publicului meloman, în sala Marelui Auditoriu de la Radio France, un concert cu lucrări aparținînd în exclusivitate compozitorilor japonezi Takemitsu, Tamba, Taira și Ichiyanagi, ultimul bucurîndu-se de un renume mondial.

Expoziție Guttuso

● La Palazzo Reale din Milano este deschisă, pînă la sfîrșitul lunii februarie, o expoziție Renato Guttuso. Sînt prezentate 50 de tablouri de dimensiuni mari, pe care artistul le-a realizat de-a lungul anilor, ultimul fiind intitulat **Bosco d'Amore**, datat 1984.

Martorel din Bretonia, se știe doar că a călătorit mult, a fost căsătorit și nu a avut copii. A murit în 1470, iar cartea sa a fost terminată de Marti Juan de Galba. Faptele descrise în **Tirant cel alb** se petrec în Anglia, Spania, Africa de nord, Constantinopole, în secolul XV. Virtutele ei românești l-au făcut pe Rosenthal să afirme că Martorel este primul romancier din lume în sensul modern al termenului.

Madeleine Chapsal

● „Aveam douăzeci de ani și aveam nevoie să mi se vorbească. Despre ce? Despre subiectele care mă interesau cu adevărat, care, așa cum se întîmplă cînd ești tînar, sînt viața, moartea, arta, dragostea. Cine să vorbească despre toate acestea dacă nu scriitorii?” — așa își începe autoarea cartea **El voyez la petite musique...**, apărută la ed. Grasset, în colecția

„Figures”. În acea vreme, Madeleine Chapsal era reporteră la „L'Express”, interviewînd scriitori ce aparțineau „Pantheonului” anilor saizeci, de la Bachelard la Vailland, de la Simone de Beauvoir la Sagan, de la Paulhan la Merleau-Ponty, de la Sartre la Breton, de la Leiris la Lacan, de la Mauriac la Céline. Cele douăzeci de convorbiri au apărut apoi și în colecția

10/18, la ed. Julliard. Acum nu poate fi vorba de o reeditare, fiindcă fiecare din interviuri este însoțit de un portret inedit, o schiță afectuoasă datorată memoriei. Cele douăzeci de instantanee constituie o carte în carte, dovedind dezinvoltura celei care întrebă reușind să dezamorseze morgia celui întrebant.

Exclamația din troiene

● BOGATELE ninsori ale acestui ianuarie, albul care a pus stăpînire cu atîta siguranță de sine pe tot, mi-a adus în minte — cu uimitor de tîrîră bucurie — o întîmplare veche, dar rămasă strălucitoare în zăpada în care s-a petrecut.

Era cu multe ierni în urmă, cu mai mult de zece ierni în urmă, un ianuarie ca acesta, cu multă zăpadă, și ne aflam într-un hotel studențesc, în mijlocul continentului american. Era o clădire cu foarte multe etaje, înălțată la marginea așezării universitare pe o pajiște goală, între un deal și un râu. Ninsese cu sîng ore în șir, fără întrerupere, o noapte, o zi și încă o noapte și, învîlmășindu-se, rotindu-se în dreptul ferestrelor înalte, ninsoarea odîncă, ninsoarea ale cărei margini nu se vedeau, înfășurase fusul înalt al hotelului singuratic într-un fuor cosmic; ore și ore, de noapte și de zi, trăisem cu toții sentimentul — înspăimîntător intrucitva, dar în egală măsură exaltant — al singurătății în univers. Apoi, în cea de a doua zi, spre dimineață, totul s-a liniștit, ninsoarea s-a oprit, zările au apărut din nou și în lumina soarelui nevăzut, de la înălțimea etajelor noastre omeneste, pămîntul se vedea rotund, moale și alb, fericit și singur, de dinaintea istoriei. Atunci, în acel zori de început luminos de eră, înaintea trezirii din somn a celuialt și a restului lumii, unul dintre noi a coborît și pe fișa largă de omăt dintre deal și râu, în fața miilor de ferestre ale hotelului, a scris cu litere uriașe, întipărite cu tălpile mutate prin troienele pînă la genunchi, **TE IUBESC**.

N-o să uit niciodată semnul de exclamare imens care încheia rostirea aceea în alb, nici emoția întregului hotel trezit cu ochii pe strălucirea zăpezii și pe cuvintele românești, nici săptămînilor lungi, sărbătorești, în care literele înghețate în nea continuau să strălucească sub razele reci ale soarelui singur, în timp ce toată lumea, întinerită de copilăreala noastră, emoționată de înțelesul descoperit al exclamației din troiene, se saluta cu vorbele noastre devenite urare, îndemn, elan purificator, strigăt de luptă împotriva singurătății. Sute și sute de tineri vor fi îmbătrînit de atunci păstrînd printre amintirile studenției lor semnul acela de mirare îndrăgostită în universul acoperit de nea: zeci și zeci de scriitori se vor fi întors în țările lor din acea iarnă americană cu cele două cuvinte românești desenate în zăpada nostalgiei. Îmi amintesc și azi — e destul să se aștearnă omătul ca să îmi amintesc — mîndria noastră de atunci, patriotica noastră mindrie, comică puțin, dar nu mai puțin emoționată, în fața răspîndirii magicelor vocabule, în fata revelației că totu-i iubire.

Ana Blandiana

„Răzbunarea șarpelui cu pene”

● ...este titlul noului film semnat de Gerard Oury, o comedie sayu-roasă, avîndu-l drept interpret principal pe Coluche. Filmarea a durat trei săptămîni, fără a so-coji repetiții, probe etc., iar regizorul a lucrat doi ani la pregătire. Rezultatul: o aventură „fenomenală” cu azteci, mai-muțe și Coluche călare, pe motocicletă și în heli-

copter. Cu toate că filmele lui Oury din ultimii douăzeci de ani au însemnat tot atîtea recorduri de săli pline (să nu uităm că numele lui a fost multă vreme alături de cel al lui De Funès), regizorul are și de această dată emoții înaintea premierii, așteptînd reacțiile publicului. „Pentru mine este foarte importantă prezența publicului.

Să pot verifica osmoza dintre mine și el. Nu este vorba, cu sinceritate, de bani, ei vor dispărea oricum înghițiți de impozite. Pe mine mă interesează publicul care așteaptă în fața cinematografului, la Evry, Montparnasse sau Arcueil, pe marile bulevarde. Mă strecor în sală să ascult... Dacă publicul nu vine, greșala este a mea” — declară Oury.

Gabriel GARCÍA MARQUEZ

Două amintiri despre Cortázar

ULTIMA oară cînd am fost la Praga, acum cincisprezece ani, mă aflam împreună cu Carlos Fuentes și Julio Cortázar. Călătoriserăm de la Paris cu trenul pentru că toți trei eram solidari în frica noastră de avion și în timp ce străbăteam noaptea împărțită în două a Germaniei, oceanele ei de sticlă, uriașele-i fabrici de tot felul, ravagiile unor războaie atroce și ale unor iubiri fără măsură, vorbiserăm despre tot și toate. Cînd ar fi trebuit să ne culcăm, lui Carlos Fuentes i-a venit ideea să-l întreb pe Cortázar cum și în ce moment și din

inițiativa cui se introdusese pianul în orchestrele de jazz. Întrebarea era absolut întîmplătoare și nu avea pretenția să afle nimic decît o dată și un nume, dar răspunsul avea să se transforme într-un splendid și foarte aplicat curs universitar, prelungit pînă în zorii zilei și întrerupt doar de uriașele căni cu bere, crenvurști și cartofi înghețați. Cortázar, care știa să-și cumpănească foarte bine cuvintele, a făcut o impresionantă incursiune istorică și estetică în lumea jazzului, cu o pricepere și o simplitate greu de crezut, terminînd sub primele raze ale dimineții într-o apologie homerică a lui Teolonus Monk. Ne vorbea nu numai cu glasul lui de orgă încărcată cu er-uri aproape tirșiți, ci și cu miștile sale cu niște oase atît de lungi, încît nu-mi amintesc să fi văzut altele mai expresive. Astfel că nici lui Carlos Fuentes, nici mie, nu ne-a trecut niciodată uimirea din noaptea aceea fără pereche.

Doisprezece ani mai tîrziu, l-am văzut pe Julio Cortázar înfruntîndu-se cu mulțimea dintr-un parc din Managua, fără nici un fel de altă armă decît tulburătorul lui glas și una dintre povestirile sale cele mai dificile — **Noaptea lui Mantequilla Nápoles**. Este vorba de viața unui pugilist ajuns în mizerie, povestită de el însuși în **lunfardo**, dialectul naufragiaților din Buenos Aires, a cărui înțelegere, pentru noi, muritorii de rînd, ar fi rămas definitiv interzisă dacă nu l-am fi descifrat lumina și umbra grație tangourilor fără perdea. Si totuși, tocmai aceasta a fost povestirea pe care Cortázar însuși a ales-o pentru a o citi în fața mulțimii, de pe un uriaș podium improvizat, într-o grădină fără margini, unde se afla lume de toate felurile, de la poezi consacrați și zidari proaspăt concediați, pînă la comandanți ai revoluției sau contrariul acestora. A fost pentru mine o nouă experiență uluitoare. Chiar dacă, e adevărat, nu era deloc ușor să urmărești sensul povestirii, inaccesibil pînă și celor mai versați în rostirea **lunfardă**, toată lumea simțea și o dureau loviturile pe care Mantequilla Nápoles le primea în singurătatea ringului și ne venea să plîngem pentru iluziile și mizeria sa, căci Cortázar reușise o comunicare atît

de perfectă cu auditoriul, încît nu-l mai interesa pe nimeni ce doreau sau nu doreau să spună cuvintele, multimea așezată pe iarbă intrînd într-o stare de levitație sub vraja unui glas ce nu părea să aparțină acestei lumi.

ACESTE două amintiri despre Cortázar care m-au impresionat atît de mult par să fie și cele care-l definesc cel mai bine. Sînt extremele personalității sale. În particular, precum în trenul de Praga, reușea să seducă prin elocință, eruditie aridă, memorie milimetrică și umor periculos, adică prin tot ceea ce a făcut din el unul dintre intelectualii cei mai de seamă, în sensul bun al altor vremi. În public, în ciuda rezervelor sale și a fricii de a se transforma în spectacol, își fascina auditoriul printr-o prezență de neînlucuit, aproape supranaturală, dar în același timp duioasă și ciudată. În ambele cazuri a fost ființa omenească ce m-a impresionat cel mai mult, din toate cite am avut norocul să cunosc.

Și asta chiar din prima clipă, mai exact de la sfîrșitul tristului octombrie 1956, petrecut la Paris, într-o cafenea cu nume englezesc, unde obișnuia să meargă din cînd în cînd pentru a scrie, retras la o masă într-un colț, precum o făcea Jean Paul Sartre, la trei sute de metri mai departe, într-un caiet de elev, folosindu-se de un loc cu cerneală adevărată, cea care-i păta întotdeauna degetele. Eu îi citisem **Bestiariu**, prima sa carte de povestiri, într-un hotel famat din Barranquilla, unde dormeam pentru un peso și jumătate, între fabricanți de mingi prost plătiți și fericite femei pierdute și mi-am dat seama încă de la prima pagină că Julio era un scriitor precum îmi doream să fiu eu cînd voi ajunge mare. La Paris, cineva îmi spusese că Julio scria în cafeneaua **Old Navy**, din bulevardul Saint Germain și l-am așteptat aici săptămîni în șir, pînă cînd l-am văzut intrînd ca o adevărată fantomă. Era omul cel mai înalt din cîți se pot imagina, cu o față de copil pervers, pierdut într-un nesfîrșit palton negru, de parcă ar fi fost sutana unui văduv, avea ochii despărțiți, ca de vitel, pieziști și diafani încît, dacă nu ți-ar fi vorbit de îndată despre bunătatea inimii, ai fi zis că sînt ai diavolului însuși.

Mulți ani după aceea, cînd de acum eram buni prieteni, mi s-a părut că-l văd din nou ca în ziua aceea, căci am impresia că s-a recreat pe sine însuși într-una din povestirile cele mai perfect construite — **Celuilalt cer** — în persoana unui latino-american fără nume care asistă din pură curiozitate la execuțiile prin ghilotină. Ca și cînd l-ar fi desenat în fața oglinzii. Cortázar l-a descris în felul următor: „Avea o privire străină și în același timp ciudat de fixă, cu fața unuiu care s-a mumificat într-un moment din visele sale și refuză să facă pasul acela ce l-ar fi putut aduce

la realitate”. Personajul său umbla într-un antieru negru și lung, precum paltonul lui Cortázar însuși, atunci cînd l-am văzut pentru prima oară, dar povestitorul nu a avut curajul să se apropie de el și să-l întrebe de unde îl are, temîndu-se de minia pe care el însuși ar fi simțit-o dacă i s-ar fi pus o asemenea întrebare. Ciudat e faptul că nici eu nu am avut curajul să mă apropii de Cortázar în după amiaza aceea din cafeneaua **Old Navy**, exact din același motiv. L-am văzut scriind mai bine de o oră, fără nici o pauză de gîndire, fără a bea nimic altceva în afară de un pahar cu apă minerală, iar cînd a început să se întunece afară, și-a pus tocul în buzunar și a ieșit cu caietul sub braț, ca și cînd ar fi fost elevul cel mai înalt și mai slab din toată lumea.

ÎN multele prilejuri în care ne-am văzut după aceea, singurul lucru care părea să se fi schimbat în el era barba deasă și neagră, căci pînă acum mai puțin de două săptămîni părea să fie adevărată legenda că era nemuritor, pentru că n-a încetat niciodată să creadă și și-a păstrat întotdeauna vîrsta la care se născuse. Niciodată nu am avut curajul să-l întreb cum se explică asta, după cum nu i-am povestit niciodată că în trista toamnă din 1956 l-am văzut în colțul său din **Old Navy** și mi-a fost teamă să-l întreb ceva și știu că acum, oriunde ar fi, m-ar injura în **lunfardo** pentru timiditatea mea.

Idolii impun respect, admirație, dragoste și, bineînțeles, provoacă mari invidii. Cortázar își inspira toate aceste sentimente, așa cum puținii o pot face, dar, în afară de acestea, își inspira un sentiment mai puțin obișnuit: devoțiunea. A fost, poate fără să și-o fi propus, argentinianul «care s-a făcut iubit de toată lumea. Cu toate acestea, am curajul să spun că dacă morții mai pot muri o dată, Cortázar trebuie că moare din nou de rușine pentru conșter-narea mondială pe care a stîrnit-o moartea sa. Nimeni, nici în viața reală, nici în cărți, nu avea o spaimă mai mare ca a lui în fața onorurilor postume și a fastului funerar. Mai mult: mă gîndesc mereu că moartea însăși, pentru el, era indecîntă. Într-o pagină din **Inconjurul zilei în optzeci de lumi** un grup de prieteni nu-și poate ține risul în fața evidentei că unul dintre prietenii comuni a săvîrșit timpenia să moară. De aceea, pentru că l-am cunoscut și l-am iubit atît de mult, refuz să particip la plîngerile și elegiile pentru Julio Cortázar. Prefer să mă gîndesc la el, așa cum fără îndoială el însuși o dorea, cu plăcerea imensă că a existat, cu nesfîrșita bucurie de a-l fi cunoscut și cu multumirea că ne-a lăsat o operă, poate nemurimată, dar tot atît de frumoasă și de indestructibilă pe cît este amintirea sa.

În românește de
Miruna Ionescu

Mesaj umanist al politicii de pace

REMARCABILELE succese ale diplomației românești, indisolubil legate de numele și personalitatea tovarășului Nicolae Ceaușescu, se datoresc impresionantelor rezonanțe internaționale a modului de a gândi și a acționa al unui popor liber și suveran, care militază cu hotărâre pentru recunoașterea și consacrarea deplină a celor mai importante valori cărora omenirea trebuie să le asigure preeminența în lumea de azi: pacea, independența și cooperarea. Doctrina Ceaușescu, strălucit elaborată teoretic dar și program de acțiune pentru înfăptuirea unei lumi noi, mai bune și mai drepte, pornește de la analiza științifică, realistă și clarvăzătoare a lumii contemporane, proiectând în perspectiva istorică prevalența dreptului asupra forței, a rațiunii asupra politicii de înarmări, a echității asupra politicii avantajelor unilaterale. Într-o lume frământată de conflicte, contradicții, de rivalități între marile puteri, doctrina păcii pe care România o înfățișează ca singura alternativă pledează nu numai pentru oprirea cursei înarmărilor, a politicii de forță — fenomene aberante, care lipsesc cea mai mare parte a umanității de miliarde ce ar putea fi folosite mult mai eficient în scopul programelor de dezvoltare —, dar și pentru o regindire de ansamblu a raporturilor dintre state, care trebuie să se întemeieze ireversibil pe principii și raporturi noi, pe norme de conduită democratice care să permită accesul real, și nu formal, al tuturor țărilor și popoarelor la viața internațională.

În centrul acțiunilor de politică externă a României socialiste stau în mod firesc problemele păcii și dezarmării. Într-o lume suprasaturată de arme, când este suficient o simplă scintee, o eroare de calcul sau o imagine greșită apărută pe ecranul unui radar pentru a declanșa un conflict nuclear, rațiunea este menită mai mult ca oricând să prevaleze asupra ambițiilor, a unor considerațiuni de prestigiu greșit înțelese și să facă locului politicii de negocieri. După cum sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu în fața marelui forum al comuniștilor români: „Creșterea pericolului unui nou război mondial, al unei catastrofe nucleare cere tuturor popoarelor să facă totul pentru a opri cursul periculos al evenimentelor. Iată de ce problema fundamentală a epocii contemporane este oprirea cursei înarmărilor, și în primul rând a celor nucleare, trecerea la dezarmare și asigurarea unei păci trainice în lume”.

Dimensiunile aberante ale fenomenului înarmărilor, sterilitatea morală a unei politici care își propune să ridice zăngănitul armelor la rangul de unică metodă pentru soluționarea problemelor internaționale, au fost nu o dată criticate cu vigoare și curaj de primul bărbat al țării. Clarviziunea și spiritul științific au caracterizat și caracterizează modul de a gândi și de a acționa al președintelui României în problema fundamentală a lumii de azi — oprirea cursei înarmărilor și trecerea la dezarmare. Spectrul uriașelor distrugerii pe care le-ar putea provoca un conflict nuclear — aproape incalculabile —, implicațiile adânci ale acestora asupra însăși existenței vieții, civilizației umane, trebuie să reprezinte astăzi, mai mult ca oricând, un apel la rațiune, la o politică pașnică de negocieri, în măsură să aducă omenirii incommensurabil mai multe avantaje decât „echilibrul terorii” sau politica confruntării între marile puteri nucleare. Așa cum se cunoaște, România a salutat cu deosebire negocierile dintre miniștrii de externe ai U.R.S.S. și S.U.A., exprimându-și speranța că acestea vor constitui de fapt începutul unor tratative rodnice, care vor sfârși prin a elibera omenirea de cosmarul unui război nuclear. Și, într-adevăr, opiniile unor oameni politici de cele mai diverse orientări concordă în a da scurtei întâlniri Gromiko—Shultz dimensiunile pe care le merită, evidențind în special importanța reluării dialogului, valoarea politicii de negocieri în care „masa tratativelor” trebuie să devină unicul loc în care să se confrunte deosebirile de vederi. Așa cum remarcă odată, în mod sugestiv, tovarășul Nicolae Ceaușescu, este preferabil să aibă diplomații mai multe de lucru, să doarmă nopți mai puțin, să fie depuse mai multe eforturi la mesele de negocieri decât să se recurgă la confruntarea armată directă, cu incommensurabilul cortegiu de pericole și implicații pe care acestea le implică pentru pace, civilizație și destinul umanității.

Partidul și statul nostru au relevat nu o dată că recurgerea la politica de negocieri nu înseamnă o manifestare de slăbiciune, ci, dimpotrivă, a constituit și constituie îndeobște prevalența bunului simț, a rațiunii, a unui mod realist și elaborat de a aborda problemele internaționale. Negocierile pe baza egalității, a respectului reciproc, se înfățișează de altfel, în zilele noastre, ca singura modalitate eficientă și posibilă de rezolvare a problemelor internaționale. Lucrul acesta apare cu și mai multă evidență atunci când se negociază situația diferitelor tipuri de arme, cu bătaie mai lungă sau mai scurtă, acționând în spațiul terestru, în oceane sau în spațiul extraatmosferic. Rațiunea și politica de negocieri se dovedesc singurele comandanțe care trebuie să prevaleze când este în joc soarta întregii noastre planete, menținerea pe mai departe a valorilor create de geniul uman și, după cum demonstrează cu claritate savanții, însăși perpetuarea speciei umane. Pregnant sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu, „Atunci când se dispune de arme nucleare în stare să distrugă de mai multe ori întreaga omenire nu se mai poate susține că un număr de câteva sute de rachete în plus sau în minus ar afecta raportul de forță între cele două părți. Dimpotrivă, orice noi arme nucleare fac să crească și mai mult pericolul declanșării războiului mondial, al războiului nuclear. Iată de ce toate guvernele, toți șefii de state, toate forțele politice au o mare răspundere în fața popoarelor, în fața întregii omeniri”.

În concepția țării noastre o însemnătate cu totul aparte o au, în actualul moment istoric, problemele păcii și securității pe continentul european. Bătrânul continent, leagănul unei strălucite civilizații, a devenit astăzi o zonă suprasaturată de arme, în care activează blocuri militare opuse, comandanțe de toate tipurile de arme, soldați de cele mai diverse uniforme, iar numărul rachetelor spațiale necontenit amenințând — dacă cursa înarmărilor nu va fi oprită — să ducă la confruntare, fie chiar pe baza unui accident. Armele nucleare nu constituie însă numai un redutabil instrument al politicii de forță, o armă teribilă, cu consecințe dintre cele mai grave amenințând, ca ucenicul vrăjitor din poveste, să declanșeze forțe care nu mai pot fi oprite. Ele poluează însuși climatul internațional, stimulează la acțiuni de forță și intervenție în treburile interne ale altor state, revendică un loc mai puternic în lume țărilor ce sînt bine înarmate, negînd de plano orice posibilitate de afirmare țărilor mici și mijlocii, statelor care nu dispun de arme sofisticate. Politica de înarmări se dovedește a fi un suport dintre cele mai periculoase al tendinței de reimpărțire a zonelor și sferelor de influență, al manifestărilor de putere la care recurge diferite țări în dauna altora. Și dacă politica de forță se manifestă la atîtea niveluri — în primul rând la nivelul țărilor celor mai puternic înarmate —, ea creează o adevărată reacție în lanț, antrenînd în făgașul înarmărilor țări confruntate cu foamea, seceta, calamitățile naturale, pentru care fiecare dolar cheltuit pentru înarmări reprezintă un sacrificiu în dauna cheltuielilor firești afectate dezvoltării. Distorționînd climatul internațional, politica de forță tinde să minimalizeze, făcînd inoperantă, marile principii ale relațiilor dintre țări. Vechiul principiu roman „inter arma silent musae” poate fi citit astăzi: cînd armele acționează, principiile de drept amuțesc. Și, totuși, în pofida revirimentului politic de forță pe care l-a cunoscut viața internațională în ultimii doi ani, o voce realistă și sigură, vocea președintelui României socialiste, s-a adresat conducătorilor marilor națiuni îndemnîndu-i la înțelegere, la recunoașterea primordialității marilor valori ale păcii și civilizației, solicitîndu-le un surplus de disponibilitate, politică, concesiile reciproce și, mai presus de orice, luarea în considerație a intereselor general umane. În gîndirea președintelui Nicolae Ceaușescu, principiile dreptului internațional sînt, cum le definea în mod sugestiv, „ceea ce sînt apa și aerul pentru existența omului”.

Precum arată tovarășul Nicolae Ceaușescu, pacea lumii trebuie să fie o pace justă, o pace întemeiată pe principiile dreptului internațional, pe recunoașterea drepturilor suverane ale popoarelor, pe eliminarea manifestărilor de forță, dar și a înecățărilor care afectează astăzi

atît de puternic sistemul nostru internațional. Ideea pe care România o are despre pace se deosebește fundamental de binecunoscutul „pacifism” generos și speculativ, frizînd utopismul, practicat cu asiduitate după primul război mondial, care s-a dovedit practic ineficient cînd a fost vorba să preîntîmpine o nouă conflagrație mondială. „Pacifismul” românesc — dacă poate fi denumit astfel — este un „pacifism” al acțiunii practice, o politică angajantă desfășurată de țări și popoare pentru impunerea păcii, pentru a-l conferi acesteia garanții concrete și sigure, în măsură să ferească umanitatea de flagelul războiului, să permită popoarelor să-și concentreze capacitatea și energiile pentru a rezolva în mod echitabil marile lor probleme de viață, care își așteaptă de mult rezolvarea. Pareă spre care năzuiește România este o pace democratică: ea presupune recunoașterea unui drept egal pe care îl au toate popoarele de a trăi în liniște și siguranță, obligații internaționale ferme în sarcina guvernelor, pentru ca acestea să dea dreptului la pace dimensiuni efective, nu numai să-l consacre prin acte juridice internaționale dar să-l și respecte în întreaga lor politică. Nu este lipsit de interes să reamintim că încă din 1975 țara noastră a propus la O.N.U. elaborarea unui cod de conduită internațională a statelor care să definească cu precizie ceea ce acestea pot, și ceea ce acestea nu pot să facă în relațiile lor reciproce. Este cert că prima lor obligație trebuie să fie aceea de a respecta dreptul la pace, la independență, la suveranitate și libertate al tuturor celorlalte popoare. O asemenea viziune impune, neîndoielnic, reevaluări și în ce privește rolul Organizației Națiunilor Unite. O.N.U. — cel mai reprezentativ forum mondial — trebuie, în concepția României, să devină mult mai activă, să-și aducă aportul la rezolvarea marilor probleme ale contemporaneității, între care un rol crucial îl ocupă pacea și dezarmarea, să prevină declanșarea conflictelor sau să contribuie la rezolvarea lor, să impulsioneze rezolvarea marilor probleme economice care amenință, prin gravitatea lor, stabilitatea sistemului internațional și chiar economia țărilor care se autodefinesc a fi „țări bogate”.

ANIVERSAREA zilei de naștere a tovarășului Nicolae Ceaușescu constituie un strălucit prilej pentru a face bilanțul unei politici care a ridicat pe culmile cele mai înalte prestigii patriei, care a adus României aprecieri elogioase, recunoașteri semnificative din partea unor oameni politici de toate orientările, a unor șefi de state și de guverne, a unor lideri ai mișcărilor de eliberare. Cu aproape 40 de ani în urmă, Nicolae Titulescu se adresa cu amărăciune unor contemporani ai săi, spunîndu-le că „desore țara mea se știe puțin în lume, domnilor, și e păcat”. Astăzi, sub remarcabila conducere a tovarășului Nicolae Ceaușescu, poporul român a dobîndit un loc demn și unanim respectat în rîndul popoarelor lumii. Politică externă a României învinge prin sinceritatea ei, prin realismul și clarviziunea de care dă dovadă, prin faptul că se întemeiază permanent pe ideea de dreptate pe care dorește să o ridice la rangul unei norme de conduită respectată neechivoc de toate țările și popoarele lumii. Mesajul politicii externe a României, condusă de președintele Nicolae Ceaușescu, este un mesaj optimist, pentru că evaluează la justa lor dimensiune ponderea și valoarea acelor puternice forțe care doresc schimbarea, care aspiră spre o lume a păcii fundamental diferită de „pacea armată” care nu de puține ori a guvernat raporturile internaționale postbelice. Imaginea unei lumi a păcii este fundamentată pe ascensiunea acelor forțe politice și sociale care doresc eliminarea vechilor rînduiri, a politicii de forță, care militează pentru noi relații internaționale democratice, chemate să asigure fiecărui popor — mare sau mic — un loc demn și sigur în comunitatea popoarelor lumii. Contribuția științifică clarvăzătoare a tovarășului Nicolae Ceaușescu la cauza păcii și cooperării internaționale reprezintă nu numai un strălucit elaborat teoretic, dar și un program realist de acțiune, care impune popoarelor, națiunilor, o politică angajantă, în slujba propriei lor emancipări și bunei stări, a cauzei generale a progresului și civilizației.

Victor Duculescu

„România literară”

Săptămînal de literatură și artă editat de Uniunea Scriitorilor din Republică Socialistă România

Director GEORGE IVAȘCU